

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllivs Cicero Mannvcciorvm Commentariis Illvstratvs antiquaeq. lectioni restitutus

Continens Orationum Volumen Primum

Cicero, Marcus Tullius

Venetiis, 1583

In Librvm III Actionis II Ciceronis in Verrem Qvi De Prvmento Inscritbitvr
Pavlli Mnvttii Commentarivs Oratio IIX

[urn:nbn:de:gbv:45:1-764059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-764059)

IN. LIBRVM. III. ACTIONIS. II
CICERONIS . IN . VERREM

QVI. DE . FRUMENTO . INSCRIBITVR

PAVLLI. MANVTII
COMMENTARIVS

ORATIO. IIX

MNES, qui alterum, iudices, nullis impulsu inimicij, nulla priuati lae si iniuria, nullo praemio adducti, in iudicium reip. causa uocant, providere debent, non solum quid oneris in praesentia tollat, sed etiam quantum in omnem uitam negotij suscipere conentur. legem enim sibi ipsi indicunt innocentiae, continentiae, uirtutumque omnium, qui ab altero rationem uitae repossunt, atque eo magis, si id, ut ante dixi, faciunt nulla re commoti alia, nisi utilitate communi. nam, qui sibi hoc sumpserit, ut corrigat mores aliorum, ac peccata reprehendat, quis huic ignoscatur, si qua in re ipse ab religione officij declinavit? quapropter hoc etiam magis ab omnibus eiusmodi ciuis laudandus, ac diligendus est, qui non solum reip. ciuem improbum remouet, uerum etiam se ipsum eiusmodi fore profitetur, ac praestat, ut sibi non modo communi uoluntate uirtutis, atque officij, sed etiam ut quadam magis necessaria ratione recte sit, honesteque uiuendum. ita hoc, iudices, ex homine clarissimo, atque eloquentissimo L. Crasso saepe auditum est, cum senullius rei tam paenitere diceret, quam quod C. Carbonem unquam in iudicium uocauisset. minus enim liberas omnium uoluntates rerum habebat, & uitam suam pluribus, quam uellet, obseruari oculis arbitrabatur. atque ille, ijs praesidijs ingenij, fortunaeque munus, tamen hac cura continebatur, quam sibi, non dum confirmato consilio, sed ineunte aetate susceperat. quo minus etiam perspicitur eorum uirtus, & integritas, qui ad hanc rem adolescentuli, quam qui iam firmata aetate descendunt. illi enim, ante quam potuerunt existimare, quanto liberior uita sit eorum, qui ne minem accusarint, gloriae causa, atque ostentationis accusant: nos, qui iam, & quid facere, & quantum iudicare possemus, ostendimus, nisi facile cupiditates nostras teneremus, numquam ipsimet nobis praecideremus istam licentiam, libertatemque uiuendi. atque hoc ego plus oneris habeo, quam qui ceteros accusarunt: (si onus est id appellandum, quod cum laetitia feras ac uoluptate) uerum tamen hoc ego amplius suscepi, quam ceteri, quod ita postulatur ab omnibus, ut ab ijs se abstineant maxime uitijs, in quibus alterum reprehenderunt. furem aliquem, aut rapacem accusaris:

uitanda tibi semper erit omnis auaritia suspicio, maleficum quempiam adduxeris, aut crudelem: cauendum erit semper, ne qua in re asperior, aut inhumanior fuisse uideare. corruptorem, adulterum: providendum diligenter, ne quod in uita uestigium libidinis appareat. omnia postremo, quae uindicaris in altero, tibi ipsi uehementer fugienda sunt. et enim non modo accusator, sed ne obiurgator quidem ferendus est is, qui, quod in altero uitium reprehendit, in eo ipse deprehenditur. ego in uno homine omnia uitia, quae possunt in homine perditio, nefarioque esse, reprehendo; nullum esse uitium libidinis, sceleris, audaciae, quod non in unius istius uita perspicere possitis. ego in isto reo legem hanc, iudices, mihi statuo, uidentem ira esse, ut isti non modo factis, dictisque omnibus, sed etiam oris oculorumque. illa contumacia, ac superbia, quam uidetis, dissimillimus esse, ac semper fuisse uideat. patior non moleste, iudices, eam uitam, quae mihi sua sponte antea iucunda fuerit, nunc iam mea lege, & condicione necessariam quoque futuram. Et in hoc homine saepe a me quaeris, Hortensi, quibus inimicij, aut qua iniuria adductus ad accusandum descenderim? mitto iam rationem officij mei, necessitudinisque. Siculorum: de ipsis tibi inimicij respondeo. an tu maiores ullas inimicitias putas esse, quam contrarias hominum sententias, ac dissimilitudines studiorum, & uoluntatum? fidem sanctissimam in uita qui putat, potest ei non inimicus esse, qui quaestor consulem suum, consilij commissis, pecunia tradita, rebus omnibus creditis, spoliare, relinquere, prodere, oppugnare ausus sit? pudorem, & pudicitiam qui colit, potest animo aequo istius quotidiana adulteria, meretriciam disciplinam, domesticum leuocinium uidere? qui religiones deorum immortalium retinere uult, ei, qui sana spoliari omnia, qui ex tensorum orbitis praedari sit ausus, inimicus non esse qui potest? qui iure aequo omnes putat esse oportere, is tibi non infestissimus sit, cum cogitet uarietatem, libidinemque decretorum tuorum? qui sociorum iniurijs, prouinciarumque incommodis doleat, is in te non expilatio ne Asiae, uexatione Pamphiliae, squalore, & lacrymis Siciliae concitetur? qui ciuim R. iura, ac libertatem sanctam apud omnes haberi uult, is non tibi plus etiam, quam inimicus, esse debeat, cum tua uerba,

A A cum

cum securis, cum cruce ad ciuium R. supplicia fixas
 nec ordetur? an, si qua in re contra rem meam de cres-
 set aliquid iniuria, iure me ei inimicū esse arbitrarere:
 cum omnia contra omnium bonorū rē, causam, ratio-
 nem, utilitatem, uoluntatemq. fecerit, quaeris cur ei
 sim inimicus, cui populus R. infestus sit? qui praeser-
 tim plus etiam, quam pars uirilis postulat, pro uo-
 luntate populi R. oneris, ac muneris suscipere debeam.
 Quid illa, quae leuiora uidentur esse, non cuiusuis ani-
 mum possunt mouere? quod ad tuam ipsius amicitiam,
 ceterorumq. omnium maiorum, atque nobilium faci-
 liorem aditum istius habet nequitia, & audacia, quam
 cuiusquam nostrum uirtus, & integritas. odistis ho-
 minum nouorum industrias: despicitis eorum frugalita-
 tem: pudorem contemnit: ingenium uero, & uirtu-
 tem depressam, exstinctamq. cupitis: Verrem amatis.
 ita credo, si non uirtute, non industria, non innocen-
 tia, non pudore, non pudicitia, at sermone, at litte-
 ris, at humanitate eius delectamini. nihil horum est:
 contraq. sunt omnia cum summo dedecore, ac turpitu-
 dine, cum singulari stultitia, atque inhumanitate ob-
 lita. Huic homini si cuius domus patet, utrum ea pa-
 tere, an hiare, ac poscere aliquid uidetur? hunc uestri
 ianitores, hunc cubicularij diligunt: hunc liberti
 uestri, hunc serui, ancillaeq. amant: hic cum uenit,
 extra ordinem uocatur: hic solus introducit, ceteri
 saepe frugalissimi homines excluduntur. ex quo intel-
 ligi potest, eos nobis esse carissimos, qui ita uixerunt,
 ut sine uestro praesidio salui esse non possint. Quid?

hoc cuiquam ferendum putatis esse, nos ita uinere in-
 pecunia tenui, ut proflus nihil acquirere uelimus, ut
 dignitatem nostram, populiq. R. beneficia non copijs,
 sed uirtute tueamur; istum rebus omnibus undique ere-
 ptis impune eludentem circumfluere, atque abundare?
 huius argento domos uestras, huius signis, & tabulis
 forum, Comitiumq. ornari? praesertim cum uos uestro
 Marte his rebus omnibus abundetis. Verrem esse, qui
 uestras uillas suis manubijs ornet? Verrem esse, qui
 cum L. Mumio certet? ut plures hic sociorum urbes,
 quam ille hostium, spoliasse uideatur; plures hic solus
 uillas ornamentis sanorum, quam ille sanorū spolijs ho-
 stium ornasse. & is erit ob eam rem uobis carior ut ce-
 teri libentius suo periculo uestris cupiditatibus seruiant?
 uerum haec dicentur alio loco, & dicta sunt: nunc
 proficiscemur ad reliqua; si pauca ante erimus a uo-
 bis, iudices, deprecari. Superiore omni oratione per-
 attentos uestros animos habuimus. id fuit nobis gra-
 tum admodum, sed multo erit gratius, si reliqua uo-
 letis attendere: propterea quod in his omnibus, quae
 antea dicta sunt, erat quaedam ex ipsa uarietate, ac
 nouitate rerum, ac criminum delectatio: nunc tracta-
 re causam instituius frumentariam, quae magnitudi-
 ne iniuriae fere criminibus ceteris antecellit, incundi-
 tatis in agendo, & uarietatis minus habebit, uestra
 autem auctoritate, & prudentia dignissimum est, iu-
 dices, in audiendo diligentiam non minus religioni tri-
 buere, quam uoluptati.

EXPLANATIO

NULLIS impulsus inimicij, nulla priuati laesi iniuria, nullo praemio adducti, & se ipsum delicti-
 bit. QUID ONERIS in praesentia tollant? onus enim accusandi grauissimum est: cum in ac-
 cusatore multa requirantur: ut in Diuino VIRTVTVM Q. omnium? quibus contraria ui-
 tia in eo, qui reus est, accusantur. AB RELIGIONE officij declinari? officium. quod reli-
 giose colendum est, uiolauerit. AC PRAESTAT, & qui re ipsa talem se praebet, qualem se fore, cum
 alterum accusaret, professus est. COMMUNI uoluntate uirtutis, atque officij, & eo studio uirtutis, atque
 officij, quod commune omnibus est. MAGIS necessaria ratione? quia sibi indicit legem innocentiae
 continentiae, uirtutumq. omnium, qui ab altero rationem uitae reposcit. C. CARBONEM? consula-
 rem, uirum eloquentissimum: qui se uoluntaria morte a iudicio seueritate uindicauit. in Bruto, & in
 ep ad Paetum. FORTVNAE Q. Crassi nobilitatem significat, quae numeratur inter fortunae bona.
 INEUNTE aetate? annos enim natus XIX, Carbonem accusauit: ut ait Tacitus in dialogo de Orat.
 GLORIAE causa, & minime prouidentes; quantum in omnem uitam negotij suscipiant, quibusq. se
 innocentiae, continentiae, uirtutum omnium legibus adstringant. ET QUID facere, & quantum iudi-
 care possemus, & quid praestare possemus uel agendo, uel iudicando. Facere, non ad onus accusandi, sed
 ad uniuersae uitae rationem refero. VERVM TAMEN? usitatum uerbum superioribus iterandis: de quo
 supra diximus. Hoc ego amplius suscepit, quam ceteri: & correctio quaedam superiorum uerborum.
 quod enim suscepit, onus hic non appellat, uitato uocabulo, in quo molestia quaedam inest. MALEFI-
 CVM? alibi generale nomen est, hic unius proprium criminis: ut si dixisset, asperis moribus: nam sub-
 iungit, Si quae in re asperior. CONTUMACIA, & contrarium est humilitati. infra: Ex ea contumacia,
 quam hic in perditis rebus retinet, illos eius spiritus Sicilienses quos fuisse putetis cogitate. PVDOREM,
 & pudicitiam? pudor animi, pudicitia corporis. infra: Non pudore, non pudicitia. De harusp. resp.
 Anex sororis cubiculo egressus, pudorē, pudicitiamq. defendat? Pro Clu. Eam non pudor, non pudici-
 tia a cupiditate reuocauit. ADDUXERIS, & in iudicium. act. I. Vt per spicuum cuius esse possit, homi-
 nem ab isto quaesitum esse, non qui reum suum adduceret, sed qui meum tempus obsideret. QUI EX
 tendarum orbitis praedari. sit ausus, & hanc praedam significant illa uerba lib. I. Quis a signo Vertummi
 circum maximum uenit, quin is in unoquoque gradu de auaritia, tua commoneretur? quam tu uiam
 tendarum, atque pompae sic exegisti ut tu ipse illa ire non audeas. IURE aequo? non ut uarie propter
 pecuniam, sed ut aequaliter pro cuiusque causa decernatur, ASIAE, & Ciliciae, cui praefuit Dolabel-
 la, Verre legato: quum saepe Asiam uocat, ut act. I. Vexatorem Asiae, atque Pamphiliae. Et: Cuius
 legatio

Siciliae mutatis, id reprehendo, id accuso. L. Octavio & C. Cottae ces. senatus permisit, ut vini, & olei decumas, & frugum minutarum, quas ante quaestores in Sicilia uendere, consueissent, Romae uenderent, legemque his rebus, quam ipsis uideretur, edicerent. cum locatio fieret, publicani postularunt, quasdam res ut ad legem adderent, neque tamen a censorijs ceteris legibus recederent. contradixit, qui casu tum Romae fuit, tuus hospes, Verres, hospes, inquam, & familiaris tuus, Sthenius hic Thermanus. censores causam cognouerunt: cum uiros primarios, atque amplissimos ciuitatis multos in consilium aduocassent, de concilij sententia pronunciarunt, se lege Hieronica uendituros. ita ne ueros prudentissimi uiri summa auctoritate praediti, quibus senatus legum dicendarum in locandis uectigalibus omnem potestatem permiserat, populusque R. idem iusserat; Siculo uno recusante, cum amplificatione uectigalium nomen Hieronicae legis mutare noluerunt: tu, homo minimi consilij, nullius auctoritatis, iniussu populi, ac senatus, tota Sicilia recusante, cum maximo detrimento, atque adeo exitio uectigalium totam Hieronicam legem susulisti. at quam legem cor

rigit, iudices, atque adeo totam tollit? acutissime, ac diligentissime scriptam; quae omnibus custodij subiectum aratorem decumano tradit; ut neque in segetibus neque in aruis, neque in borreis, neque in amouendo, neque in asportando frumento grano uno possit arator sine maxima poena fraudare decumanum. scripta lex ita diligenter est, ut eum scripsisse appareat, qui alia uectigalia non haberet; ita acute, ut Siculum; ita seuerum, ut tyrannum, qua lege Siculis tamen arare expediret. nam ita diligenter constituta sunt in decumano, ut tamen ab inuito aratore plus decumano possit auferri. Cum haec essent ita constituta, Verres tot annis, atque adeo saeculis inuentus est, qui haec non commutaret, sed euerteret, eaq. quae iam diu ad salutem sociorum, utilitatemque reip. composita, comparataque essent, ad suos improbissimos quaestus conuerteret: qui primum certos instituerit, nomine decumanos, reuera ministros, ac saellites cupiditatum suorum, per quos ostendam sic prouinciam per triennium uexatam, atque uastatam, iudices, ut eam multis annis, multorum innocentia, sapientiaque recreare nequeamus.

EXPLANATIO

DECUMANO ꝛ quod ex decumis exigitur. **E**MPTO, ꝛ quod, praeter decumanum, emit a Siculis populus Romanus. **A**ESTIMATO. ꝛ pro quo pecuniam exigunt mancipis, aestimatione praetoris: quae fuit iniquissima praetore Verre. in his enim tribus generibus furatus est. haec in Diuini Attinguntur, hic exponuntur latius, per singula cuiusque generis crimina. **V**ECTIGAL est certum, ꝛ pecuniarium. **C**ENSORIA locatio ꝛ locabant censores Asiaticos agros. **P**ERPAVCAE Siciliae ciuitates ꝛ numerum non dicit, quem tamen optime tenebat. nam lib. VII. Tindaritanorum officia sua erga populum Romanum ita commemorant, Nos in septemdecim populis Siciliae non eramus: nos in omnibus Punicis, Siciliensibusque bellis amicitiam, fidemque populi Romani secuti sumus. Cum igitur numerum ponit, officia Tindaritanorum auget, qui se a septemdecim Siciliae populis in bello seiunxerint, & Romanis opem tulerint. Cum, omisso numero, per paucas Siciliae ciuitates fuisse dicit, quae bello subactae sint, habet rationem temporis, quo Siciliam, ut bene de populo Romano meritam, iudicibus commendat. Cuius artificij exemplo egregie ad imitationem, qui uelit, eruditur. **I**LLIS est redditus. ꝛ cum eorum tamen, ut decumas soluant: quas censores locant. **V**ENIRE ꝛ locari. nam ipsae decumae nomine populi Romani exiguntur. **I**MMVNES ꝛ quae nihil omnino pendant. **D**ECUMANVS est, ꝛ decumas dat. Sunt igitur ex quattuor generibus Siciliae ciuitates. Aliae, quarum aeger a censoribus locatur, ut pro decumis pecuniam capiant. Aliae, quarum aeger non locatur, nec ueniunt decumae, sed exiguntur. Aliae, quae nihil omnino pendant. Aliae, quae decumas dent. **I**NSVIS rebus ipsos interesse, ꝛ propterea, ubi uendi olim solebant, ibidem in Sicilia uendi uoluerunt. **N**E NOMINE quidem legis nouo ꝛ non modo legem, quae ab Hieronica differret, sed ne aliam quidem, licet non differret, nouo nomine Siculis dederunt: cum intelligerent, si nomen seruarietur eius regis, qui carissimus ijs fuisset, fore, ut ipsa decumanorum uenditio, Hieronica lege facta, esset illis incundior. **A**D ALIENOS, ꝛ Minucij hereditas ad Minuciam gentem pertinebat: Verres ad alienum transtulit. lib. I. **A**PRIMIS hereditibus ad secundos ꝛ a P. Annij filia ad L. Annium. lib. I. **C**ENSORIAS quoque leges ꝛ dixi iam, condiciones illas, quibus censores facta tecta locarent, censoriam legem appellari solitam, ut appellatur lib. I. & alibi. **N**A PVPILIO ꝛ putidum sit, ea si hic de pupillo Iuniano exponam, quae Cicero dixit lib. I. **Q**UAM IPSI uideretur, ꝛ uisitata locutio: ut lib. II. Eum iudicem, quem commodum erat, dabat. **A**D LEGEM ꝛ qua quaestores locabant. Hic ꝛ aderat enim in iudicio. lib. II. Sthenius est, is qui nobis affidet, Thermanus. **I**TA acute, ut Siculum, ꝛ acumen ingenij alibi quoque laudat in Siculis, ut in Diuini. Illi quidem, ut est hominum genus nimis acutum, & suspiciosum.

ORATIO

EORVM omnium, qui decumani uocabantur, princeps erat Q. ille Apronius, quem uidetis: de cuius improbitate singulari grauissimarum legationum querimonias audistis. adspicite, iudices, uultum ho-

minis, & adspicite; & ex ea contumacia, quam hic in perditis rebus retinet, illos eius spiritus Sicilianos quos fuisse putetis, cogitate, ac recordemini. hic est Apronius, quem in prouincia tota Verres, cum undique

undique nequissimos homines conquississet, & cum ipse secum sui similes duxisset non parum multos, nequicia, luxuria, audacia sui simillimum iudicauit. itaque istos inter se perbreui tempore non res, non ratio, non commendatio aliqua, sed studiorum turpitudine, similitudoq. coniunxit. Verris mores improbos, impurosq. noscitis fingite nobis, si potestis, aliquem, qui in omnibus isti rebus par ad omnium flagitiorum nefarias libidines esse possit: is erat Apronius ille: qui, ut ipse non solum uita, sed etiam corpore, atque ore significat, immensa aliqua uorago est, aut gurgis uitiorum, turpitudinumq. omnium. hunc in omnibus stupris, hunc in sanorum expilationibus, hunc in impuris conuiujs principem adhibebat: tantamq. habebat morum similitudo coniunctionem, atque concordiam, ut Apronius, qui alijs inhumanus, ac barbarus, isti uni commodus, ac disertus uideretur; ut, quem omnes odissent, neque uidere uellent, sine eo iste esse non posset; ut, cum alijs ne conuiujs quidem iisdem, quibus Apronius, hic iisdem etiam poculis uteretur; postremo ut odor Apronii taeterimus oris, & corporis, quem, ut aiunt, ne bestiae quidem ferre possent, uni isti suauis, & inuicundus uideretur. ille erat in tribunali proximus, in cubiculo socius, in conuiuio dominus, ac tum maxime, cum, accubante praetextato praetoris filio, in conuiuio saltare nudus cooperat. hunc, uti dicere institui, principem Verres ad euertendas fortunas aratorum, uexandas, diripiendasq. esse uoluit: huius audaciae, nequiciae, crudelitatis fidelissimos socios optimosq. ciues scitote hoc praetore traditos, iudices, atque addictos fuisse, nouis institutis, & editis, tota Hieronica lege, quemadmodum antea dixi, reiecta, & repudiata. primum editum, iudices, audite praeclarum: Quantum decumanus edidisset aratorem sibi decumae dare oportere, ut tantum arator decumano dare cogeretur. quo modo & quantum poposcerit Apronius, dato. quid est hoc? utrum, praetoris institutum in socios, an in hostes uictos insani editum, atque imperium tyranni? ego tantundem, quantum ille poposcerit? poscet omne, quantum exarauero. quid omne? immo plus etiam, inquit, si uolet. qui tum? quid censes? aut dabis, aut, contra editum fecisse, damnabere. per deos immortales, quid, quid est hoc? uerisimile enim non est. sic mihi persuado, iudices; tametsi omnia in istum hominem conuenire putetis, tamen hoc uobis falsum uideri. ego enim, cum hoc tota Sicilia diceret, tamen affirmare non audebam, si haec edita non ex ipsius tabulis totidem uerbis recitare possem, sicuti faciam. Da, quaeso, scribae: recitet ex codice. recita. **EDICTVM DE PROFESSIONE.** Negat me recitare totum;

nam id nutu significare uideatur. quid praetereo? an illud, ubi caues tamen Siculis, & miseros respicis aratores? edicis enim, te in decumanum, si plura iustulerit, quam debitum sit, in octuplum iudicium daturum esse. nihil mihi placet praetermitteri. recita hoc quoque, quod postulat, totum, recita. **EDICTVM DE IUDICIO. IN OCTVPLVM.** Iudicio ut arator decumanum persequatur? miserum, atque iniquum, ex agro homines traduci in forum, ab aratro ad subsellia, ab usurerum rusticarum ad insolitam litem, atque iudicium. cum omnibus in alijs uectigalibus, Asiae, Macedoniae, Hispaniae, Galliae, Africae, Sardiniae, ipsius Italiae, quae uectigalia sunt, cum in his, inquam, rebus omnibus publicanus petitor, ac pignerator, non ereptor, neque possessor soleat esse; tu de optimo, de iustissimo, de honestissimo genere hominum, hoc est, de aratoribus, ea iura constituebas, quae omnibus alijs essent contraria? utrum est aequius, decumanum petere, an aratorem repetere? iudicium integre, an perditum fieri? eum, qui manu quaesierit, an eum, qui digito licitus sit, possidere? quid, qui in singulis iugis arant, qui ab opere ipsi non recedunt, quo in numero magnus ante te praetorem numerus, magna multitudo Siculorum fuit, quid facient? cum dederint Apronio, quod poposcerit, relinquent arationes? relinquent larem familiarem suam? uenient Syracusas? ut de praetore, uidelicet aequo iure, Apronium, delicias, ac uitam tuam, iudicio recuperatori persequantur. uerum esto: reperietur aliquis fortis, experiens arator: qui cum tantum derit decumano, quantum ille deberi dixerit, iudicio repetat, & poenam octupli persequatur. exspecto uim edicti, seueritatem praetoris: faueo aratori: cupio octupli damnari Apronium, quid tandem postulat arator? nihil. nisi ex edito iudicium in octuplum. quid Apronius? non recusat. quid praetor? iubet recuperatores rejicere. decurias scribamus. quas decurias? de cohorte mea rejicies, inquit. quid? ista cohors quorum hominum est? Volusi haruspicias, & Cornelij medici, & horum canum, quos tribunal meum uides lambere. nam de conuentu nullum unquam iudicem, nec recuperatorem dedit. iniquos decumanis omnes dicebat esse, qui unam agri glebam possiderent. ueniendum erat ad eos contra Apronium, qui non dum etiam Aproniani conuiujs crapulam exhalassent. o praeclarum, & commemorandum iudicium: o seuerum editum: o tutum perfugium aratorum. Atque, ut intelligatis, cuiusmodi ista iudicia in octuplum, cuiusmodi istius de cohorte recuperatores existimati sint; sic attendite.

EXPLANATIO

QVEM uidetis: & testis aderat in iudicio, ut etiam Sthenius. **CORPORE**, magno, **ORE** & obeso. **COMMODOVS**, & humanus, sit lib. II. in extremo: At mores commodi, quis contumacior? quis inhumanior? quis superbior. **IN CUBICULO solus**, & exclusus ceteris, quasi solus eum Apronius delectaret. **ACCUBANTE praetextato praetoris filio**, & Verris notatur improbitas, qui turpissimarum rerum ad spectu filium adhuc puerum corrumpi sineret. **EDIDISSET** & significasset. **EGO** aratoris inducitur persona de Verris iniuria conquerentis. **IN QVIT**, & arator. **QVID tum? quid censes?** & adhuc loquitur arator. **AVT dabis**, & hoc ex decumani persona. **EX CODICE** & ex ipsius tabulis. **DE PROFESSIONE**. & ne arator minus profiteatur, quam exarauerit: ne decumanus plus, quam sibi debeat, deberi profiteatur. **infra. QVAE uectigalia sunt**; & quae uectigal pendunt. conuertit enim ad neu-

ad neutrum genus haec simul omnia, Asiam, Macedoniam, Hispaniam, Galliam, Africam. **PIGNERATOR**, & pignus capit ab eo, qui non soluit. **QVI digito licinus sit**, & sublato digito licebantur. lib. I. **Digitum tollit Iunius**. **IN SINGVLIS ingis** & non in amplo fundo, sed in vno tantum iugo, quod ipsi arant, & unde recedere non licet. Iugum erat, quod vno die iuncti boues exarare possent. **IVBET recuperatores reijcere**. & recuperatores iudex dabat: ex ijs actor, & reus, quos suspectos habebant, reiciebant. **DECURIAS scribamus**. & si dixisset actor: Decuriae scribantur: id est, iudices legantur: respondebat Verres: **Quas decurias?** de cohorte mea reijeies: id est, recuperatores ego dabo de cohorte mea: ex ijs tu reijeies: **QVID?** ista cohors & ex aratoris persona. is enim actor esse fingitur. **VOLVSIUS baruspiscis**, & infra Volusianus appellatur. **CORNELIUS medici**, & de quo sic infra: Iste viros optimos recuperatores dat, eundem illum medicum Cornelium. is est Artemidorus Pergaeus, qui in sua patria duxisti quondam, & magister ad despoliandum Dianae templum fuit. Cornelius uocatur, accepto Verri nomine, cuius beneficio ciuis Romanus factus esset: ut lib. I. **Lictor Cornelius**. **ET HONORVM canum**, & Valerium praecone, Tlepolemm pictorem: qui nominantur infra vt recuperatores a Verre dati. Canes appellauit eosdem lib. I. Multa sibi opus esse, multa canibus suis, quos circa se haberet, **LAMBERE**. & quasi aliquid petant. **DECONVENTVS** & ciuium Romanis.

O R A T I O

ECQUEM putatis decumanum, hac licentia permissa, tantum ab aratore, quantum poposcisset, auferret, plus, quam deberetur, poposcisse? considerate cum vestris animis uosmet ipsi, eequem putetis: praesertim cum id non solum sine auaritia, sed etiam impudentia accipere potuerit. multos, necesse est. at ego omnes dico plus, quam decumas, abstulisse. cedo mihi unum ex triennio praeturae tuae, qui octupli damnatus sit. damnatus est immo uero in quem iudicium ex edicto tuo postulatum sit. nemo erat uidelicet aratorum, qui iniuriam sibi factam queri posset: nemo decumanorum qui grano amplius, sibi quam deberetur, deberi professus esset. immo uero contra, rapiebat, & asportabat, quantum a quoque spoliati, ac uexati querebantur: neque tamen ullum iudicium reperitur. quid est hoc? uiri fortes, honesti, gratiosi, tot Siculi, tot equites R. ab homine nequissimo, ac turpissimo laesi, poenam octupli, sine ulla dubitatione commissam, non persequerantur? quae causa? quae ratio est? una illa iudices, quam uideris: quod uero etiam illis se, & irrisos ab iudicio discessuros uidebant. etenim quod esset iudicium, cum e Verris turpissimo, flagitiosissimoq. comitatu tres recuperatorum nomine assedisent, assedisse istius, non a patre ei traditi, sed a meuetricula commendati? ageret uidelicet causam arator: nihil sibi frumenti ab Apronio relictum, bona sua etiam direpta, se pulsatum, uerberatumq. diceret. conferrent uiri beni capita: de comestatione loquerentur inter se, ac de mulieribus, si quas a praetore abeuntes possent deprehendere: res agi uideretur. surrexis-

set Apronius, nona dignitas publicani, non, ut decumanus, squaloris plenus, ac pulueris, sed inguentis ablitus, uino uigilijsq. languidus: omnia primo motu, ac spiritu suo, uini, unguenti, corporis odore complectet: dixisset haec, quae uulgo dicere solebat, non se decumas emisse, sed bona, fortunasq. aratorum; non se decumanum esse Apronium, sed Verrem alterum, dominum illorum, ac tyrannum. quae cum dixisset, illi, uiri optimi, de cohorte istius recuperatores, non de ab soluendo Apronio deliberarent, sed quaerent, quo modo petitor eiplum Apronio permitterent, quantum uellet, posceat; quantum poposcisset, auferret. Hoc tibi defensionis ad iudicium tuum comparabas, habuisse te edictum, recuperatores daturum in octuplum & si mehercule ex omni copia commentus Syracusani, splendatissimorum hominum, honestissimorumque, factores potestatem aratori, non modo non reijcendi, sed etiam sumendi recuperatores; tamen hoc nouum genus iniuriae ferre nemo posset, ac, cum tuos omnes fructus publicano tradidisses, & rem de quibus amississes, cum bona tua repetere, ac persequi, ut in iudicio cum uero uerbo iudicium sit in edicto, uero quidem uerba tuorum comitum, hominum nequissimorum, collusio cum decumanis socijs tuis; atque, in hoc praematoribus; tamen aude illius iudicij mentem, quae fuerat praesertim cum id non modo oratione mea, sed etiam uerba refellatur: cum in tantis incommodis aratorum, uirijq. decumanorum nullum ex isto praedato edicto non modo factum, sed ne postulatum quidem iudicium inueniatur.

E X P L A N A T I O

IMPUDENTIA & sine impudentia: cum scriptum esset in edicto: Quantum decumanus edidisset aratorem sibi decumae dare oportere, tantum ut arator decumano dare cogeretur. **COMMISSAM**, & debitam. uisitata locutio. **IRRITOS** & infecta re. **RES AGI uideretur**. & serio colloqui, & agere inter se de aratoris petitione uiderentur. **NOVA dignitas publicani**, & dignitas est in publicanis, quia sunt equestris ordinis. Apronius eques Romanus non erat: ideo, Noua dignitas publicani, cum quadam irrisione dixit. fungebatur autem Apronius, cum decumanus esset, munere publicani. **RECUPERATORES daturum in octuplam** & daturum te recuperatores cum eo, ut decumanum octupli condemnarent. **TE CVM tuos omnes fructus publicano tradidisses**, & in persona Verris aratorem fingit. **PROCURATORIBVS**: agunt enim rem tuam. **FACTVM** contra decumanos. **POSTULATVM** ab aratoribus.

O R A T I O

O R A T I O

ERIT tamen in aratores lenior, quam uidetur. Nam qui in decumanos octupli iudicium se daturum edixit, idem habuit in edicto, se in aratorem quadruplum daturum. quis hunc audet dicere aratoribus infestum, aut inimicum fuisse? quanto lenior est, quam in publicanum edixit, ut, quod decumanus edidisset sibi dari oportere, id ab aratore magistratus Siculus exigeret. quid deliquit iudicij, quod in aratorem dari posset? Non malum est, inquit, esse istam formidinem, ut cum exactum sit ab aratore, tamen, ne se commoueat, reliquus metus iudicij sit. Si iudicio a me uis exigere, remoue Siculum magistratum. si hanc uim adhibes, quid opus est iudicio? quis porro erit, qui non malit decumanis tuis dare quod poscent, quam ab asecclis tuis quadrupli condemnari? Illa uero, praeclara est clausula edicti, quod omnium controuersiarum, quae esset in aratorem, & decumanum, si uer uolet. edicit se recuperatores daturum. Primum, quae potest esse controuersia, cum is, qui petere debet, aufert, & cum is, non quantum debetur, sed quantum commodum est, auferat; illi autem, unde ablatum est, iudicio suum recuperare nullo modo potest? deinde in hoc homo luteus, etiam callidus, ac ueterato esse uult, quod ita scribit: si uer uolet, recuperatores dabo. quam lepide se furari putat. utriusque facit potestatem. sed utrum ita scripserit; si uer uolet, an, si decumanus uolet; nihil interest. arator enim tuos istos recuperatores nunquid uolet? Quid? illa cuiusmodi sunt, quae ex tempore ab Apronio admonitus edixit? Q. Septitio, honestissimo homine, equiteq. R. resistente Apronio. & affirmante se plus decuma non daturum, exoritur peculiare edictum repentinum, ne quis frumentum de area tolleret, antequam cum decumano pactus esset. ferebat hanc quoque iniquitatem Septitius, & imbri frumentum corrumpi in area patiebatur: cum illud edictum repente uberrimum, & quaestuosissimum nascitur: ut ante Kal. Sext. omnes decumas ad aquam deportatas haberent. hoc edicto non Siculi, (nam eos quidem iam superioribus edictis satis perdidit, atque affluerat) sed illi ipsi equites R. qui suum ius retinere se contra Apro-

nium posse erant arbitrati, splendidi homines, & alijs praetoribus gratiosi, uincti Apronio traditi sunt. attendite enim, cuiusmodi edicta sunt. Ne tollat, inquit, ex area, nisi erit pactus. satis haec magna uis est ad inique paciscendum: malo enim plus dare, quam non mature ex area tollere. at ista uis Septitium, & non nullos Septitij similes non coarctet: qui ita dicunt: ne tollam potius, quam paciscar. his hoc opponitur: Deportatum habeas ante Kal. Sext. deportabo igitur. Nisi pactus eris, non commonebis. sic deportandi dies praestituta tollere cogebat ex area: cohibitio tollendi, nisi pactus esset, uim adhibebat pacioni, non uoluntatem. Nam uero illud, non solum contra legem Hieronicam, nec solum contra consuetudinem superiorum, sed etiam contra omnia iura Siculorum, quae habent a senatu, populoq. R. ne extra suum forum uadimonium promittere cogantur, statuit iste, ut arator decumano, quo uellet decumanus, uadimonium promitteret: ut hic quoque Apronio, cum ex Leontino usque Lilybaeum aliquem uadaretur, ex miseris aratoribus calumniandi quaestus accederet. quamquam illa fuit ad calumniam singulari consilio reperta ratio, quo edixerat, ut aratores iugera sationum suarum proficerentur. quae res cum ad paciones iniquissimas magnam uim habuit, sicut ostendimus, nec ad ullam utilitatem resp. pertinuit; tum uero ad calumnias, in quas omnes inciderent, quos uellet Apronius. ut enim quisque contra uoluntatem eius dixerat, ita in eum iudicium de professione iugerum postulabatur, cuius iudicij metu magnus a multis frumenti numerus ablatas, magnaeq. pecuniae coactae sunt: non quo iugerum numerum uere profiteri esset difficile, aut amplius etiam profiteri: (quid enim in eo periculi esse posset?) sed causa erat iudicij formidandi, quod ex edicto professus non esset. iudicium autem quod fuerit isto praetore, si, quae cohorts, & qui comitatus fuerit, meministis, scire debetis. Quid igitur est, quod ex hac iniquitate nouorum edictorum intelligi uelim, iudices? iniuriam ne factam socijs? at uidetis. auctoritatem superiorum repudiatam? non audebit negare. tantum Apronium isto praetore potuisse? confiteatur, necesse est.

E X P L A N A T I O

QUOD IN aratorem dari posset? & ut enim dare cogatur, quantum ab eo decumanus petiit; iudicem ei dat Siculum magistratum: ut ipse contra publicanum agat, si plus ei dederit, quam debet; iudices dat recuperatores de cohorte sua. **N**ON malum est, inquit, esse istam formidinem, & quod secum Verres tacite cogitabat, id eum fingit dicere. **I**STAM formidinem, & iudicij recuperatorum, quo decumanus uocare potest aratorem, quasi minus acceperit ab eo, quam petierit. **C**UM exactum sit? cum exegerit Siculus magistratus. **N**ESSE commoueat, & arator: ne queri audeat. **R**ELIQUVS metus iudicij sit. & metuat illud iudicium, quo potest, agente publicano, quadrupli condemnari. Ad quam rationem Verris ita Cicero ex aratoris persona respondet: Si iudicio a me uis exigere. Sunt enim haec sine dubio aratoris uerba, non, ut alij putant, decumani. **H**ANC uim? Siculi magistratus. **I**TER? pro, alteruter, utalibi. **Q**UANTVM commodum est, & quantumlibet. sic locutus lib. I. De capite, quantum commodi fuerit, frumenti decumani detraxerit. Lib. II. Eum iudicem, quem commodum erat, dabat. **L**VTEVS, & hebes, ac tardus. sic Luteum negotium, pro nullius pretij, dixit lib. IV. **E**TIAM? pro, tamen. **P**ECLIARE? nouum, Verrisq. proprium, non cum alijs commune praetoribus: ut infra: Peculiarem habes aliquam Sicilia, quae tibi ex alio genere frumentum suppeditare possit?

possit? MATVRE? antequam corrumpantur. Ex LEONTINO? urbs uocatur Leontinum, non, ut alij sunt arbitrati, Leontini. itaque lib. II. Leontini misera in ciuitate, dixit generandi casu. CA. LYMNIA NDI quaestus? quaestus astuto consilio contractus. nam aratores miseri, ne tam longe ire cogerentur, quauis, etiam iniquissima, condicione cum Apronio pacifcebantur.

O R A T I O

SED uos fortasse, quod uos lex commonet, id in hoc loco quaeritis, num quas ex hisce rebus pecunias ceperit. docebo, cepisse maximas; omnesq. eas iniquitates, de quibus antea dixi, sui quaestus causa reperisse conuincam; si prius illud propugnaculum, quo contra omnes meos impetus usurum se putet, defensione eius deiecero. Magno, inquit, decumas uendidi. quid ais? an tu decumas, homo audacissime, atque amentissime, uendidisti? tu partes eas, quas te senatus populusq. R. uoluit, an fructus integros, atq. adeo bona, fortunasaq. aratorum omnes uendidisti? si palam praeco in su tuo praedicasset, non decumas frumenti, sed dimidias uentre partes; et ita emptores accessissent, ut ad dimidias partes emendas; si pluris uendidisses tu dimidias, quam ceteri decumas; cuiusnam mirum uideretur? quid uero? si praeco decumas pronunciauit; re uera, hoc est lege, edicto, condicione, plus etiam quam dimidiae uenierunt; tamen hoc tibi praeclarum putabis, te pluris, quod non licebat, quam ceteros, quod oportebat, uendidisse? Pluris uendidi decumas, quam ceteri. quibus rebus id assecutus es? innocentias? adspice aedem Castoris: deinde, si audes, fac mentionem innocentiae. diligentia? codicis lituras tui contemplare in Sthenij Thermitani nomine: deinde aude te dicere diligentem. ingenio? qui testes interrogari prior actione nolueris, & ijs tacitum os tuum praebere malueris; quamuis & te, & patronos tuos ingeniosos esse dicito. qua re igitur id, quod ais, assecutus es? magna est enim laus, si superiores consilio uicisti, post erioribus exemplum, atque auctoritatem reliquisti. tibi fortasse idoneus fuit nemo, quem imitari uerere. at te ui delicet inuentorem rerum optimarum, ac principem, imitantur omnes. quis aratorum te praetore decumam dedit? quis duas? quis non maximo se assecutum beneficio putauit, cum tribus decumis pro una defungeretur? praeter paucos, qui propter societatem furtorum tuorum nihil omnino dederunt. Vide inter importunitatem tuam, senatusq. bonitatem quid intersit. senatus, cum temporibus reip. cogitur, ut decernat, ut alterae decumae exigantur, ita decernit, ut pecunia pro his decumis soluatur aratoribus; ut, quod plus sumitur quam debetur, id emi, non auferris putetur. tu, cum tot decumas non S. C. sed nouis edictis tuis, nefarijsq. institutis exigeres, & eriperes, magnum te fecisse arbitrabere, si pluris uendideris, quam L. Hortensius, pater istius Q. Hortensij, quam Cn. Pompeius, quam M. Marcellus: qui ab aequitate, ab lege, ab institutis non recesserunt. an tibi unius anni, aut biennij ratio habenda fuit; salus prouinciae, commoda rei frumentariae, ratio reip. in posterum fuit negligenda? cum ita rem constitutam accepisses, ut & populo R. satis frumenti ex Sicilia suppeditaretur, & aratoribus tamen arare, atque agros colere expediret; quid effecisti? quid assecutus es? ut praetore te nescio quid ad decumas accederet, deserendas arationes, relinquendasq.

curasti. successit tibi L. Metellus. tu innocenter, quam Metellus? tu laudis, & honoris cupidior? tibi enim consulatus quaerebatur, Metello paternus honor, & auitus negligebatur. multo minoris uendidit, non modo quam tu, sed etiam quam qui ante te uendiderunt. quaero, si ipse excogitare non poterat, quem admodum quam plurimo uenderet: ne tua quidem recentia proximi praetoris uel igitia persequi poterat, ut tuis praeclaris, abs te principe inuentis, & excogitatis, edictis, atque institutis uteretur? ille uero tu se Metellum minime fore putasset, si te ulla in re imitatus esset. qui ab urbe Roma, quod nemo umquam post hominum memoriam fecit, cum sibi in prouinciam proficiscendum putaret, litteras ad Siciliae ciuitates misit, per quas hortatur, & rogat, ut aurent, ut serant in beneficio populi R. hoc petit aliquando ante aduentum suum: & simul ostendia se lege Hieronica uenditurum, hoc est in omni ratione decumarum nihil isti simile facturum. atque haec non cupiditate aliqua scribit adductus, ut in alienam prouinciam mittat litteras ante tempus, sed consilio, ne si tempus sationis praeterisset, granum in prouincia Sicilia nullum haberemus. Cognoscite Metelli litteras. Recita. Epistola L. Metelli. Hae litterae, iudices, L. Metelli, quas audistis, hoc, quantum est, ex Sicilia frumenti hornotini exarauerunt. glebam commosset in agro decumano Siciliae nemo, si Metellus hanc epistolam non misisset. quid, Metello diuinitus hoc uenit in mentem, an ab Siculis, qui Romam frequentissimi conuenerant, negotiatoribusq. Siciliae doctus est? quorum quanti conuentus ad Marcellos, antiquissimos Siciliae patronos, quanti Cn. Pompeium, consulem designatum, ceterosq. illius prouinciae necessarios fieri soliti sunt, quis ignorat? quod quidem iudicium nullo unquam de homine factum est, ut absens accusaretur ab ijs palam, quorum in bona, liberosq. summum imperium, potestatemq. haberet. tantum uis erat iniuriarum, ut homines quiduis perpeti, quam non de istius prauitate, & iniurijs deplorare, & conqueri malent. quas litteras cum ad omnes ciuitates prope suppliciter misisset Metellus, tamen antiquum modum sationis nulla ex parte exsequi potuit. diffugerant enim permultis, id quod ostendam: non solum arationes, sed etiam sedes suas patrias, istius iniurijs exagitati, reliquerant. non mehercule criminis augendi causa dicam iudices: sed quem accepi ipse oculis, animoq. sensum, hunc uere apud uos, & ut potero planissime exponam. nam cum quadriennio post in Sicilia uenissem, sic mihi affecta uisa est, ut eae terrae solent, in quibus bellum acerbum, diuturnumq. uersatum est. quos ego campos antea, collesq. nitidissimos, uiridissimosq. uidi, hunc bos ita uastatos, nunc ac desertos uidebam, ut ager ipsi cultorem desiderare, ac lugere dominum uideretur. Herbitensis ager, Ennensis, Murgentinus. Assornus, Machaensis, Agyrinensis ita relictus erat ex maxima parte, ut non solum iugerum, sed etiam dominorum multitudinem.

multitudinem quaeremus. *Aetnensis uero ager, qui solebat esse cultissimus, & quod caput est rei frumentariae, campus Leontinus, cuius antea species haec erat, ut, cum obsuum uidisses, annonae caritatem non*

uererere, sic erat deformis, atque horridus, ut in uberrima Siciliae parte Siciliae quaeremus. labefactarant enim uehementer aratores iam superior annus, proximus uero funditus euerterat.

EXPLANATIO

LEX de repetundis, qua iudicium hoc est constitutum. **I**N **S**THENI **T**hermitani nomine. & cuius Lenim absentis nomen delatum esse iam scripserat, cum postea coram esse delatum, scripsit in eodem codice. quod sine litura fieri non potuit. lib. II. Tollit ex tabulis id, quod erat; & facit, coram delatum esse. **Q**UI **T**estes interrogari prior*e* actione nolueris, & testes interrogati erant prior*e* actione: quod supra iam saepe demonstratum est. Sed Verres ipse, cum eo si interrogare posset, tacuerat: quod quia fuit impudentiae, (quis enim reus suos testes non interrogat? propterea dixit Cicero, Et ijs tacitum os tum praebere malueris. Videtur autem legendum potius, Interrogare, quam Interrogari. ut ad ipsum Verrem referatur: de quo lib. V. Reducam iterum equitem Romanum L. Flauium, si uoles: quoniam prior*e* actione, ut patroni tui dicitant, noua quadam sapientia, ut omnes intelligunt, conscientia tua, atque auctoritate meorum testium, testem nullum interrogasti. **P**ATRONOS **T**uos & quorum consilio testem nullum interrogasti, noua quadam sapientia, ut ipsi dicitabant. **C**NOPOMPEIVS, & hoc anno consul. **O**pinor significari tempus illud, cum Pompeius in Sicilia Carbonem consulem occidit. **M**. **M**ARCELLVS & qui lib. I. nominatur, & in oratione pro Quinctio iudex est. **P**ATERNVS **S**honor, & uirtus & nam & L. Metellus Dalmaticus pater huius Metelli, & Q. Metellus Macedonicus, auus, consules fuere. **M**ETELLVM *minime fore putasset, & eo dignum nomine. fuit enim familia Metellorum nobilissima, plurimis decorata consulatibus, censuris, triumphis. unde illud Naeuij poetae: Fato Metelli Romae fiunt consules. Eadem laude Metellos ornauit lib. V. Facile inquit, esse perspicuum, quantum inter hunc, & illum Numidicum uerum & germanum Metellum interesset.* **A**B **V**RBE **R**OMAE, & cum nondum Verres e Sicilia decessisset. ideo subiungit, In alienam prouinciam. **H**OROTINI & huius anni. **V**T **A**BSENS *accusaretur & absentem Verrem Siculi Romae accusabant, cum is adhuc Siciliae praeset, atque in eorum bona, liberosq. summum imperium, potestatemq. haberet.* **A**NTIQUVM *modum sationis & quantum feri an tea solebat. sic dicitur, de agri modo.* **N**ON **S**OLUM *ingerem, & quia non arabantur.* **Q**UADRIENNIO *post & postquam in ea prouincia quaestor fuerat.* **S**ED **E**TIAM *dominorum & quia diffugerant, sedibus patris relictis. ideo dixit proxime: Ut ager ipso cultorem desiderare, ac lugere dominum uideretur.* **Q**UOD *caput est rei frumentariae, & hinc illud Phil. II. Quid iam querat de agro Leontino? quoniam quidem haec quondam arationes in populi Romani patrimonio grandiferae, & fructuosae ferebantur.*

ORATIO

TU mihi etiam audes mentionem facere decumarum? tu in tanta acerbitate, in tot, & tantis iniurijs, cum in arationibus, & in earum rerum iure prouincia Sicilia consistat, euerfis funditus aratoribus, relictis agris, cum in prouincia tam locuplete, ac referta non modo rem, sed ne spem quidem ullam reliquam cuiquam feceris, aliquid te populare putabis habere, cum dicas te pluris, quam ceteros, decumas uendidisse? quasi uero aut populus R. hoc uoluerit, aut senatus hoc tibi mandauerit, ut, cum omnes aratorum fortunas decumarum nomine eriperes, in posterum fructu illo, commodoq. rei frumentariae populum R. priuares; deinde, si quam partem tuae praedae ad summam decumarum addidisses, bene de populo R. meritis uiderere. Atque haec, perinde loquor, quasi in eo sit iniquitas eius reprehendenda, quod propter gloriae cupiditatem, ut aliquos summa decumarum uinceret; acerbiorem legem, duriora edicta interposuerit, omnium superiorum auctoritatem repudiari. Magno tu decumas uendidisti. quid, si doceo te non minus domum tuam auertisse, quam Romam misisse decumarum nomine? quid habet populare ratio tua, cum ex prouincia populi R. acquam partem tu tibi sumperis, atque populo R. miseris? quid, si duabus partibus, doceo, te amplius frumenti abstu-

lisse, quam populo R. misisse? tamen ne putamus patronum tuum in hoc crimine ceruiculam iactaturum; & populo se ad coronam daturum? Haec uos antea, iudices, uerum fortasse ita audistis, ut auetorem rumorem haberetis, sermonemq. omnium. Cognoscite nunc innumerabilem pecuniam frumentario nomine erepta, ut simul illam quoque eius uocem improbam agnoscat, qui se uno questu decumarum omnia sua pericula redempturum esse dicebat. Audiuius hoc iam diu, iudices: nego quemquam esse uestrum, quin saepe audierit, socios istius decumanos. nihil aliud arbitror in istum falso esse dictum ab ijs, qui male de isto existimauerint, nisi hoc. nam socij putandi sunt, quos inter res communicata est. ego rem totam, fortunasq. aratorum omnes istius fuisse dico: Apronium, Veneriosq. seruos, quod isto praetore fuit nouum genus publicanorum, ceterosq. decumanos, procuratores istius quaestus, et ministros rapinaru dico fuisse. Quo modo hoc doces? quo modo ex locatione illa colonaru docui istu esse praedatu? opinor ex eo maxime, quod iniquam legem, non uam dixisset. quis enim unquam conatus est iura omnia, & consuetudinem omnium commutare cum uituperatione, sine quaestu? Pergam, atque insequer bar longius. iniqua lege uendebas, quo pluris uenderes. cur,

B B iam

iam adactis, & uenditis decumis, cum iam ad summam decumarum nihil, ad tuum quaestum multū posset accedere, subito atque ex tempore noua nascebantur edicta: nam ut uadimonium decumano, quocumque is uellet, promitteretur; ut ex area, nisi pactus esset, arator ne tolleretur; Kal. Sext. decumas deportatas haberent, haec omnia, iam uenditis decumis, anno tertio te edixisse dico. quae si resp. carissa faceres, in uendendo esset pronunciata: quia tua causa faciebas, quod erat imprudentia praetermissum, id, quaestu, ac tempore admonitus, reprehendisti. Illud uero cui probari potest; te sine tuo quaestu, ac maximo quaestu, tam tuam infamiam, tantum capitis tui fortunarumque periculum neglexisse; ut, cum totius Siciliae quotidie

gemitus, querimoniasque audires; cum ut ipse dixisti, reum te fore putares; cum huiusce iudicii descriptum ab opinione tua non abborreret, patere tamen aratores indignissimis iniurijs uexari, ac diripi. profecto, quamquam es singulari crudelitate, & audacia, tamen ab te totam alienari prouinciam, tot honestissimos tibi inimicissimos fieri nolles, nisi hanc rationem, & cogitationem salutis tuae, pecuniae cupiditas, ac praesens illa praeda superaret. etenim, quoniam summam, & numerum iniuriarum, iudices, uobis non possum exponere, sigillatim autem de uniuscuiusque incommodo dicere infinitum est; genera ipsa iniuriarum, quaeso, cognoscite.

EXPLANATIO

POPVLARE est quod populo placere debeat. **SUPERIOR** annus, est secundus Verres annus. **PROXIMVS** est tertius. Duos tantum annos nominat, quia primo anno Verres & fata, & bene culta inuenit omnia, sed ita aratores afflixit, ut pro eius anno in annum secundum multo minus fererent, quam solerent. anno autem secundo eos plane perdidit, ut multo etiam minus, quam primo, fererent. nam tertio, literis ac precibus Metelli, qui successurus erat Verri, ad arationes redierunt. **CERVICVLAM** iactaturum, est notat in Hortensii motum ceruicis lasciuiosem in agendis causis. **POPULO** se ad coronam daturum. est populi gratiam aucupaturum, quasi magno decumas uendideris. **Ad coronam**. est ad omnes, qui circa iudicium stabant. **LOCATIONE** illa columnarum est quae erant in aede Castoris, quas locauit HS DLX milibus. lib. I. **PRAEDATVM** est ex pupillo Iunij bonis. **INIQUAM** legem, est correxit enim Verres, praetor urbanus, legem censoriam de fartis tectis. supra: Eundemque te memini censorias quasque legis in fartis tectis exigendis tollere, & commutare. Et lib. I. C. Verres, praetor urbanus, addidit. Corriguntur leges censoriae. **Ac tempore** est non cum decumas uenderes, uerum aliquanto post, re diligentius ad tuum quaestum cogitata. **REPREHENDISTI**. est reuocasti: omissum antea per imprudentiam, admonente quaestu fecisti.

ORATIO

NYMPHO est Centuripinus, homo nauus, & industrius, experientissimus, ac diligentissimus aratoris cum arationes magnas conductas, haberet, quod homines etiam locupletes, sicut ille est, in Sicilia facere consueuerunt; easque magna impensa, magno instrumento tueretur; tanta ab isto iniquitate oppressus est, ut non modo arationes relinqueret, sed etiam in Sicilia profugeret, Romamque cum multis una ab isto eiectis ueniret. fecit, ut decumanus Nymphonem uocaret ex edicto illo praeclaro; quod nullam ad aliam rem, nisi ad huiusmodi quaestus, pertinebat; numerum iugerum profectum non esse. Nympho cum se uellet aequo iudicio defendere, iste uiros optimo recuperatores dat, eundem illum melicum Cornelium, (is est Artemidorus Pergaeus, qui in sua patria duxisti quondam, & magister ad despoliandum Dianae templum fuit) & haruspicem Volusianum, & Valerium praeconem. Nympho, antequam plane constitit, condemnatur. quanti, fortasse quaeritis. nulla erat edicti poena certa. frumentum eius omnis, quod in areis esset. sic Apronius decumanus non decumam debitam, non frumentum remotum, atque caelatum, sed tritici septem millia medimnū ex Nymphonis arationibus edicti poena, non redemptionis aliquo iure tollit. Xenonis Meneni, nobilissimi hominis, uxoris fundus erat colono locatus: colonus, quod decumanorum iniurias ferre non poterat, ex agro profugerat. Verres in Xenonem iudicium dabat illud

suum damnatorium de iugerum professione. Xenon ad se pertinere negabat, fundum elocatum esse dicebat. dabat iste iudicium; si pareret iugera eius modo fundi esse plura, quam colonus esset profectus, tum Xenon damnaretur, dicebat ille, non modo non arasse sed id, quod in satis erat, sed nec dominum eius esse fundi, nec locatorem; uxorem esse, eam ipsam suum negotium gerere, ipsam locauisse. defendebat Xenonem, homo summo splendore, & summa auctoritate praeditus, M. Cofsetius. iste nihilo minus iudicium LXXX dabat. ille tametsi recuperatores de cohorte latronum sibi parari uidebat; tamen iudicium accepturum se esse dicebat. tum iste magna uoce Venerijs imperat, ut Xenonem adirent; dum res iudicaretur, hominem ut asseruarent, cum iudicatum sit, ad se adducant. & illud simul dixit, se non putare illum, si propter diuitias poenas damnationis contemneret, etiam uirgas contemneret. hac ille ui, & hoc metu adductus tantum decumanis, quantum iste imperauit, exsoluit. Polemarchus est Murgentinus, uir bonus, atque honestus, is; cum; pro iugeribus quinquaginta, medimna DCC decumae imperarentur, quod recusabat, domum ad istum in ius deductus est; & cum iste iam cubaret, in cubiculum introductus est; quod nisi mulieri, & decumano, patebat alij nemini. ibi cum pugnis, & calcibus concisus esset, qui DCC medimnis decidere nolisset, mille promisit. Eubulides est Grossus Centuripinus, homo

homo cum uirtute, & nobilitate domi suae, tum etiam pecunia princeps. huic homini, iudices, honestissimae ciuitatis honestissimo, non modo frumenti scitote, sed uitae, & sanguinis tantum relictum esse, quantum Apronij libido tulit. nam in malo, plagis adductus est, ut frumenti daret, non quantum haberet, sed quantum rogeretur. Sostratus, & Numenius, & Nymphodorus eiusdem ciuitatis, cum ex agris tres fratres consortes profugissent, quod his plus frumenti imperabatur, quam quantum exarant, hominibus exactis, in eorum arationes Apronius uenit, omne instrumentum diripuit, familiam abduxit; pecus abegit. postea, cum ad eum Nymphodorus uenisset Ennam, & oraret, ut sibi sua restituerentur; hominem corripit, ac suspendi iussit in oleastro quadam, quae est arbor, indices, in foro. tandem pendit in arbore socius, amicusq. populi R. in sociorum urbe, ac foro colonus, aratorq. uerter, quam diu uoluntas Apronij tulit. Genera iam dudum innumerabili inuiciarum, indices, singulis nominibus profero: infinitam multitudinem inuiciarum praetermitto. uos ante oculos, animosq. uestros tota Sicilia decumanorum hos impetus, aratorum direptiones, huius importunitatem, Apronij regnum proponite. Contempsit Siculos: non duxit homines: nec ipsos ad persequendum uehementes fore, & uos eorum iniurias leuiter laturos existimauit. esto: falsam de illis habuit opinionem, malam de uobis. ueruntamen, cum de Siculis male mereretur, ciues R. coluit, his indulgit, eorum uoluntati & gratiae deditus fuit. iste ciues R. at nullis inimicior, aut infestior fuit. mitto unclam, mitto carcerem, mitto uerbera, mitto securas, crucem denique illam praetermitto, quam iste ciuibus R. restem humanitatis in eos, ac beneuolentiae suae uoluit esse: mitto, inquam, haec omnia, atque in aliud dicendum tempus reijcio: de decumis, de ciuium R. conditione in arationibus disputo. qui quemadmodum essent accepti, indices, audistis ex ipsis: bona sibi erepta esse dixere. uerum haec, quoniam huiusmodi casus affuit, ferenda sunt, nihil ualuisse aequitatem, nihil consuetudinem: damna denique, indices, nulla tanta sunt, quae non uiri fortes, magno, & libero animo affecti, ferenda arbitrentur. quid, si equitibus R. non obscuris, neque ignotis, sed honestis, & illustribus manus ab Apronio, isto praetore, sine ulla dubitatione offerebantur? quid expectatis? quid a me amplius dicendum putatis? an id agendum, ut eo celerius de isto transigamus, quo maturius ad Apronium possimus, id quod ego illi iam in Sicilia pollicitus sum, uenire? qui C. Martinum, indices, summa uirtute hominem, summa industria, summa gratia, Leontinis in publico biduum tenuit. atque ab Apronio, indices, homine in dedecore nato, ad turpitudinem educato, ad Verrii flagitia, libidinesq. accommodato, equitem R. scitote biduum cibo, rectorq. prohibitum, biduum Leontinis in foro custodij Apronij retentum, atque seruatum, neque ante dimissum, quam ad condiciones eius depactus est. Nam quid ego de Q. Lollio, indices, dicam, equite R. spectato, atque honesto? clara res est, quam dicturus sum, tota Sicilia celeberrima, atque notissima. qui cum araret in Ennensi, cum is ager Apronio cum ceteris agris esset traditus, equestri uetere illa & auctoritate, & gratia fretus affirmauit, se decumanis plus, quam deberet, non daturum. refertur eius sermo Apronio.

enimvero iste ridere, ac mirari Lollium nihil de Martinio, nihil de ceteris rebus audisse. mittit ad hominem Venerios. (hoc quoque attendite, apparitores a praetore assignatos habuisse decumanum: si mediocriter argumentum uideri potest, istum decumanorum nomine ad suos quaestus esse abusum) adducitur a Venerijs, atque adeo attrahitur Lollius, commode, cum Apronius a palaestra redisset, & in triclinio, quod in foro Ennae strauerat, decubisset. statuitur Lollius in illo rempestiuo gladiatorum conuiuio. non mebercule, quae loquor, crederem, indices, tamen si uulgo audieram, nisi mecum ipse senex, cum mihi, atque huic uoluntati accusationis meae lacrymas gratias ageret, summa cum auctoritate esset locutus. statuitur, ut dico. eques R. prope annos x. natus in Apronij conuiuio, cum interea Apronius caput, atque os suum unguento perfricaret. quid est, Lollie, inquit? tu, nisi malo coactus, recte facere nescis? homo, quid ageret, taceret, respondere, quid faceret denique, illa auctoritate, & aetate praeditus, nesciebat. Apronius interea cenam, ac pocula posebat. serui autem eius, qui & moribus isdem essent, quibus dominus, & eodem genere, ac loco nati, praeter oculos Lollij haec omnia ferebant. uidere conuinae, cachinnari ipse Apronius, nisi forte existimatis, cum in uino, ac luxu non risisse, qui nunc in periculo, ac exitio suo risum tenere non possit. ne multa, indices: his contumelijs scitote Q. Lollium coactum ad Apronij leges, condicionesq. uenisse. Lollius aetate, & morbo impeditus, ad testimonium dicendum uenire non potuit. quid opus est Lollio? nemo hoc nescit: nemo tuorum amicorum, nemo abs te productus, nemo abs te interrogatus, nunc se primū hoc dicere audire. M. Lollius, filius eius, adolescens letissimus, praesto est: huius uerba auditis. nam Q. Lollius eius filius, qui Calidium accusauit, adolescens & bonus, & fortis, & in primis disertus, cum his iniurijs contumelijsq. commotus in Siciliam esset profectus, in itinere occisus est. cuius mortis causam fugitiui sustinet: re quidem uera nemo in Sicilia dubitat, quin eo sit occisus, quod habere clausa non potuerit sua consilia de Verre. iste porro non dubitabat, quin, qui antea alium studio adductus accusasset, sibi aduenienti praesto esset futurus, cum esset parentis iniurijs, & domestico dolore commotus. iam ne intelligitis, indices, quae pestis, quae immanitas in uestra antiquissima, fidelissima, proximaq. prouincia uersata sit? iam ne uidetis, quam ob causam Sicilia, tot hominum antea furta, rapinas, miq. uitates, ignominiasq. perpeffa, hoc non potuerit nouum, ac singulare, atque incredibile genus iniuriarum, contumeliarumq. ferre? iam omnes intelligunt, cur uniuersa prouincia defensionem suae salutis eum quaesuit, cuius iste fidei, diligentiae, perseverantiae nulla ratione eripi possit. tot iudicij interfuistis: tot homines nocentes, & improbos accusatos & uestra, & superiorum memoria scitis esse: e quem uidistis, e quem audistis in tantis furtis, in tam apertis, in tanta audacia, tanta impudentia esse uersatum? Apronius stipatores Venerios secum habebat: ducebat eos circum ciuitates: publice sibi conuiuia parari, sterni triclinia etiam in foro iubebat, eo conuocari homines honestissimos, non solum Siculos, sed etiam equites R. ut, quocum inire conuiuium nemo unquam, nisi turpis, impurusq. uolisset, ad eius conuiuium

uuum spectatissimi, atque honestissimi uiri tenerentur, haec tu omnium mortalium prostratissime, ac perditissime cum scires, cum audires quotidie, cum uideres; si sine tuo maximo quaestu fierent, cum tanto periculo tuo fieri paterere, atque concederes? & tantum apud te quaestus Apronii, tantum eius sermo inquinatissimus, & blanditiae flagitiosae ualuerunt, ut numquam animum tuum cura uarum fortunarum, cogitatioq. tangeret. Cernitis, iudices, quod, & quantum incendium decumanorum impetu non solum per agros, sed etiam per reliquas fortunas aratorum, non solum per bona, sed etiam per iura libertatis, & ciuitatis

istio praetore peruasere. uidetis pendere alios ex arbore, pulsari autem alios, & uerberari, porro alios in publico custodiri, destitui alios in conuiuio, condemnari alios a medico, & praetore praetoris, bona tamen, interea nibilo minus eorum omnium ex agris auferri, ac diripi. quid est hoc populi R. imperium? populi R. leges? iudicia? socij fideles? prouincia suburbanae? nonne omnia potius eiusmodi sunt, quae, si Athenio uicisset, in Sicilia non fecisset? non inquam, iudices, esset ullam partem istius nequitiae fugitiuorum insolentiae consecuta.

EXPLANATIO

EVNDEM illum quem supra nominaui. **P**ERGAMENVS, omnino Pergaeus, aut Pergamus, legendum, a Perga; ubi spoliatum ac nudatum Dianae templum, lib. I. dixit. **S**I PARERET usitatum formularum initium, de quo iam diximus. **T**VM XENO damnaretur. hoc perficit sententiam: & mihi tamen uideretur abundare, & subaudiendum potius, quam addendum. haec enim formularum consuetudo fuit, ut subaudiretur. uideamus exempla. pro **Q** Roscio. Quid est in iudicio? directum, asperum, simplex: Si parer, HS DCCC deberi. subaudi, Condemnaretur. In Diuin. Iudicium dat statim: Si pareret, eam se, & sua Veneris esse dixisse. Et lib. II. Si parer, fundum. Capenatem, quo de agitur, ex iure eum P. Seruiliij esse, neque is fundus Q. Catulo restitueretur. Subaudi, Coge Seruilium iudex, ut eum Catulo fundum restituat. Et hic infra: Si pareret, aduersus edictum fecisse. Subaudi, Condemnarentur. Atque hoc, quod ego subaudiri malim, quam addi, Theophilus in suis instit. interdum addit, Iudex eum condemna. HS LXXX haec in edicto scripta poena erat, si quis iugera non esset professus. **V**ENERIIS appaitionibus Veris: quorum nonnullos decumanos esse uoluit. supra: Apronium Veneriosq. seruos, quod isto praetore nouum genus publicanorum fuit. Et infra: Mittit ad hominem Venerios. Lib. V. Hominem iubet Lilybaeum Venerio seruo promittere. **M**EDIMNA medimnum fenos modios capit. **C**ONSORTES bonis iisdem fruente. **C**RUCEM in quam egit P. Gaium, ciuem Romanum. lib. V. **C**ONDITIONE quo apud hunc loco fuerint. **D**E ISTO transigamus, ego accusando, vos condemnando. **A**D APRONIUM de maiestate accusandum, qui equitibus Romanis manus attulerit. **L**EONTINIS aut ubique, Leontinis, legendum: ut urbs ipsa. Leontini, dicta sit: aut, ubi legitur, Leontini, reponendum Leontinis. **C**OMMODE, satis humane ironia: quod pro Apronij libidine eques Romanus attraheretur. **S**TATVITVR Lollius in illo tempestiuo gladiatorum conuiuio. io catur in duobus nominibus Tempestiuo, Gladiatorum: quasi tempestiuum usitato uocabulo conuiuium, in quo gladiatores decumberent, appellari non deberet. **S**VBVRBANA? admodum propinqua. lib. II. Quemadmodum propinquis uos uestris praedijs maxime delectamini, sic populo Romano iucunda suburbanitas est huiusce prouinciae.

ORATIO

PRIUATIM hoc modo. quid publice? ciuitates quemadmodum tractatae sunt? audistis per multa iudicia, & testimonia ciuitatum, & reliquarum audietis. ac primum de Agyrinensi populo, fidei, & illustri, breuiter cognoscite. Agyrinensis est in primis honesta ciuitas Siciliae, hominum ante hunc praetorem locupletium, summorumq. aratorum. eius agri decumas cum emisset idem Apronius, Agyrium uenit. qui cum eo cum apparitoribus, id est cum minis, ac uenisset, polcere pecuniam grandem coepit, ut accepto lucro discederet. nolle se negotij quidquam habere dicebat, sed, accepta pecunia, quam primum aliam ciuitatem occurrere. sunt omnes Siculi non contemnendi, si per nostros magistratus liceat, sed homines & satis fortes, & satis plane frugi, ac sobrii, & in primis haec ciuitas, de qua loquor, iudices. itaque homini in primis improbissimo respondent Agyrinenses, sese decumas ei, quemadmodum de-

berent, daturus, lucrum, cum ille magno praesertim emisset, non addituros. Apronius certorem facit istum, cuius res erat, quid esset. statim, tanquam conuincitatio aliqua Agyrii contra remp. facta, aut legatus praetoris pulsatus esset, ita Agyrio magistratus, & quinque primi accitu istius euocantur: ueniunt Syracusas: praesto est Apronius: ait eos ipsos, qui uenissent, contra edictum praetoris fecisse. quaeiebant, quid? respondebat, se ad recuperatores esse dicturum. iste, acquissimus homo, formidinem illam suam miseris Agyrinensibus iniciebat, recuperatores se de cohorte sua daturum minabatur. Agyrinenses, uiri fortissimi, iudicium se passuros esse dicebant. ingerebat iste Artemidorum medicum Cornelium, praeconem Tlepoleum, & eiusmodi recuperatores: quorum ciuis R. nemo erat, sed Graeci sacrilegi, iam pridem improbi, repente Cornelij. uidebant Agyrinenses, quidquid ad eos recuperatores Apronius attulisset, illum

illum persacile probaturum: condemnari cum istius inuidia, infamiaq. malebant, quam ad eius conditiones, passionesq. accedere. quaerebant, quae in uerba recuperatores daret: respondebat, si pareret aduersus edictum fecisse, quae in iudicio dicturum esse dicebat. iniquissimis uerbis, improbissimis recuperatoribus, consistari malebant, quam quidquam cum isto sua uoluntate decidere. summittebat iste Timarchidem, qui moneret eos, si scirent, ut transigerent. pernegabant. quid ergo? in singulos HS quinquagenis millibus damnari uultis? malle dicebant. tum iste, clare omnibus audientibus, qui damnatus erit, inquit, uirgis ad necem caedetur. hic illi flentes rogare, atque orare coeperunt, ut sibi suas segetes, fructusq. omnes, arationesq. uacuas Apronio tradere liceret, ut ipsi sine ignominia, molestiaq. discederent. Hac lege, iudices, decumas uendidit Verres. dicat licet Hortensius, si audeat, magno Verrem uendidisse. haec condicio fuit isto praetore aratorum, ut secum praeclara agi arbitrentur, si uacuos agros, Apronio tradere liceret. multas enim cruces propositas effugere cupiebant. quantum Apronius edidisset deberi, tantum ex edicto dandum erat. etiam uesi plus edidisset, quam quantum natum esset? etiam, quo modo magistratus ex ipsius edicto exigere debebant. at arator repetere poterat. uerum Artemidoro recuperatore. quid, si minus arator dedisset, quam poposcisset Apronius? iudicium in aratorem in quadruplum. ex quo iudicium numero? ex cohorte praetoris, praeclara, honestissimorum. quid amplius? minus te iugerum profectum esse dico: recuperatores reijce, quod aduersum edictum feceris. ex quo numero? ex eadem cohorte. quid erit extremum? si damnatus eris, (nam dubitatio damnationis, illis recuperatoribus, quae poterat esse?) uirgis te ad necem caedi necesse erit. His legibus, his condicionibus, erit quisquam tam stultus, qui decumas uenisse arbitretur? qui aratori nouem partes reliquas factas esse existimet? qui non intelligat, istum, sibi quaestui, praedaeq. habuisse bona, possessiones, fortunas aratorum? Virgarum metu Agyrinenses, quod imperatum esset, facturos se esse dixerunt. accipite nunc, quid imperarit: & dissimulate, si potestis, uos intelligere ipsam praetorem, quod tota Sicilia persequerit, redemptorem decumarum, atque adeo aratorum dominum, ac regem fuisse. Imperat Agyrinensibus, ut decumas ipsi publice accipiant, Apronio lucrum dent. si magno emerit; quoniam tu es, qui diligentissime pretium exquisisti, qui, ut ais, magno uendi disti; quare putabas emptori lucrum addi oportere? esto: putabas. quamobrem imperabas, ut adderent? quid est aliud capere, & conciliare pecunias, in quo te lex tenet, si hoc non est, ui, atque imperio cogere inuitos lucrum dare aliter, hoc est pecuniam dare? Age, quid tum. si Apronio, delicijs praetoris, lucelli aliquid iussi sunt dare, putare Apronio datum, si Apronianum lucellum, ac non praetoria praedia uobis uidebitur. Imperas, ut decumas accipiant; Apronio dent lucrum, tritici medimnum $\overline{\text{xxxviii}}$ quid est hoc? una ciuitas, ex uno agro plebis Romanae, prope mensura cibaria, praetoris imperio, donare Apronio cogitur. tu magno decumas uendidisti; cum tantum lucrum decumano sit datum? profecto, si pretium exquisisses diligenter, tum, cum uendebas, medi-

num potius addidissent, quam HS $\overline{\text{v}}$ postea. Magna praedia uidentur: audite reliqua, & diligenter attendite; quo minus miremini Siculos re necessaria coactos auxilium a patronis, a consulibus, ab senatu, ab legibus, a iudicijs petiuisse. Ut probares Apronius hoc triticum, imperat Agyrinensibus Verres, uti in medimna singula dentur Apronio HS tres. quid est hoc? tanto numero frumenti in lucri nomen imperato, expresso, uummi praeterea exigentur, ut probetur frumentum? an poterat non modo Apronius, sed quiuis, exercitui si metiundum esset, improbare Siculum frumentum, quod illi ex arca, si uellet, admetiri licebat? frumenti tantus numerus imperio tuo datur, & cogitur. non est satis. nummi praeterea, imperantur. dantur. parum est. pro decumis hordei, alia pecunia cogitur. iubes HS $\overline{\text{xxx}}$ lucri dari. ita ab una ciuitate, ui, minis, imperio iniuriaq. praetoris, eripiuntur tritici medimnum $\overline{\text{xxxviii}}$, & praeterea HS $\overline{\text{cxxx}}$ an haec obscura sunt? aut, si omnes homines uelint, obscura esse possunt? quae tu palam egisti: in conuentu imperasti: omnibus inspectantibus coegisti: qua de re Agyrinenses magistratus, & quinque primi, quos tui quaestus causa euocasti, acta, & imperia tua domum ad senatum suum renuntiauerunt: quorum renunciatio legibus illorum, litteris publicis mandata est. quorum legati, homines nobilissimi, Romae sunt, qui hoc idem pro testimonio dixerunt. Cognoscite Agyrinensium publicas litteras, deinde testimonium publicum ciuitatis. Recita. LITERAE PVBLICAE. TESTIMONIUM PVBLICVM. Animaduertistis in hoc testimonio, iudices, Apollodorum, cui Pyragro cognomen est, principem suae ciuitatis, lacrymantem testari, ac dicere, nunquam, post populi R. nomen ab Siculis auditum, & cognitum, Agyrinenses contra quemquam infimum ciuem R. dixisse, aut fecisse quippiam; qui nunc contra praetorem populi R. magnis iniurijs, & magno dolore, publice testimonium dicere cogentur. uni mehercule huic ciuitati Verres obistere tua defensione non potes: tanta auctoritas est in eorum hominum fidelitate, tantus dolor iniuriae, tanta religio in testimonio. uerum non una te, sed uni uersae similibus afflictiae incommodis, legationibus, ac testimonijs publicis persequentur. etenim deinceps uideamus, Herbitensis ciuitas honesta, & antea copiosa, quemadmodum spoliata ab isto, ac uexata sit. at quorum hominum? summorum aratorum, remotissimorum a foro, iudicijs, & controuersijs: quibus parcere, & consulere homo impurissime, & quod genus hominum studiosissime conseruare debuisti. primo anno uenierunt eius agri decumae tritici medimni $\overline{\text{xviii}}$ M. accensus istius, item minister in decumis, cum emisset, & praefecti nomine cum uenisset Herbitam cum Venerijs, locusq. ei publice, quod diuertetur, datus esset: coguntur Herbitenses ei lucri dare tritici medimnum $\overline{\text{xxxviii}}$ millia, cum decumae uenissent tritici modium $\overline{\text{xviii}}$. atque hoc triticum lucri coguntur dare publice, cum iam priuatim aratores ex agris spoliati, atque exagitati decumanorum iniurijs profugissent. anno secundo cum emisset Apronius decumas tritici modium $\overline{\text{xxv}}$, & ipse Herbitam cum illa praedonum copia, manumq. uenisset: populus publice coactus est ei conferre lucri tritici modium $\overline{\text{xxx}}$, & accessionem HS $\overline{\text{c}}$ $\overline{\text{c}}$. de accessione dubito an Apronio

an Apronio ipsi data sit merces operae, pretiumq. impudentiae, de tritici quidem numero tanto, quis potest dubitare, quin ad istum praedonem frumentarium, sicut Agyrinense frumentum, peruenerit?

EXPLANATIO

HOMINVM ante haec praetorem locupletum. Sic in Diuin. Mulier ante hunc quaeftorem copiosa plane, & locuples. Lib. II. Homo in primis domi suae nobilis, & ante hunc praetorem uel pecuniosissimus Syracusanorum. PICTOREM Tlepolemm, & alij malunt, Praeconem, non recte: nam praeco Valerius erat, supra nominatus cum eodem medico, & haruspice Volufiano: Tlepolemus autem pictor: de quo sic lib. V. Cybiraetae sunt fratres quidam, Tlepolemus, & Hiero. quorum alterum fingere opinor e cera solitum esse, alterum esse pictorem. REPENTE Cornelij. Verri beneficio ciues Romani facti, ideoq. Cornelij a Verri nomine. SI PARERET & formulae uerba: de qua iam diximus. DICTVRVM & Apronium. supra. Praesto est Apronius: ait eos ipsos, qui uenissent, contra edictum praetoris fecisse. Quaeiebant, quid? Respondebat, se ad recuperatores esse dicturum. MEDIMNA XXXIV. & Subaudi, millia: & lege, Medimnum, ubique, non Medimna, ubi subauditur, millia. ADDIDISSENT, & Agyrinenses. HSDC & millia, idest scutatorum XVIIII millia. quod est pretium illorum medimnum XXXIV millium, quae lucri nomine Verres Apronio dari uoluit. A PATRONIS, & a Marcellis maxime. nec se tamen ipsum excludit. dixit enim in Diuin. Factum est, uti cum summum in ueteribus patronis multis, tamen nonnullum etiam in me praesidium suis fortunis constitutum esse arbitrentur. UT PROBARET & ut probum esse diceret, ut eo tamquam probum contentus esset. HSIII & ubiq. ue addit, millia, scutati sunt XC. millia. SICVLVM *frumentum*, & probum enim significatur, cum Siculum esse dicitur. EX AREA, & ne uitiatum ab aratoribus putaretur. NVMMI & in singula medimnum HSD tria millia. XXXIII. & lege aut hic, XXXV, aut supra, XXXI: ne alterum ab altero in eadem re dissentiat. HSLX & HSD tria millia in singula medimna putentur, & medimnum XXXIII millia sint: fient HSD nonaginta nouem millia. adde pro hordeo HSDXXX millia: erunt omnino, HSDXXXIX millia. itaque locus emendandus. MODIIS XVIII. millia & medimna ubique malim nominari, quam modios: ut cum Siculis Graeca mensura potius agatur, quam Romana. mendum fortasse natum ex Med. & Mod. CVM ILLA praedonis copia, & cum Venerijs stipulatoribus. Supra. HSDMM. & exigua summa: itaque suspicor de mendo: & fortasse notis antiquis, CCCIDDD, scriptum fuit, idest centum millibus, nummo nostro scutatorum tribus millibus. OPERAE, & quam Verri nauabat.

ORATIO

ANNO uero tertio in hoc agro consuetudine usus est regia. Solere aiunt barbaros reges Persarum, ac Syrorum plures uxores habere; his autem uxoribus ciuitates attribuere, hoc modo: haec ciuitas mulieri in redimiculum praebat, haec in collum, haec in crines. ita populos habent uniuersos non solum conscios libidinis suae, uerum etiam administratos. eandem istius, qui se regem Siculorum esse dicebat, licentiam, libidinemq. fuisse cognoscite. Aeschryonis Siracusani uxor est Pippa, cuius nomen, istius nequitia tota Sicilia peruulgatum est. de qua muliere uersus plurimi supra tribunal, & supra praetoris caput scribebantur. hic Aeschryio Pippae uir adumbratus, in Herbitensibus decumis nouus instituitur publicanus. Herbitenses cum uiderent, si ad Aeschryonem pretium redisset, se ad arbitrium libidinosissimae mulieris spoliatum iri, liciti sunt usque eo quoad se efficere posse arbitrabantur. supra adiecit Aeschryio. neque enim metuebat, ne; praetore Verre, decumana mulier damno affici posset. addicitur medimnum XXXV millibus, dimidio fere pluris, quam superiore anno. aratores funditus euertebantur, & eo magis, quod iam superioribus annis exhausti erant, ac paene perditum. intellexit iste ita magno uenisse, ut amplius ab Herbitensibus ex primi non posset. demit de capite medimnum CID CID: iubet in tabulas, pro medimnum XXXI, referri XXXI, & CCC. hordei decumas eiusdem agri Do-

cius emerat. hic est Docimus, qui ad istum deduxerat Tertiam, Isidori mimi filiam, uel abductam ab Rhodio tibicine. huius Tertiae plus etiam, quam Pippae, plus quam ceterarum, ac prope dicam tantum apud istum in Siciliensi praetura auctoritas ualuit, quantum in urbana Chelidonis. Veniunt herbitam duo praetoris aemuli non molesti, muliercularum deterrimarum improbissimi cognitores incipiunt postulare, poscere, minari: non poterant tamen, cum cuperent, Apronium imitari: Siculi Siculos non tam pertimescebant. cum omni ratione tamen illi calumniarentur, promittunt Herbitenses uadimonium Syracusas. eo postea quam uentum est, coguntur Aeschryioni, id est Pippae, dare tantum, quantum erat de capite demptum, tritici medimnum DC. mulierculae publicanae noluit ex decumis nimium lucri dare, ne forte ab nocturno suo quaeestu animum ad uectigalia redimenda transferret. transfatum putabant Herbitenses, cum iste, quid de hordeo, inquit, & Docimo, amiculo meo? quid cogitatis? at hoc agebat in cubiculo, iudices, atque in lectulo suo. negabant illi sibi quidquam esse madatum. non audio: numerate HSDXV. quid facerent miseri? aut quid recusarent? praesertim cum in lectulo decumanae mulieris uestigia uiderent recentia, quibus illum inflammatum ad perseuerandum intelligebant. ita ciuitas una Soculorum, atque amicorum, duabus deterrimis muliercularis, Verre praetore, uectigalis fuit. Atque ego nunc

cum frumenti numerum, & eas publice pecunias decumanis ab Herbitensibus datas esse dico. quo illi frumento, & quibus pecunijs tamen a decumanorum iniurijs ciues suos non redemerunt. perditis enim, & direptis aratorum bonis, haec decumanis merces dabitur, ut aliquando ex eorum agris, atque ex urbibus abirent. itaque cum Philinus Herbitensis, homo diser-

tus, & prudens, & domi nobilis, de calamitate aratorum, & de fuga, & de reliquorum paucitate publice dicebat; animaduertistis, iudices, & gemitum populi R. cuius frequentia huic causae nunquam desinit. quae de paucitate aratorum alio loco dicam. nunc illud, quod paene praeterij, non omnino relinquendum uideretur.

EXPLANATIO

PLURES uxores habere, § Plato in Alcibiade primo, Diodorus lib. I. **ADDECIUR medimnis M M** § corruptae notae: cum sequatur, dimidio fere plus, quam superiore anno. ex hoc mendo fluxit illud in notis proxime subiectis. **NON molesti,** § quia mulieres suas Verri non inuiti relinquerent. **TRITICI modios DC.** § dici iam, ubique pro modijs medimna reponenda. **HAB C decumanis merces dabitur,** § publice: ut abirent: cum iam aratorum bona diripiissent.

ORATIO

NAM, per deos immortales, quod de capite ipso dempsit, quo tandem modo ferendum, uerum etiam animaduertendū uideretur? unus adhuic fuit post Romam conditam (dij immortales faxint, ne sit alter) cui resp. totam se tradidit, temporibus coacta, & malis domesticis, L. Sulla. hic tantum potuit, ut nemo, illo inuito, nec bona, nec patriam, nec uitam retinere posset: tantum animi habuit ad audaciam, ut dicere in concione non dubitaret, bona ciuium R. cum uenderet, se praedam suam uendere. eius omnes res gestas non solum obtinemus, uerum etiam, propter maiorum incommodorum, & calamitatum metum publica auctoritate defendimus. unum hoc illius S. C. reprehensum: decretumq. est, ut, quibus ille de capite dempsisset, ij pecunias in aerarium referrent. statuis senatus, hoc ne illi quidem esse licitum, cui concesserat omnia, a populo factarum, quaestiarumq. rerū summas inminuere. illum uiris fortissimis iudicantur patres conscripti dimittere de summa non potuisse: te mulieri deterrimae recte remisisse senatores iudicabunt? ille, de quo lege populus R. iusserat, ut ipsius uoluntas populo R. esset pro lege, tamen in hoc uno genere, ueterum religione legum reprehenditur: tu, qui omnibus legibus implicatus tenebaris, libidinem tibi tuam pro lege esse uoluisisti? in illo reprehenditur, quod ex ea pecunia remisisti, quam ipse quaeserat: tibi concedetur, qui de capite uestigialium populi R. remisisti? Atque in hoc genere audaciae multo etiam impudētius in decumis Segestensum uersatus est. quas cum addixisset eidem illi Docimo, hoc est tritici modium quinque millibus, & accessionem adscripsisset H S M D; coegit Segestenfes a Docimo tant idem publice accipere, id quod ex Segestensum publico testimonio cognoscite. Recita. **TESTIMONIUM. PVBLCVM.** Audistis, quanti decumas acceperit a Docimo ciuitas, tritici modij quinque millibus, & accessionem: cognoscite nunc, quanti se uendidisse retulerit. **LEX. DECVMIS. VENDVN D I S. C. VERRE. PR.** Hoc nomine uidistis tritici modium M M M de capite esset depta, quae cum de populi R. uictu, de uestigialium neruis, de sanguine detraxisset aerarij; Tertiae minae condonauit. utrum, impudētius a socijs abstulit, an turpius meretrici dedit? in improbius populo R. ademit? an audacius tabulas

publicas commutauit? ex horum seueritate te ullanis, aut ulla largitio eripiet; sed si eripuerit, non intelligis haec, quae iam dudum loquor, ad aliam quaestionem, atque ad peculatus iudicium pertinere? itaque hoc mihi referuabo genus integrum totum: ad illam, quam institui, causam frumenti, ac decumarum reuertar. Qui cum agros maximos, ac feracissimos per se ipsum, hoc est per Apronium, Verrem alterum, depopularetur; ad minores ciuitates, habebat alios, quos, tamquam canes, immitteret, nequam homines, & improbos, quibus aut frumentum, aut pecuniam publice coegebat dari. A. Valentius est in Siciliae interpres, quo iste interprete non ad linguam Graecam, sed ad furta, & flagitia uti solebat. fit interpres hic, homo leuis, atque egens, repente decumanus: emit agri Liparensis, miseri, atque icium decumas tritici medimnis DC. Liparenses uocantur: ipsi accipere decumas, & numerare Valentio coguntur lucri HS xxx millia. per deos immortales, utrum tibi sumes ad defensionem? tanto ne minoris tibi decumas uenisse, ut ad medimna DC HS xxx millia lucri statim sua uoluntate ciuitas adderet, hoc est tritici medimum II millia: an, cum magno decumas uendidisses, te expressisse ab inuitis Liparensibus hanc pecuniam? sed quid ego ex te quaero, quid defensus sis, potius, quam cognoscam ex ipsa ciuitate quid gestum sit? Recita testimonium publicum Liparensium: deinde, quem admodum Valentio nummi sint dati. **TESTIMONIUM. PVBLCVM. QVO MODO. SOLVTVM. SIT. EX. LITERIS. PVBLCIS.** Etiam ne haec tam parua ciuitas, tam procul a manibus tuis, atque a conspectu remota, se iuncta a Sicilia, in insula inculta tenuiq. posita, cumalata alijs tuis maioribus iniurijs, in hoc quoque frumentario genere praedae tibi, & quaestui fuit? quam tu totam insulam cuidam tuorum sodalium, sicut aliquod munusculum, condonaras, ab hac etiam haec frumentaria lucra tamquam a mediterraneis exigebantur? itaque qui tot annis agellos suos ante te praetorem redimere, a piratis solebant, ijdem se ipsos a te pretio imposito redemerunt. quid ergo? a Tiffensibus, & per pauca & tenui ciuitate, & arationibus laboriosissimis, frugalissimisq. hominibus, non ne plus lucri nomine eripitur, quam quantum frumenti omnino exarant? ad quo

tu

tu decumanum Diognotum Venerium misisti, nouum genus publicani. cur hoc auctore non Romae serui publici ad uectigalia accedant? Anno secundo Tiffenses H S X X I lucri dare coguntur inuiti: tertio anno C I O C I O medimni tritici lucri Diognoto Venerio dare coacti sunt. hic Diognotus, qui ex publicis uectigalibus tanta lucra facit, uicarium nullum habet, nihil omnino peculij. Vos etiam nunc dubitate, si potestis, utrum tantum numerum tritici Venerius, apparitor istius, sibi acceperit, an huic exegerit. atque haec ex publico Tiffensium testimonio cognoscite. TESTIMONIUM PVBLICVM. TISSENSIVM. Obscure, indices, praetor ipse decumanus est? cum eis apparitores frumentum a ciuitatibus exigant, pecunias imperent, aliquanto plus ipsi auferant, quam quantum populo R. decumarum nomine daturum sunt. Haec aequitas in tuo imperio fuit, haec praetoris dignitas, ut seruos Venerios Siculorum dominos esse uelles. hic delectus, hoc discrimen te praetore fuit, ut aratores in seruorum numero essent, serui in publicanorum. Quid Amestratini miserit? impositis ita magnis decumis, ut ipsis reliqui nihil fieret, non ne tamen numerare pecunias coacti sunt? addicuntur decumae. M. Caesio, cum adessent legati Amestratini. statim cogitur Heraclius legatus numerare H S X X I millia. quid hoc est? quae est ista praeda? quae uis? quae direptio sociorum, si erat Heraclio ab senatu mandatum, ut emeret: emisit. si non erat: qui poterat sua sponte pecuniam numerare? Caesio renunciat se dedisse. cognoscite renunciationem ex litteris. recita, Ex LITTERIS PVBLICIS. Quo S. C. erat hoc legato permisum? nullo. cur fecit? coactus est. quis hoc dicit? tota ciuitas. Recita. TESTIMONIUM PVBLICVM. Ab hac eadem ciuitate anno secundo simili ratione exortam esse pecuniam, & Sex. Venonio datam, ex eodem testimonio cognouistis. at Amestratinos homines tenues, cum eorum decumas medimnis D C C C uendidisses, Banobali Venerio (cognoscite nomina publicanorum) cogis eos plus lucri addere, quam quanti uenierant, cum magno uenissent. dant Banobali medimnis pro D C C C H S M D. profecto numquam iste tam amens fuisset, ut ex agro populi R. plus frumenti seruo Venerio, quam populo R. tribui pateretur, nisi omnis ea praeda serui nomine ad istum ipsum perueniret. Petrini, cum eorum decumae magno additae essent, tamen inuitissimi P. Naenio Turpioni, improbissimo homini, qui iniuriarum Sacerdote praetore damnatus est, H S X X X V I I & D. dare coacti sunt. ita ne disolute decumas uendidisti, ut, cum modium xv millibus uenisset, medimnum C I O C I O C I O, hoc est H S X L V millia lucri decumano H S M M M darentur? at permagno decumas eius agri uendidi, uidelicet gloriatur non Turpioni lucrum datum, sed Petrini pecuniam ereptam. Quid Halyciensis, quorum incolae decumas dant, ipsi agros immunes habent; non ne huic eidem Turpioni, cum decumae c. mod. uenissent, H S X V dare coacti sunt? si id, quod maxime uis posses probare, haec ad decumanos lucra uenisse, nihil te attingisse: tamen hae pecuniae per uim atque iniuriam tuam captae, & conciliatae, tibi fraudi, & damnationi esse deberent. cum uero hoc nemini persuadere possis, te tam amentem fuisse, ut Apronium, ac Turpionem, seruos homines, tuo, liberorumque tuorum periculo diuites fieri uelles: dubitaturum quemquam existimas, quin

illis emisarijs haec tibi omnis pecunia quaesita sit? segestam item ad immunem ciuitatem Venerius Symmachus decumanus immittitur. is ab isto litteras affert, ut sibi, contra iura omnia, contraque legem Rupilianam, extra forum uadimonium promittant aratores. audite litteras, quas ad Segestanos miserit. LITTERAE. C. VERBIS. hic Venerius quemadmodum aratores eluserit, ex una passione hominis honesti gratiosiq. cognoscite: in eodem enim genere sunt cetera. Diocles est Panbormitanus, Phimes cognomine, homo illustris, ac nobilis arator. is agrum in Segestano (nam commercium in eo agro Panbormitanis est) conductum habebat H S sex millibus. pro decuma, cum pulsatus a Venerio esset, dedit H S sexdecim millia, & D C L I V. id ex tabulis ipsius cognoscit. NOMEN. DIOCLIS PANHORMITANI. Huic eidem Symmacho Annius Brocchus, senator, homo eo splendore, ea uirtute, quam omnes existimatis, nummos praeter frumentum coactus est dare. Venerio ne seruo, te praetore, talis uir, senator populi R. quaesitui fui? hunc ordinem si dignitate antecellere non existimabas; ne hoc quidem sciebas, iudicare? antea, cum equester ordo iudicaret, improbi & rapaces magistratus in prouincijs inserebantur publicanis, ornabant eos, quicumque in operis erant: quemcumque equitem R. in prouincia uiderant, beneficijs, ac liberalitate prosequerantur: neque tantum illa res nocentibus proderat, quantum obsuit multis, cum aliquid contra utilitatem eius ordinis, uoluntatemque fecissent. retinebatur hoc tum nescio quo modo quasi communi consilio ab illis diligenter, ut, qui unum equitem R. contumelia dignum putasset, ab uniuerso ordine malo dignus iudicaretur. tu sic ordinem senatorium despexisti, sic ad iniurias libidinesque tuas omnia coequasti, sic habuisti statutum cum animo, ac deliberatum, omnes, qui habitarent in Sicilia, aut qui Sicilianam praetore attigissent, iudices reijcere; ut illud non cogitares, tamen ad eiusdem ordinis homines te iudices esse uenturum? in quibus, si ex ipsorum domestico incommodo nullus dolor insideret, tamen esset illa cogitatio in alterius iniuria sese despectos, dignitatemque ordinis contemptam, & abiectam. quod mehercule, iudices, mihi non mediocriter ferendum uidetur. habet enim quendam aculeum contumelia, quem pati pudentes ac uiri boni difficillime possunt. Spoliasti Siculos: solent enim inulti esse in iniurijs suis prouinciales. uexasti negociatores, inuiti enim Romanam raroq. decedunt equitem R. ad Apronij iniurias dedisti: quid enim iam nocere possunt, quibus non licet iudicare? quid, cum senatores summis iniurijs afficiis; quid aliud dicis, nisi hoc? cedo mihi etiam istum senatorem: ut hoc amplissimum nomen senatorium non modo ad inuidiam imperitorum, sed etiam ad contumeliam improborum natum esse uideatur. neque hoc in uno fecit Annaeus, sed in omnibus senatoribus; ut ordinis nomen non tantum ad honorem, quantum ad ignominiam ualeat. In C. Cassio, uiro clarissimo, & fortissimo, cum is eo ipso tempore, primo istius anno consul esset, tanta improbitate usus est, ut, cum eius uxor, femina primaria, paternas haberet arationes in Leontino, frumentum omnem in decumas auferre iusserit. hunc tu in hac causa teste Verres habebis; quoniam, iudicem ne haberes, prouidisti. nos autem, iudices, putare debetis, esse, quid dam nobis inter nos commune, atque coniuictum. mul

ta sunt imposita huic ordini onera, multi labores, multa pericula, non solum legum, ac iudiciorum, sed civitatum, ac temporum. sic est hic oratio quasi profectus, atque editus in altum, ut ab omnibus ventis iniquitiae circumflari posse videatur. in hac tam misera, & indigna conditione vitae, ne hoc quidem retinebimus, iudices, ut magistratibus nostris, in obtinendo iure nostro, ne contemptissimi, ac despectissimi esse videamur? Thermitani miserunt, qui decumas emerent agri sui. magni sua putabant interesse, publice potius quam inuis magno emi, quam in aliquem istius emissarium incidere. appositus erat Venuleius quidam, qui emeret. is liceri non desistit illi, quoad videbatur ferri aliquo modo posse, contenderunt; postremo liceri desisterunt. addicitur Venuleio tritici mod. vii. millibus. legatus Posidorus renunciat. cum omnibus hoc intolerandum videretur, tamen Venuleio dantur, ne accedat, tritici mod. vi. praeterea HS II millia. ex quo facile apparet, quae merces decumani, quae praetoris praedicta esse videatur. Cedo Thermitanorum mihi litteras, & testimonium. **TABVLAE THERMITANORVM. ET. TESTIMONIUM.** Imachavenses, iam omni frumento ablato, iam omnibus iniurijs tuis exinanitos, tributum ferre miseros, ac perditos coegisti, ut Apronio darent HS XX millia. Recita decretum de tributis, & publicum testimonium. **S. C. DE TRIBVTO. CONFERENDO. TESTIMONIUM. IMA-**

CHARENSIVM. Enneses, cum decumae uenissent agri Ennesis, medimnis MMMCC, Apronio coacti sunt dare tritici mod. LXXIII millia, & HS III millia. quaeso, attendite quantum numerus frumenti cogatur ex omni agro decumano. nam per omnes ciuitates, quae decumas debent, percurrit oratio mea; & in hoc genere nunc, iudices, uersor, in quo non singularem aratores ceteri bonis omnibus sunt, sed publice decumans lucra dant. sunt, ut aliquando ex eorum agris, atque urbibus expleti, atque saturati cum hoc cumulo quaestus decederent. Calatinis quamobrem imperasti anno tertio, ut decumas agri sui, quas Calatae dare consueuerant, Amestrati M. Caesio decumano darent? quod neque ante te praetorem illi fecerunt, neque tu ipse hoc ita statueras antea per biennium. Theomnastus Syracusanus in agrum Mutiensem cur abs te immisus est? qui aratores ita uexauit, ut illi in alteras decumas, id quod in alijs quoque ciuitatibus ostendam, triticum emere necessario propter inopiam cogerentur. iam uero ex Hyblensium pactionibus intelligetis, quae pactione sint cum ducamano Cn. Sergio, sexties tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse ab aratoribus. Recita sationes, & pactiones ex litteris publicis: recita ex litteris publicis. Cognoscite pactiones Menenorum cum Venerio seruo. Recita ex litteris publicis. Cognoscite item pactiones sationum, & pactiones Menenorum. Recita ex litteris publicis.

EXPLANATIO

Quod de capite ipso decessit, & de eo, quod ex decumis Aeschryoni uenditis populo R. debebatur. decessit autem Verres, quominus Aeschryo, Pipae uir aduibratus pro decumis ei iam addictis solueret, pluris amore Pipae, quam populi R. emolumentum, faciens, qua de re sic infra: Illum uiris fortissimis iudicauerunt Patris conscripti dimittere de summa non potuisse: te mulieri deterrimae recte remisisse, senatores iudicabunt? **Q**uo tandem modo ferendum, uerum etiam animaduertendum uidetur? qui tritas habent au res notandis generibus Latini sermonis, ijs profecto, nisi fallor, locus hic uacare mendo non videbitur. atque ego, ut dicam quod sentio, legendum putarem: Quo tandem modo ferendum, ferendum uero? etiam animaduertendum uidetur? Simile illud lib. I. dictum hoc est in Cn. Dolabellae iudicio. dictum? etiam aestimatum? Et pro Plancio: Nihil est, mihi crede, Lateranensis, de te detractum: detractum dico? si mehercules uere, quod accidit interpretari uelis, est aliquid etiam de uirtute significatum. **P**ropter maiorum incommodorum, & calamitatum metum, & ne, si eius acta rescinderemus, durius aliquid accideret. **P**ublica auctoritate defendimus. & defendit ipse consul. nam, cum Sulla proscriptorum liberos honorum petendorum potestate priuasset, ijsq. contenderent Cicero consul, ut in integrum restituerentur: Cicero ipse restitit, et, ne quid nouaretur, obtinuit. hinc illa in Pisonem: Ego adulescentes bonos, & fortes, sed ufos ea conditione fortunae, ut, si essent magistratus adepti, resp. statum conuulsuri viderentur, meis inimicitijs, nulla senatus mala gratia, comitiorum ratione priuauit. Orationem quoque de proscriptorum filijs a se scriptam significat epist. I. lib. 2. ad Att. **D**e capite & de tota summa, quam debebant. **P**ecunias in aerarium referrent. & quas eis largitus erat Sulla. **A** populo factarum, & alij, Ab ipso factarum. proba. ut significentur factae res ab ipso, & partae, suo labore, sua uirtute, ciuili bello. sequitur enim: In illo reprehenditur, quod ex ea pecunia remiserit, quam ipse quaesierat. **V**iris fortissimis & qui ab ipso emerant: quid autem? cum alias res, tum uero proscriptorum bona. **M**ulierem determinat Pipae. quod enim de capite dempsit. ad eius lucrum dempsit. **S**enatores & iudices. **S**egestensium & ergo non immunes praetore Verre. nam quinque ciuitates, Centuripinam, Halesinam, Segestanam, Halyciensem, Panhormitanam, immunes, ac liberas fuisse, dixit orationis initio. infra quoque: Quid Halyciensis, quorum incolae decumas dant, ipsi agros immunes habent, nonne huic eidem Turpioni, cum decumae C. med. uenissent. HS XV dare coacti sunt? Et post: Segestam item ad immunem ciuitatem Venerius Symmachus decumanus immittitur. **H**oc est & otiosum est, et, ut puto, delendum. **Q**uinq. millia, & millibus, & hic, & infra repono, ex nota M. **T**abulas publicas commutauit? & quia, cum decumas quinque millibus medimnum uendisset, itaq. in tabulas retulisset, postea, cum tria millia de capite derneret, quae Tertiae mimae donauit, tabulas corrupit, & scripsit, uendidisse duobus millibus. **T**ibi minus dedit populo Romano, quam mimae. **T**ibi decumas uendidisse, & Tibi, ad praedam, quae-

stumq. tuum. **NOVVM** genus publicani. & supra: Apronium, Venereosq. seruos, quod isto praetore fuit nouum genus publicanorum. **TERTIO** anno H-S M M med. & H-S uidetur delendum. & lucri nomine erant duo millia medimnum, idest sestertium XXX millia. tanti enim ualebant. **VICARTVM** nullum habet, nihil omnino peculij. & postremus igitur seruorum omnium. nam serui nonnulli & uicarios habent, idest seruos suos, & peculium, idest rem propriam, permisso domini, suo labore partam. **EMISSET.** & ipse, non Caesius. **RENUNCIAT.** & suis ciuibus. **ATAMSTRATINOS,** & corruptum nomen. nam de Amestratinis iam locutus est. **DANT Banobali med.** DCCC, H-S M D. & si plus est lucrum, quam decumae, quod & proxime dixit, & infra quoque dicit; & si singula medimna H-S quindenis aestimantur, quod supra demonstratum est: necesse uidetur, ut sestertiorum numerus augeatur, & pro, M D, legatur, XL I millia. **TURPIONI,** & de quo lib. II. Petit Naeuius Turpio, quidam istius excursor, & emissarius. Et lib. V. praecursorem Verris, & emissarium uocat. **DISSOLVTE** & negligenter: sed cum eas non dissolute, sed magno uenieris; cur praeterea lucrum addis? **CVM medimnum xv millibus uenissent,** & uidetur legendum III. millibus. nam sequitur, Hoc est, H-S XL V. nam si medimnum aestimatur xv sestertius: sequitur: sequitur, ut totum millium medimnorum pretium sit XL V millia H-S. **H-S M M M** & aut hic, VI I millia, aut supra, M M M, reponendum. **IPSI** agros immunes habent; & de quo dixit orationis initio. **CVM decumae C. med. uenissent,** malim, D med. quod si cui parum uidetur, consideret, non uniuersi Halycienis agri, sed eius dumtaxat, quem incolae ararent, decumas uenisse. **H-S XV** & ita lucrum plus erit, quam decumae: ut in Banobale quoque supra legimus. **LIBERORVM Quatuor,** & quos in egestate, atque in solitudine condemnatos relinques. **A VENERIO** & Venerio Symmacho decumano. Venerio, tantum dixit: quo maior iniuria in homine illustri, ac nobili aratore uideretur. **CVM equester ordo iudicaret,** & lege Sempronia, ante decem annos **COAEQUASTI,** & cum nullius hominis, nullius rei rationem haberes. **INDICES reijce,** & qui de cohorte tua iudices dare uelles, senatores despiceres. **EQVITEM Romanum** & nominauit C. Matrimum, & Q. Lollium. ideo, malim, Equites Romanos: cum praesertim sequatur: **Quid enim iam nocere possunt,** quibus non licet iudicare? **A VFERRE** & malim, Auferris. **PROVIDISTI.** & eo reiecto. **LEGVM** & exempli gratia, lege repetundarum soli senatores tenentur. pro Cluentio, & Postumo. **RVMORVM,** & qui facile disseminantur contra senatores. **TEMPORVM,** & mutatis enim temporibus. qui est ordo in ciuitate amplissimus, ei maiora, quam ceteris, pericula impendent. **IN OBTINENDO iure nostro,** & quod praetore Verre non obtinuit senator Anneius Brochus in Sicilia. **APPOSITVS erat** & malitiam, & fraudem significat hoc uerbum lib. II. Apponit, qui Veneri Erycinae petat illam hereditatem. Lib. VII. Apponitur his tamen accusator Naeuius Turpio quidam. **TRITICIMED.** VIIIC & subaudi, millibus. **RENUNCIAT** & Thermitanis. **NE ACCEDAT,** & ad eos decumarum causa. Verris enim decumanos, qui modum iniurijs non facerent, oderant simul & timebant. **APRONIO coacti sunt dare tritici med.** LXX M, & manifestum mendum: & fortasse reponendum, ICCC: quod est, quinque millia. **SIGILLATIM** & ut a Lingua Ligula, abiecta n, sic a singula Sigillatim. alij malunt, Singulatim. **CVM hoc cumulo** & cum eo quaestu, qui publice dabatur. **DECEDERENT.** & ex eorum agris, atque urbibus. **MVTICENSEM** & recte sentiunt, qui Mutyensem ex Plinio, & Strabone reponunt.

ORATIO

PATIEMINI, iudices, a socijs, ab aratoribus populi R. ab ijs, qui uobis laborant, uobis seruiunt, qui ita plebem Romanam ab sese triennium, ut sibi, ac liberis suis tantum super sit, quo ipsi alij possint, ab his per summam iniuriam, per summas contumelias plus aliquanto ablatum esse, quam natum sit? Sento, iudices, moderandum mihi esse iam orationi meae, fugiendamq. uestram facietatem. non uer labor in uno genere diutius, & ita cetera de oratione mea tollam, ut in causa relinquam. audietis Agrigentorum, fortissimorum uirorum, diligentissimorumque, querimonias: cognoscetis, iudices, Entellinorum, summi laboris, summaeq. industriae, dolorem, & iniurias: Heraclensium, Scyllensium, Aetnensium, Solentini- norum incommoda proferentur: Catinensium, locuple- tissimorum hominum, amicissimorumq. agros uexatos ab Apronio cognoscetis: Tyndaritanam nobilissimam ciuitatem, Cephaleditanam, Halentinam, Apolloniensem, Eggynam, Capitanam, perditas esse hac iniquitate decumanorum intelligetis: Murgentinis, Assorinis, Elorinis, Eunenjsibus, Letinis nihil omnino re-

lictum: Citarinos, Acherinos, paruorum ciuitatum homines, omnino abiectos esse, ac perditos, omnes denique agros decumanos per triennium populo R. ex parte decuma, C. Verri ex omni reliquo uectigales fuisse: & plerisque aratoribus nihil omnino superfuisse: quibus quod tum aut remissum, aut relictum sit, id fuisse tantum, quantum ex eo, quo istius auaritia contenta fuit, redundarit. Duarum mihi ciuitatum reliquos feci agros, iudices, fere optimos, ac nobilissimos, Aetnensium, & Leontinoru. horum agrorum ego missos faciam quaestus triennij: unum annum eligam, quo facilius id, quod institui, explicare possim: sumam annum tertium, quod & recentissimum est, & ab isto ita administratus, ut, cum se certe decessurum uideret, non laboraret, si aratorem nullum in Sicilia omnino esset relicurus. agri Aetnensis, & Leontini decumas agemus. attendite, iudices, diligenter. agrisum feraces, annus tertius, decumanus Apronius. De Aetnensibus per pauca dicam. dixerunt enim ipsi priore actione publice: memoria tenetis, Artemidorum Aetnensem, legationis eius principem, publice dicere, Apronium

Apronium uenisse Aetnam cum Venerijs, uocasse ad se magistratum, imperasse, ut in foro sibi medio lecti sternerentur: quotidie solitum esse non modo in publico, sed etiam de publico conuiuari: cum in eis conuiujs symphonia caneret, maximisq. poculis ministraretur, retinere solitum esse aratores, atque ab ijs non modo per iniuriam, sed etiam per contumeliam tantum exprimi frumenti, quantum Apronius imperasset. Audistis haec, iudices: quae nunc ego omnia praetereo, ac relinquo. nihil de luxuria Apronii loquor, nihil de insolentia, nihil de singulari nequitia, ac turpitudine: tantum de quaestu, ac lucro dicam unius agri, & unius animi, quo facilius uos coniecturam de triennio, & de tota Sicilia facere possitis. sed mihi Aetnensium breuis est oratio. ipsi enim uenerunt: ipsi publicas litteras deportarunt: docuerunt nos, quid lucelli fecerit homo non malus, familiaris praetoris, Apronius. id, quaeso, ex ipsorum testimonio cognoscite. recita. TESTIMONIUM AETNENSIVM. Quid ais? dic, quaeso, clarius, ut populus R. de suis uectigalibus, de suis aratoribus, de suis socijs, atque amicis audiat, L. MILLIA. Per deos immortales, unus ager, uno anno, CCC millia mod. tritici, & praeterea HS L. millia lucri dat Apronio? tanto ne minoris decumae uenerunt, quam fuerunt: an, cum satis magno uenissent, hic tantus tamen frumenti, pecuniaeque numerus ab aratoribus per uim ablatu est? utrum enim horum dixeris, in eo culpa, & crimen haerebit. nam illud quidem non dices: quod utinam dicas: ad Apronium non peruenisse tantum. ita te non modo publicis tenebo, sed etiam priuatis aratorum pactionibus, ac

litteris: ut intelligas, non te diligentiore in facienda furtis fuisse, quam me in deprehendis. hoc tu feres, quisquam defendet, hoc hi, si aliter de te statuere uoluerint, sustinebunt uno aduentu, ex uno agro, Q. Apronium, praeter eam, quam dixi pecuniam numeratam, CCC millia mod. tritici, lucri nomine, sustulisse? quid? hoc Aetnenses soli dicunt? immo etiam Centuripini; qui agri Aetnensis multo maximam partem possident. quorum legatis, hominibus nobilissimis, Androni, & Artemoni senatus ea mandata dedit, quae publice ad ciuitatem ipsorum pertinebant. de ijs iniurijs, quas ciues Centuripini non in suis, sed in aliorum finibus acceperunt, senatus & populus Centuripinus legatos noluit mittere; ipsi aratores Centuripini, qui numerus est in Sicilia maximus, hominum honestissimorum, & locupletissimorum, tres legatos ciues suos delegerunt; ut eorum testimonio non unius agri, sed prope totius Siciliae calamitates cognosceretis. arant enim tota Sicilia fere Centuripini. & hoc in te grauiore, certioresque testes sunt, quod ceterae ciuitates suis solum incommodis commouentur; Centuripini, quod in omnium fere finibus habent possessiones, etiam ceterarum ciuitatum damna, ac detrimenta senserunt. Verum, ut dixi, ratio certa est Aetnensium, & publicis, & priuatis litteris consignata mea diligentia: pensum magis in Leontino agro est exigendum, propter hanc causam, quod ipsi Leontini publice non sane me multum adiuuerunt: neque enim eos isto praetore hae decumanorum iniuriae laeserunt, potius etiam adiuuerunt.

EXPLANATIO

QUANTVM ex eo, quo istius auaritia contenta fuit, redundarit. § act. 1. Quantum hominis auarissimi, & libidinosissimi aut imprudentiam super fugit, aut satietati superfuit. QUAM fuerunt: § cur lucri tantum das Apronio? an quia minoris decumae uenerint, quam essent, id est quam numerus earum esset pro tritico exarato? an uero & illae satis magno uenerunt, & hic tamen frumenti, pecuniaeque tantus numerus ab aratoribus per uim ablatu est? CVM SATIS magno uenissent, § cum hoc dicat, & subiungat, Hic tantus tamen frumenti, pecuniaeque numerus: apparet, illa CCC millia mod. lucri nomine fuisse. quod infra perspicuum fit ijs uerbis: Vno aduentu, ex uno agro, Q. Apronium, praeter eam, quam dixi, pecuniam numeratam, CCC millia mod. tritici lucri nomine abstulisse? FRUMENTI, § generale frugum omnium nomen est: hic tamen pro tritico, totum scilicet pro parte, ponitur. PENSVM magis in Leontino agro est exigendum, § uidendum est, & quasi pensum a me exigendum, cum Leontinis quo modo sit actum.

ORATIO

MIRVM fortasse hoc uobis, aut incredibile uideatur, in tantis aratorum incommodis Leontinos qui principes rei frumentariae fuerunt, expertes in eorum, atque iniuriarum fuisse. hoc causae est, iudices, quod in agro Leontino, praeter unam Mnasistrati familiam, glebam Leontinorum possidet nemo. itaque Mnasistrati, hominis honestissimi, atque optimi uiri, testimonium iudices audietis. ceteros Leontinos, quibus non modo Apronius in agris, sed ne tempestas quidem ulla nocere potuit, exspectare nolite: etenim non modo incommodi nihil ceperunt, sed etiam in Aproniani illis rapinis, in quaestu sunt compedioque uersati. quapropter, quoniam me Leontina ciuitas, atque le-

gatio propter eam, quam dixi, causam defecit: mihi met ineunda ratio, & uia reperienda est, qua ad Apronij quaestum, siue adeo qua ad istius ingentem immanemque praedam possim peruenire: Agri Leontini decumae anno tertio uenerunt tritici medimnum XXXVI, hoc est tritici mod. CCXXVI, magno, iudices, magno: neque enim hoc possum negare: itaque necesse est, aut damnum, aut certe non magnum lucrum fecisse decumanum: hoc enim solet usu uenire ijs, qui magno redemerunt. quid, si ostendo in hac una emptione lucri fieri tritici modium C? quid, si CC? quid, si CD? dubitabit etiam, cui ista tanta praeda quaesita sit? iniquum me esse quisquam dicet, qui ex lucri magnitudine conie-

Eturam faciam furti, atque praedae, quid, si doceo, iudices, eos, qui \overline{CD} mod. lucri faciunt, damnum facturos fuisse, si, ut tua iniquitas, fuit, ex cohorte recuperatores non intercederent? num quis poterit in tanto lucro, tantaque iniquitate dubitare, quin propter iniquitatem tam magnos quaestus feceris, propter magnitudinem quaestus improbus esse uolueris? quo modo igitur hoc asequar, iudices, ut sciam, lucri quantum factum sit? non ex Apronij tabulis: quas ego cum conquirerem, non inueni; & cum in ius ipsum eduxi, expressi, ut, conficere tabulas se negaret, si mentiebatur: quamobrem remouebat, si hae tabulae nihil tibi erant obfuturae? si omnino nullas confecerat litteras: ne id quidem satis significabat, illum non suum negotium gessisse? ea est enim ratio decumarum, ut sine plurimis litteris confici non possit. singula enim nomina aratorum, & cum singulis portiones decumarum, litteris persequi, & conficere necesse est. Iugera professi sunt aratores omnes imperio, atque instituto tuo. non opinor quemquam minus esse professum, quam quantum arasset, cum tot cruces, tot iudicia, tot ex cohorte recuperatores proponerentur. in iugere Leontini agri medimnum fere tritici seritur, perpetua, atque aequali satione: ager efficit, cum octavo bene ut agatur; uerum, ut omnes dii adiuuent, cum decimo. quod si quando accidit, tum fit, ut tantum decumae sit, quantum seueris, hoc est, ut, quot iugera sunt sata, totidem medimna decumae debeantur. hoc cum ita esset, primum illud dico, pluribus millibus medimnum uenisse decumas agri Leontini, quam quot millia iugerum sata erant in agro Leontino. quod si fieri non poterat, ut plus quam decem medimna ex iugere exararent; medimnum autem ex iugere decumano dari poterat, cum ager, id quod perraro euenit, cum decimo extulisset: quae erat ratio decumani, si quidem decumae, ac non bona ueniebant aratorum, ut pluribus aliquanto medimnis decumas emeret, quam iugera erant sata? In Leontino iugerum subscriptio, ac professio non est plus xxx, decumae xx xvi medimnis uenierunt, errauit, an potius insaniuit Apronius? immo tum insansisset, si aratoribus, quod deberent, licitum esset, & non, quod Apronius imperasset, necesse fuisset dare. si ostendo minus tribus medimnis in iugerum neminem dedisse decumae: concedes, opinor, ut cum decimo fructus arationis perceptus sit, neminem minus, tribus decumis dedisse. Atque hoc in beneficij loco petitum est ab Apronio, ut in iugera singula ternis medimnis decidere liceret. nam cum a multis quaternis, etiam quina exigerentur; multis autem non solum granum ullum, sed ne paleae quidem ex omni fructu, atque ex anno labore, relinquerentur: tum aratores Centuripini, qui numerus in agro Leontino maximus est, unum in locum conuenerunt; hominem suae ciuitatis in primis honestum, ac nobilem, Andronem Centuripinum legarunt ad Apronium, eundem, quem hoc tempore ad hoc iudicium legatum, & testem Centuripina ciuitas misit; ut is apud eum causam aratorum ageret, ab eoq. peteret, ut ab aratoribus Centuripinis ne amplius in iugera singula, quam terna medimna exigeret. hoc uix ab Apronio in summo beneficio, pro ijs, qui etiam tum incolumes erant, impetratum est. id cum impetrabatur, hoc uidelicet impetrabatur, ut pro singulis decumis ternas decumas dare liceret. Quod

si tua res non ageretur, a te potius postularent, ne amplius quam singulas, quam ab Apronio, ut ne plus, quam ternas decumas darent. Nunc, ut hoc tempore ea, quae regie, seu potius tyrannice statuit in aratores Apronius, praetermittam; neque eos appellem, a quibus omne frumentum eripuit, & quibus nihil non modo de fructu, se ne de bonis quidem suis reliqui fecit: ex his ternis medimnis, quod beneficij gratiaeq. causa concessit. quid lucri fiat, cognoscite. Professio est agri Leontini ad iugerum xxx. haec sunt ad tritici medimnum \overline{XC} , id est tritici mod. \overline{DXXI} deductis tritici mod. \overline{CCXXVI} , quanti decumae uenierunt, reliqua tritici $\overline{CCCXXIV}$, adde totius summae \overline{DXLI} mod. tres quinquagesimas, id est tritici mod. $\overline{XXXII CD}$, ab omnibus enim ternae praeterea quinquagesimae exigebantur. sunt haec iam ad \overline{CCXXI} , mod. tritici. at ego \overline{CD} lucri facta esse dixerim: non enim duco in hac ratione eos, quibus ternis medimnis non est licitum decidere. uerum ut hac ipsa ratione summam mei promissi compleam, ad singula medimna multi h s duos, multi h s quinque accessionis cogebantur dare: qui minimum, singulos nummos. hoc minimum ut lequamus, quoniam \overline{XC} medimnum duximus, accedant eonono, pessimoq. exemplo ad $\overline{H-SXC}$. Hic mihi etiam dicere audebit, magno se decumas uendidisse; cum ex eodem agro dimidio ipse plus abstulerit, quam populo R. miserit. \overline{CCXXVI} modium decumas agri Leontini uendidisti: si ex lege, magno: si, ut lex esset libido tua, paruo: si, ut, quae dimidiae essent, decumae uocarentur, paruo uendidisti: multo enim pluris fructus annui Siciliae uenire potuerunt, si id te seuatus, aut populus R. facere uoluisset. etenim saepe decumae tantu uenierunt, cum lege Hieronica uenirent, quanti nunc lege Verrea uenierunt. Cedo mihi C. Norbani decumas uenditas. C. NORBANI. DECUMAE. VENDITAE. AGR. LEONTINI. Atque tum neque iudicium de modo iugerum dabatur: neque enim erat Artemidorus Cornelius recuperator: neque ab aratore magistratus Siculus tantum exigebat, quantum decumanus ediderat: nec beneficium petebatur a decumano, ut in iugera singula ternis medimnis decidere liceret; nec nummorum accessionem cogebatur arator dare, ternas quinquagesimas frumenti addere: & tamen populo R. magnus frumenti numerus mittebatur. quid uero istae sibi quinquagesimae? quid porro nummorum accessiones uolunt? quo id iure, atque adeo quo id potius ore fecisti? nummos dabat arator. quo modo? aut unde? qui, si largissimus esse uellet, cumlatiore mensura ueretur, ut antea solebant facere in decumis, cum aequa lege, & conditione ueniebant. is nummum dabat. unde? de frumento? quasi habuisset praetore, quod uenderet. de uiuo igitur erat aliquid resecandum; ut esset, unde Apronio ad illos fructus arationum hoc corollarium nummorum adderetur. Jam id porro utrum libentes, an inuiti dabant? libentes? amabant, credo, Apronium. inuiti? quare, nisi ui, & malo, cogebantur? Jam iste: homo amentissimus, in uendendis decumis nummorum faciebat accessiones ad singulas decumas: neque multum, bina, aut terna millia addebat. sunt per triennium HS fortasse D, hoc neque exemplo cuiusquam, neque ullo iure fecit: neque eam pecuniam retulit: neque, hoc paruum crimen quemadmodum defensus sit, homo quisquam unquam excogitauit.

gitavit. Quod cum ita sit, audes dicere te magno decimas uendidisse? Num sit perspicuum, te bona, fortunasque aratorum non populi R. sed tui quaestus causa uendidisse. ut, si quis ullicus ex fundo, cui H-S x millia merces esset, excisis arboribus, ac uenditis, demptis tegulis, instrumento, pecore abalienato, domino xx millia nummum pro x millia miserit, sibi alia praeerea centum conferat; primo dominus, ignarus incommodi sui, gaudeat, ullicoque delectetur, quod tanto sibi plus mercedis ex fundo relictum sit: deinde, cum audierit, eas res, quibus fundi fructus, & cultura continentur, amotas, & uenditas, summo supplicio ullicum afficiat, & secum male actum putet: nem populus R. cum audiret pluris decimas uendidisse C. Verrem, quam innocentissimum hominem, cui iste successit, C. Sacerdotem; putat se bonum in arationibus fructibus suis habuisse custodem, ac ullicum: cum senserit istum omne instrumentum aratorum, omnia subsidia uectigalium uendidisse, omnem spem posteritatis auaritia sua iustulisse, arationes, & agros uectigales iustulisse, atque exinanisse, ipsum maximos quaestus, praedatque fecisse, intelliget secum actum esse pessime; istum autem summo supplicio dignum existimabit. unde ergo hoc intelligi potest? ex hoc maxime, quod ager decumanus provinciae Siciliae propter istius auaritiā defertus est. neque id solum actum est, uti minus multis iugis erant, si quis in agris remanserunt; sed etiam, ut permulti locupletes homines, magni, & nani aratores, agros latos, ac fertiles desererent, totasque arationes dereliquerent. id adeo scribi facillime potest ex litteris publicis civitatum: propterea quod lege Hieronica numerus aratorum quotannis apud magistratus publice subscribitur. Recita tandem, quot accepit aratores agri Leontini Verres. OCTVAGINTA TRES. Quot anno tertio profiteantur. TRIGINTA DVO. Num & quinquaginta aratores ita uideo defertos, ut bis ne uicarij quidem successerint. quot aratores adueniente te fuerunt agri Muticensis? uideamus ex litteris publicis. CENTVM. OCTVAGINTA OCTO. Quid? anno tertio? CENTVM. ET. VNVS. Octuaginta septem aratores unus ager istius iniuria defiderat: atque adeo nostra resp. quoniam illa populi R. uectigalia sunt hunc tot patrum familias numerum defiderat, & reposcit. Ager Herbitensis primo anno habuit aratores ducentos quinquaginta septem, tertio centum uiginti. hinc centum triginta septem patres familias extorres profugerunt. Agyrinensis ager, quorum hominum? quam honestorum? quam locupletum? ducentos quinquaginta aratores habuit primo anno praeturae tuae. quot tertio anno? octuaginta, quemadmodum legatos Agyrinenses recitare ex publicis litteris audistis. pro dij immortales, si ex provincia tota centum septuaginta eiecisses, posses ne, seueris iudicibus, saluus esse unus ager Agyrinensis centum septuaginta aratoribus in maior cum sit, uos coniecturam totius provinciae non facietis? Atque hoc peraeque in omni agro decumano reperietis: quibus aliquid tamen reliqui fuerit ex magno patrimonio, eos in agris, minore instrumento, minus multis iugis, remansisse, quod metuebant, si recessissent, ne reliquas fortunas omnes amitterent; quibus autem iste nihil reliqui, quod perderent, fecerat, eos plane non solum ex agris, uerum ex ciuitatibus suis profugisse. illi ipsi, qui remanserant,

nix decuma pars aratorum, relictori agros omnes erant, nisi ad eos Metellus Roma literas misisset, decimas lege Hieronica uenditurum; & nisi ab ijs hoc petiuisset, ut sererent quam plurimum: quod illi semper sua causa fecerant, cum eos nemo rogaret, quā diu intelligebant se se sibi, & populo R. non Verri, & Apronio serere, impendere, laborare. Jam uero, iudices, si Siculorum fortunas negligitis, si quemadmodum socij populi R. a magistratibus nostris tractentur, non laboratis; at uos communem populi R. causam suscipite, atque defendite. eiectos aratores esse dico; agros uectigales uexatos, atque exinanitos a Verre; populatam, uexatamque provinciam: haec omnia doceo ciuitatum, & primatis primariorum uirorum testimonijs. quid uultis amplius? num expectatis, dum L. Metellus, is, qui multos in istum testes imperio, & potestate deteruit, idem absens de istius scelere, improbitate, audacia testimonium dicat? non, opinor. at is optime, qui successit isti, potuit cognoscere. ita est, uerum amicitia impeditur. at debet nos certiores facere, quo pacto se habeat provincia. debet, uerum tamen non cogitur. num quis in Verrem L. Metelli testimonium requirit? nemo. num quis postulat? non, opinor. quid, si testimonio L. Metelli, ac litteris haec omnia uera esse docebo? quid dicetis, utrum, Metellum falsum scribere, an amicum laedendi esse cupidum? an praetorem, quemadmodum provincia afflicta sit, nescire? Recita litteras L. Metelli, quas ad Cn. Pompeium, & M. Crassum cos. quas ad M. Mummius praetorem, quas ad quaestores urbis misit. EPISTOLA. L. METELLI DECUMAS. FRUMENTI. LEGE. HIERONICA VENDIDI. Cum scribit se lege Hieronica uendidisse, quid scribit? ita se uendidisse, ut omnes praeter Verrem. cum scribit se lege Hieronica uendidisse, quid scribit? se per istum erepta, Siculis maiorum nostrorum beneficia, ius ipsorum, conditionem societatis, amicitiae, foederum reddidisse. Dicit deinde, quanti cuiusque agri decimas uendiderit. quid scribit? Recita de epistola reliqua. SVMMA. DATA. EST. OPERA. A ME. VT. QUAMPLVRIMO. DECUMAS VENDEREM. Cur igitur, Melle, non ita magno uendidisti? quia desertas arationes, inanes agros, provinciam, miserā perditāque offendi. quid? id ipsum, quod satū est, qua ratione quisquam, qui sereret, inuentus est? Recita litteras. At se misisse & praesentem confirmasse, suam interposuisse auctoritatem. tantum quod aratoribus Metellus obsides non dedit, se in nulla re Verri similem futurum. at quid est tandem, in quo se laborasse dicat? Recita. VT. ARATORES. QUI. RELIQUI. ERANT. QUAMPLVRIMVM. SERERENT. Qui reliqui? quid hoc est? reliqui? quo ex bello? qua ex uastitate? quaenam in Sicilia tanta clades, aut quod bellum tam diuturnum, tam calamitosum te praetore uersatum est, ut is, qui tibi successerit, reliquos aratores collegisse, & recreasse uideatur? cum bellis Carthaginensibus Sicilia uexata est; & post, nostra, patrumque memoria, cum bis in ea provincia magnae fugitiorum copiae uersatae sint; tamen aratorum interitio facta nulla est. tum semente prohibita, aut messe amissa, fructus annuus interiebat: tamen incolomis numerus manebat dominorum, atque aratorum. tum qui M. Laeuino, aut P. Rupilio, aut M. Aquillio praetoribus in eam provinciam successerant, aratores reliquos

liquos non colligebant, tanto ne plus Verres cum Apronio provinciae Siciliae calamitatis importauit, quam aut Hasdrubal cum Poenorum exercitu, aut Athenio cum fugitiuorum maximis copijs, ut temporibus illis, simul atque hostis superatus esset, ager araretur omnis, neque aratori praetor per litteras supplicaret, neque eum praesens oraret, ut quam plurimum sereret; nunc autem ne post abitum quidem huius importunissimae pestis quisquam reperiretur, quia sua uoluntate araretur pauci essent reliqui, qui L. Metelli auctoritate in agros, atque ad suum lauem familiarem redirent? His te litteris, homo audacissime, atque amentissime, iugulatum non sentis? non uides, cum is, qui tibi successit, arator reliquos appelleret, hoc eum diserte scribere, reliquos hos esse, non ex bello, neque ex aliqua huiusmodi calamitate, sed ex tuo scelere, importunitate, auaritia, crudelitate? Recita cetera. T A M E N . P R O . E O . V T . E T . T E M P O R I S . D I F F I C U L T A S . A R A T O R U M Q U E . P A E N U R I A . T V L I T . Aratorum, inquit, paenuria. Si ego accusator toties de re eadem dicerem, uererer, ne animos uestrorum offerderem, indices clamant Metellus: Nisi litteras misissem: non est factis: Nisi praesens confirmassem: ne id quidem satis est: Reliquos, inquit, aratores. reliquos? prope lugubri uerbo calamitatem provinciae Siciliae significat. addit: Aratorum paenuria. Expectate etiam, iudices, si potestis, auctoritatem accusationis meae. dico aratores istius auaritia eiectiones. scribit Metellus reliquos abesse confirmatos. dico agros relictos, arationesque desertas esse: scribit Metellus aratorum esse paenuriam. hoc cum scribit, illud ostendit, deiectiones, eiectiones, fortunis omnibus expulsos, esse populi Romani socios, atque amicos. quibus si qua calamitas propter istum, saluis uectigalibus nostris, accidisset, animaduertere in eum uos oportebat, praesertim cum ea lege iudicaretis, quae sociorum causa esset constituta. cum uero, perditis, profligatisque socijs, uectigalia populi Romani sint deminuta,

res frumentaria, commeatus, copiae, salus urbis, atque exercitum nostrorum in posteritatem istius auaritia, interierit: saltem commoda uestra respicite, si socijs fidelissimis prospicere non laboratis. Atque, ut intelligatis, ab isto, prae lucro, praedaque praesenti, nec uectigalium, nec posteritatis habitam esse rationem; cognoscite, quid ad extremum scribat Metellus. In reliquum tempus ait se uectigalibus proflexisse. non scriberet se uectigalibus proflexisse, nisi hoc uellet ostendere, te uectigalia perdidisse. quid enim erat, quod uectigalia prospiceret Metellus in decumis, & in tota frumentaria, si iste non uectigalia populi Romani suo quaesitu peruertisset atque ipse Metellus, qui uectigalibus prospicit, qui reliquos aratores colligit, quid asequitur, nisi hoc ut arent, si qui possunt, quibus aratrum saltem aliquod satelles istius Apronius reliquum fecit, qui tamen in agris spe, atque expectatione Metelli remanserunt. Quid ceteri Siculi? quid ille maximus numerus aratorum, qui non modo ex agris eiectiones sunt, sed etiam ex ciuitatibus suis, ex provincia, denique bonis, fortunisque omnibus ereptis profugerunt, qua ratione non reuocabuntur? quot praetorum innocentia, sapientiaque opus est, ut illa aratorum multitudo aliquando in suis agris, ac sedibus collocetur? & ne miremini tantam multitudinem profugisse, quantam ex litteris publicis aratorumque professionibus cognouistis, scitote, tantam acerbitatem istius, tantum scelus in aratores fuisse, (incredibile dictu est, iudices: sed & factum, & tota Sicilia peruulgatum) ut homines, propter iniurias, licentiaque decumanorum, mortem sibi ipsi conseruarent. Centuripinum Dioclem, hominem locupletem, suspendisse se fecisset, quo die sit ei nunciatum Apronium decumas reddidisse. Dyrbachinum, primum ciuitatis, eadem ratione mortem oppetisse, dixit apud uos, homo nobilissimus, Archonidas Elorinus, cum audisset, tantum decumanum professum esse, ex dicto istius sibi deberi, quantum ille bonis suis omnibus efficere non posset.

EXPLANATIO

POSSIDET nemo. § quinam igitur possident? incolae. supra: Quid Halyciensis? quorum incolae decumas dant, ipsi agros immunes habent. **EXPECTARE** nolite. § ut testimonium in Apronium dicant. **VERSATI**. § non refero hoc uerbum ad rapinas Apronij, sed ad quaestum, & compendium: ut hoc dicat: Versati sunt, cum Apronius raperet ab incolis, & a Mnasiltrato, in quaestu, compendioque proprio. **C I U I T A S**, § supra: Ipsi Leontini publice non sane me multum adiuuerunt. **LEGATIO** § quae cum aliarum ciuitatum legationibus ad accusandum Verrem Romam non uenit. **M I H I M E T** § sine testimonijs eorum. **S I U E A D E O** § Modus loquendi. Lib. I. Huius improbissimi furti, siue adeo nefariae praedae. **I N G E N T E M**, immanemque praedam § maior est in Immanem, quam in Ingentem, significatio. **M A G N O**, § nam uenire pluris, quam medimnum xxx millia, nulla ratione potuerunt: cum agri Leontini professio esset ad iugerum xxx millia, ut infra ostenditur & e singulis iugeribus caperentur, ubi messis optima, medimni deni: quo fiebat, ut medimni, qui decumae nomine dabantur, totidem plane, quot iugera, essent. ergo, si sunt iugerum xxx millia, decuma item erit medimnum xxx millia: cum scilicet agri fructus est, quantus maximus esse potest. nam interdum octo tantum medimni, nonnunquam pauciores in iugero colliguntur. Verres autem gloriabatur, magno se decumas uendidisse, quia non solum xxx millibus medimnum uendidisset, quae, ut dixi, nullis optima decuma fuit, sed etiam xxxvi millibus, id est sex millibus amplius; qui sunt omnino modium cccxvi millia: ex quo rem populi Romani diligenter curasse uidebatur. Cicero contra ostendit, ipsum sibi Verrem dimidio plus ex agro Leontino abstulisse, quam populo Romano miserit. **E O S**, § decumanum Apronium. **C D** millia mod. § ut infra, ratione subducta, patebit. **L V C R I** faciunt, § qui uidentur quidem esse decumani, sed Verri tamen, non sibi, lucrabantur. **D A M N V M** facturos, § quia uocati ab aratoribus in iudicium condemnati essent, nisi Verres ex cohorte sua, qui iudicarent, recuperatores dedisset. **A G E R** efficit, cum octauo bene ut agatur; § non dubito, quin legendum sit: Ager reficitur

cum

cum octavo: pro, reddit. Sic infra: Cum ager cum decumo ex tulisset. Hoc uerbo cum eodem sensu
 usus est in Parad. Hoc proposito, inquit, numquam eris diues, antequam tibi ex tuis possessiōibus
 tantum reficiatur, ut eo tueri quattuor legiones, & magnae equitum, ac peditum auxilia possit. **I N S A-**
N I V I T ꝛ cum decumas pluribus emit medimnis, quam quantus esset iugerum numerus. **H A E C**
S V N T ad tritici medimnum *xc millia* ꝛ hoc modo. Si decuma una est tot medimnorum numerus, quot
 iugerum; & iugera sunt omnino *xxx millia*; ternas autem decumas in singula iugera ab aratoribus ex-
 primit Apronius: sequitur, ut medimnorum numerus, qui esset ex una decuma *xxx millia*, sit ex tri-
 bus *xc millia*. ergo **L I V** millia medimnum lucri facit Verres: nam Apronio decumam populi Ro-
 mani uendiderat *xxxv i* millibus medimnum; idq. in tabula retulit: reliquum autem, usque ad *xc*.
 millia, quod Apronio datum est, ipse ad se transtulit. plus igitur lucratus est Verres, quam populo
 Romano datum. ex tribus enim decumis duas ille habuit, populus *vnam*. **Q V A N T I** decumae uenie-
 runt, ꝛ Apronio. uenerunt enim *xxxv i* millibus medimnum: quae *ccxvi* millia modium sunt.
 haec si deducantur a Verris lucro, quia decumae nomine ad populum Romanum pertinent; superfunt,
 quae Verres lucrificat, *cccxxiv* millia. persequitur Cicero hac ratione singula tritici luca, quae ad
 ipsum Verrem, praeter populi Romani decumam, perueniunt: ut expleat summam promissi sui, quod
 dixerat uelle se ostendere, in unius agri Leontini decumis lucri fecisse Apronium, idest ipsum Verrem,
cd millia modium. **T O T I V S** summae *dxl* millium mod. ꝛ medimnum *xc* millium. Addidit
 autem Verres ad iniuriam trium decumarum quinquagesimas tres: ut essent primum decumae pro
 una tres, deinde totius summae, idest *dxl* millium modium, tres praeterea quinquagesimae, idest
 tritici modium *xxxii* millia *cd*. **S V N T** **H A E C** iam ꝛ tres decumae cum tribus quinquagesimis.
A D **H S** ꝛ notam **H S**, ut perspicue mendosam, deleui. *cccxl* millia ꝛ sic in antiquis libris, sed men-
 dose. nam ex tribus decumis, & earum tribus quinquagesimis colliguntur, quae ad Verrem perueniant,
cccly millia *cd* medij, deductis *ccxvi* millibus, quae ad populum Romanum decumae
 nomine pertinebant. **A D** **S I N G V L A** medimna multi **H S** duo, ꝛ idem, ac si diceret, ad singula mil-
 lia medimnum multi **H S** duo millia. eodem enim ratio redit. **M V L T I** **H S** quinque ꝛ a duobus ad
 quinque uiolenta transgressio. itaque malim, tres. & apte quadrat, ut alij unum, alij duos, nonnulli
 tres sestertios ad singula medimna dare cogentur. **A D** **H S** *xc* millia. ꝛ ut compleatur summa pro-
 missi. nam si ad *cccly* millia *cd* modios ac cedant, *h-s.* *xc* millia, quae pretium sunt sex
 millium medimnum, aestimato medimno quindecim sestertijs; sex uero millia medimnum, sunt
xxxvi millia modium: fient omnino *cccxcii* millia *cd* modij. quod a *cd* millibus, quae lu-
 cri facta esse a Verre Cicero se uelle ostendere pollicitus est, parum distat. **D I M I D I O** ipse plus abstu-
 lit ꝛ non dicit dimidium eius, quod populo Romano misit, quod *xyiii* millia medimnum fuisset:
 neque alterum tantum, quod *xxxi* millia medimnum: sed dimidio plus, id est, & alterum tan-
 tum, quantum illud fuit, quod populo Romano misit, & dimidio amplius: quod totum est **L I V**
 millia medimnum, uel *cccxxiv* millia modium. tantum enim lucrificet Verres in tribus decumis;
 quod iam dictum est in eo loco: Deductis tritici modium *ecxxvi* millibus, quanti decumae uenie-
 runt, reliqua tritici *cccxxiv* millia. Loquitur igitur Cicero non de toto Verris lucro, quod *cd*
 millia modium fuisse dixit, uerum de eo tantum, quod trium decumarum nomine fecit ex agro Leonti-
 no. nam ad decumas ternae praeterea quinquagesimae, & ad quinquagesimas accedebant in singula
 medimna singuli saltem nummi. quorum hic ratio non habetur. nam si haberetur; uerius erat, duplo
 plus, quam dimidio plus. **S I**, **V T** **L E X** *eset libido tua, paruo*: ꝛ cum uideam subiungi, Paruo uen-
 didisti, offendor iteratione eiusdem uerbi. nam particula, **S I**, ter hic repetita, uarietatem in pretio de-
 cumarum singulis locis requirit. accedit alterum uitium, quod tertio loco, **S I**, repetita nihil affert, quod
 a Verris libidine non pendeat. at libidinis proxime facta mentio est: itaque, quod sequitur, ad repre-
 hensionem Verris nihil addit. uenit igitur in mentem suspicari, hoc totum ita coniungi debere; **S I**, ut
 lex *eset libido tua*, ut, quae dimidiae essent, decumae uocarentur, paruo uendidisti. ita & absurda illa,
 minime Ciceronis ingenio digna, repetitio uerbi, Paruo tollitur: & distractae eius sententiae partes
 componentur. quorum enim exactae pro decumis dimidiae, nisi ad libidinem, spectant? cur igitur,
 quasi diuersum aliquid, separatim ponantur? Sententia uero haec est. Si de exigendis non decumis, sed
 dimidijs pro tua libidine cogitasti: multo plus uendere potuisti. nam, ut uno utamur exemplo, ex
 agro Leontino, cuius agri professio est ad iugerum *xxx* millia, si dena medimna ex iugero percipiuntur,
 uniuersa summa fit *ccc* millia medimnum: quorum dimidiae sunt, *cl* millia, multo scilicet plus.
 quam *xxxi* millia, quanti decumas eius agri uendidisti. ita neq. legi, quia magno, neque libidini tuae,
 quia paruo uenditae decumae, satisfactum a te est. **F R V C T V S** *annui Siciliae* ꝛ non, omnes fructus, sed
 omnium fructuum dimidiae. nam etsi omnium agrorum decumae plura a te quam lege liceat, minus
 tamen, quam hortari uidebatur libido tua, uenerunt. Dicit autem, Fructus annui Siciliae, ab agro Le-
 ontino ad omnes Siciliae agros oratione traducta; ut ostendat, non unius agri Leontini, sed Siciliae
 totius decumas plura, quam lex permetteret, a Verre uenisse. **S I** **I D** **T E** *senatus, aut populus Romanus*
facere uoluiset. ꝛ hoc addit, ne Verrem, quia dimidia non uendiderit, accusare uideatur. Numquam,
 inquit, senatus, aut populus Romanus de dimidijs tibi mandasset, sicuti de decumis, legitimis tamen,
 mandauit. **E T** **E N I M** *saepe decumae tanti uenerunt* ꝛ redit ad decumas, dimidijs omissis. Quid gloria-
 ris Verres, magno a te uenditas esse decumas? tantidem alij quoque saepe uendiderunt, nec tamen, ut
 tu, contra legem Hieronicam. Hic mihi scrupulus, & quaedam iniicitur dubitatio. Qui enim lege

Hieronica

Hieronica decumas magno vendere Norbano, alijsq. licuit, Verri autem eadem lege tantidem non licuit? quod ei Cicero obiecit ijs uerbis: Si ex lege, magno: & hic, subiungens, Lege Verrea: quasi iniqua, & Hieronici dissimuli. Nimirum, ut eximatur scrupulus, ita credendum est: Verrem, etsi non dena medimna in iugero nascerentur, quod accidere solitum, ubi rationem dii omnes adiutarent, Cicero dixit, ad eam tamen rationem decumas triennio uendidisse, ut medimnorum numerus iugerum numerum aequaret: quasi perpetuum esset, quod perquam raro contingeret: cum lex Hieronica medimnum ex iugero, decumae nomine; ijs dumtaxat concederet, cum dena medimna arator ex iugero caperet: ubi uero minus, decuma minuebatur, id est medimno minor erat. Norbanus autem, & alij, qui tanti decumas iure vendiderunt, quanti Verres iniuste, per legem Hieronicam id facere potuerunt, in maxima agrorum ubertate, denis medimnis ex iugero perceptis. **LEGE Verrea** & quasi Verres non ad legem Hieronicam, sed ad suam libidinem, veluti legem quandam, in uendendis decumis respexit. **ATQVE TVM neque iudicium** & quae recte fecit Verres, non solus, neque primus fecit. nam & Norbanus, & alij, messe optima, tanti decumas vendiderant. idem solus multa facit improbe, ut cum iudicium de modo iugerum dedit, cum recuperatores e sua cohorte: & quae infra narrantur. **IAM ISTE** & nouum Verri lucrum addit ad superiora: quod ubi alicuius agri decumam venderet, a singulis decumanis, praetor decumam, bina, uel terna millia nummum sibi exigeret: quo nomine HS fortasse 2000 millia per triennium fecit. Erant enim Siciliae populi, Plinio teste, LXXI. totidem igitur eorum decumae. pro quibus singulis si bina millia nummum exigantur, triennio fient CDXXXI millia nummum, eoque amplius, quod a nonnullis decumanis non bina, sed terna millia nummum accessionis exigeret decumani porro totum illud a miseris aratoribus exprimebant. **NEQUE EAM pecuniam retulit** & in aerarium: non enim populo, sed sibi exigebat. **PARVVM crimen** & quia minimum hoc lucrum, si cum decumis illis, & quinqueagesimis, & nummorum pro singulis medimnis accessione conferatur. **SUBSCRIBITVR.** & eodem uerbo usus est supra; iugerum subscriptio, ac professio. **AGRI Muticensis** & Mutynensis, rectius, ut supra. **DE TERRIT.** & ne Romam uenirent ad testimonium dicendum. **AMICVM laedendi esse cupidum** & quod certe nemo dicit. amicum enim laedere nemo cupit. **BI** & Euno primum, deinde Athenione ducibus. Eunum P. Pupilius, Athenionem M. Aquillius deiecit. **PRAE TORIBVS** & proconsulibus Rupilio & Aquilio: sed, praetoribus, idem ualet. **ARATORES reliquos non colligebant.** & quia non diffugerunt ijs praetoribus, ut praetore Vere. **SUPPLICARAT,** & ut supplicauit Metellus. **PRAESENS oraret,** & ut idem Metellus.

O R A T I O

HAEC, tu tamen si omnium hominum dissolutissimus, crudelissimusq. semper fuisti, tamen nunquam perpetere: quod illi gemitus, luctusq. prouinciae ad tui capitis periculum pertinebant; non inquam, perpetere, ut homines iniuriae tuae remedium morte, ac suspendio quaerent, nisi ea res ad quaestum, & ad praedam tuam pertineret. quid, illud perpetere? attendite, iudices: omnibus enim neruis mihi contendendum est, atque in hoc laborandum, ut omnes intelligent, quam improbam, quam manifestam, quam confesam rem pecunina redimere conentur. graue crimen est hoc, et uehemens, & post hominum memoriam, iudiciaq. de pecunijs repetundis constituta grauissimum, praetorem populi R. socios habuisse decumanos. non hoc nunc primum audit priuatus de inimico, reus ab accusatore: iam antea in sella sedens praetor, cum prouinciam Siciliam obtineret, cum ab omnibus non solum, id quod commune est propter imperium, sed etiam, id quod istius praecipuum est, propter crudelitatem metueretur, millies audiuit, cum eius animum ad persequendum non negligentia tardaret, sed conscientia sceleris, auaritiaq. suae frenaret: loquebantur enim decumani palam, & praeter ceteros is, qui apud istum plurimum poterat, maximosq. agros populabatur. Apronius, per paruum ex illis magnis lucris ad sese peruenire, praetorem esse socium. Hoc cum palam decumani tota prouincia loquerentur, tuumq. nomen in re tam turpi, nefariaq. interponerent; nihil ne tibi uenit in mentem existimationi tuae consulere; nihil denique capiti, ac fortunis tuis prouidere? cum tui nominis ter

ror in auribus, animisq. aratorum uersaretur; cum decumani aratoribus ad praedam faciendas non suam uim, sed tuum scelus, ac nomen opponerent; eoque iudicium Romae tam dissolutum, tam perditum, tam nummarium fore putasti, quo ex iudicio te ulla salus seruare posset; cum planum fieret, decumis contra instituta, leges, consuetudinemq. omnium uenditis, in aratorum bonis fortunisq. diripiendis decumanos ditasse, tuas esse partes, tuam praedam, idq. te tacuisse, & cum dissimulare non posses, potuisse tamen perpeti, & perferre; quod magnitudo lucri obscuraret periculi magnitudinem, plusq. aliquanto apud te pecuniae cupiditas quam iudicij metus posset. Esto: cetera negare non potes: ne illud quidem tibi reliquum secisti, ut hoc posses dicere, nihil eorum te audisse, nihil ad tuas aures de infamia tua peruenisse. Querebantur cum luctu, & gemitu aratores: tu id nesciebas? fremebat tota prouincia: nemo id tibi renunciabat? Romae quaerimoniae de tuis iniurijs, conuentusq. habebantur: ignorabas haec? ignorabas haec omnia? quid? cum palam Syracusis, te audiente, maximo conuentu, P. Rubrius Q. Apronium sponcione lacecessit, ni Apronius distitaret, te sibi in decumis esse socium, haec te uox non perculit? non perturbauit? non, ut capiti, & fortunis tuis prospiceres, excitauit? tacuisti, sed asti etiam lites illorum, & sponcio illa ne fieret, laborasti. Pro dijs immortales, hoc aut innocens homo perpeti potuisset, aut, quamuis nocens, qui modo iudicia Romae fore putaret, non aliqua se simulatione existimationi hominum iudicasset? Quid est hoc? sponcio fit de capite, ac for-

tunis

tuus tuis: tu sedes, & quiescis? non persequeris? non perseueras, non perquiris, cui dixerit Apronius? quis audierit? unde hoc natum, quemadmodum prolatum sit? si quis tibi ad aurem accessisset, & dixisset Apronium dicitare, te sibi esse socium: commoneri te oportuit uocare Apronium, nec illum ante tibi satisfacere, quam tu omnium existimationi satisfecisses. cum uero in foro celeberrimo, tanta frequentia, hoc uerbo, & simulatione Apronio, re uera tibi obiectum esset: tu unquam plagam tacitus accipere potuisses, nisi hoc ita statuisses, in re tam manifesta quidquid dixisses, te deterius esse facturum? quaestores, legatos, praefectos suos, tribunos multi misos fecerunt, & de provincia decedere iusserunt, quod eorum culpa se minus commo- de audire arbitrantur, aut quod peccare illos aliqua in re indicarent. tu Apronium, hominem uix liberum, contaminatum, perditum, flagitiosum, qui non modo animum integrum, sed ne animam quidem puram conseruare potuisset, eum in tanto tuo dedecore non profecto ne uerbo quidem grauiore appellasset, neque apud te tam sancta religio societatis fuisset, ut tui capitis periculum negligeres, nisi rem tam notam esse omnibus, & tam manifestam uideres. cum eodem Apronio pos- tea P. Scandilius, eques R. quem uos omnes nostris, eandem sponsonem de societate fecit, quam Rubrius

facere uoluerat. institit, oppressit, non remisit: facta est sponso H S v millia. coepit Scandilius recuperato- res, aut iudicem postulare. Satis ne nobis praetori im- probo circumdati cancelli uidentur in sua prouincia, im- mo uero in sella, ac tribunali, ut aut de suo capite iu- dicium fieri patiatur praesens, ac sedens, aut confitea- tur se omnibus iudicibus conuinci necesse esse? Sponso est, ni te Apronius in decumis socium esse dicat: prouincia tua est: ades: ab te iudicium postulatur: quid facis? quid decernis? recuperatores dicis te daturum. bene- agis. tametsi qui erunt tantis cernicibus recuperatores, qui audeant in prouincia, cum praetor adsit, non solu- contra uoluntatem eius, sed etiam contra fortunas iu- dicare? uerum esto; manifesta res est: cum nemo esset, quin hoc se audisse liquido diceret: locupletissimus quis que certissimus testis esset: nemo erat Sicilia tota, qui ne sciret decumas esse praetoris; nemo, qui non audisset, ita Apronium dicitasse. praeterea conuentus honestus Syracusis, multi equites R. uiri primarij. ex qua copia recuperatores reijci oporteret, qui aliter iudicare nul- lo modo possent. instat Scandilius poscere recuperato- res, tum iste, homo innocens, qui illam suspensionem le- uare, atque ab se remouere cuperet, recuperatores di- cit se de cohorte sua daturum.

EXPLANATIO

Quo ex iudicio te ulla Salus seruare possit? & imitatus est Terentium, qui dixit in Ad.

Ipsa si cupiat Salus,

Seruare prorsus non potest hanc familiam.

Quospectat illud etiam pro Fonteio: Salus ipsa uirorum fortium innocentiam tueri non potest. **CONTRA** instituta legis, & Hieronicae. uel lege, quod magis probo, Contra instituta, leges. **SPONSIONE** laesit, & promissa certae pecuniae solutione, si causa caderet. **NI** APRONIUS dicitaret, & similia sponsonis exempla saepe occurrunt, ut in Pisonem, in ep. ad Trebatium, in Valerio Max. **EXISTIMATIONI** hominum & eorum, qui aderant, Siculorum. non enim placet, Populi Ro- mani: quod alij uidetur esse rectius, quam, Hominum. Infra quoque, Exspectant, inquit, omnes, quantae tibi ea res curae sit, quemadmodum hominum existimationi te, atque innocentiam tuam pro- bari uelis. **ANTE** tibi satisfacere & ante tibi purgatum esse, quam tu purgatus esses omnibus. nota uer- bi significatio. unde Satisfactionem accipere. **QUAESTORES**, legatos, praefectos suos, tribunos & ordi- nem seruaui. nam quaestor legato, legatus praefecto, praefectus tribuno mil. honore antecellit. **ANIMAM** & spiritum. supra: Odor Apronij taeterimus oris. **NON** profecto & miror sublatam esse particulam, Non: cum eam sententia non modo postulet, uerum etiam flagitet. dicit enim Ci- cero, non esse Apronium a Verre ne uerbo quidem grauiore appellatum: quod futurum non fuisse, nisi Verres notam esse re omnibus, & manifestam uideret. non profecto commisisses, inquit, ut eum ne uerbo quidem grauiore appellares, neque tanti apud te nefaria illa societas fuisset, nisi rem ita notam omnibus uideres, ut infamiam a te in Apronium auertere nulla ratione posses. **NEQUE** apud te & pa- ter sensus: cur igitur, Atque, pro, Neque, reponatur? quod alij prebarunt. **SOCIETATI** & furto- rum, ac praedarum. **UIDERES** & dixit affirmans, non interrogans. **CIRCUMDATI** cancelli & impo- sita necessitas. cogitur enim, cui cancelli circumdantur. **TANTIS** cernicibus & tam forti animo. **QUI** ILLAM suspensionem leuare, abs se remouere cuperet, & ironia.

ORATIO

Pro deum hominumq. fidem, quem ego accuso? in quo meam industriam, ac diligentiam spectari uolo? quid est, quod ego dicendo, aut cogitando effice- re, aut assequi debeam? teneo in medijs uectigalibus populi R. in ipsis fructibus prouinciae Siciliae furem manifesto auertentem rem frumentariam omnem, pe- cuniam maximam: teneo, inquam ita, ut negare non

possit. nam quid hic dicit? Sponso facta est cum co- gnitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus, nisi so- cium te sibi indecumis esse dicitaret. exspectat omnes, quantae tibi ea res curae sit, quemadmodum hominum, existimationi te, atque innocentiam tuam probari uelis. hic tu medicum, & harusticem, & praeconem tuum re- cuperatores dabis? aut etiam illum ipsum, quem tu in cohorte

DD

cohorte

cohorte tua Cassianum iudicem habebas, si quares maior esset, Papiam Potamonem, hominem seuerum, ex uetere illa equestri disciplina? Scandilius postulare de conuentu recuperatores, cum iste negat se de existimatione sua cuiquam, nisi suis, commissurum. negotiatores putant esse turpe, id forum sibi iniquum eiurare, ubi negotientur: praetor prouinciam suam totam sibi inquam eiurat. o impudentiam singularem: hic postulat se Romae absolui, qui in sua prouincia iudicauit se absolui nullo modo posse, qui plus existimet apud lectissimos senatores pecuniam, quam apud tres negotiatores metum ualere? Scandilius uero negat se se apud Artemidorum recuperatorem uerbum esse facturum, & tamen auget, atque onerat te bonis conditionibus. si tu uti uelis. si ex prouincia Sicilia tota statuebas idoneum iudicem, aut recuperatorem nullum posse reperiri, postulat a te, ut Romam reijcias. hic enim uero tu exclamas hominem improbum, qui postulat ibi de tua existimatione iudicium fieri, ubi te inuidiosum esse intelligebat: negas te Romam reiecturum: negas de conuentu recuperatores daturum: cohortem tuam proponis. Scandilius rem se totam relicturum dicit, & suo tempore esse rediturum. quid tu ibi tum? quid facis? Scandilium cogis: quid? sponsonem acceptam missam facere? impudenter tollis expectatum existimationis tuae iudicium. non facis. quid ergo? Apronio permittis, ut, quos uelit, de cohorte sumat recuperatores? indignum, uni potius ex iniquis sumendi, quam utrisque ex aequis reijciendi, fieri potestatem. neutrum facis eorum. quid ergo? est aliquid, quod improbius fieri potest: cogit enim Scandilium quinque illa millia nummum dare, atque ad numerare Apronio. quid potuit elegantius facere praetor cupidus existimationis bonae, qui ab se se omnem suspicionem propulsaret, qui se eripere ex infamia cuperet? adductus erat in sermonem, inuidiam, uituperationem: dicitaret homo improbus, atque impurus Apronius, socium esse praetorem. uenerat res in iudicium, atque discrimen: potestas erat isti, homini integro, atque innocenti, data, ut, in Apronium cum animaduertisset, sese grauissima leuaret infamia. quid excogitat poenae? quid animaduersionis in Apronium? cogit Scandilium Apronio, ob singularem improbitatem, atque audaciam, praedicationemq. ne fariare societatis, HS V millia, mercedis nomine, ac praemij, dare. Quid interfuit, homo audacissime, utrum

hoc decerneres, an id, quod Apronius dicitabat, tu de te proferres, ac dicitares? quem hominem, si quis pudor in te, atque adeo si quis metus fuisset, sine supplicio dimittere non debuisti, hunc abs te sine praemio discedere noluisse. Omnia simul intelligere potuisti, iudices, ex hoc uno crimine Scandiliano: primum, hoc non esse Romae natum, de societate decumarum, non ab accusatore fictum, non, ut solemus interdum in defensionibus dicere, crimen domesticum, ac uernaculum, non ex tempore periculi tui constitutum, sed uetus, non incognitum iam, sed te praetore iactatum; non ab inimicis Romae compositum, sed Romam de prouincia exportatum. simul intelligi potest illud istius in Apronium studium, Apronij de isto non modo confessio, uerum etiam commemoratio. eodem accedit, quod hoc quoque intelligere potestis, istum statuisse in prouincia sua, existimationis suae iudicium extra cohortem suam committendum fuisse nemini. ecquis est index, cui non ab initio decumani criminis persuasum sit, istum in aratorum bona, fortunasque impetum fecisse? quis hoc non ex eo statim iudicauit, quod ostendi, istum decimas noua lege, atque adeo nulla lege, contra omnium consuetudinem, atque instituta uendidisse? uerum, ut istos ego iudices, tam seueros, tam diligentes, tam religiosos, non haberem, ecquis est, ex iniuriarum magnitudine, improbitate decretorum, iudicorum iniquitate, qui hoc non iam dudum statuerit, & iudicari? etiam sane, sit aliquis dissolutior in iudicando, legum, officij, reip. sociorum, atque amicorum negligentior. quid istis possit ne de istius improbitate dubitare, cum tanta laetra facta, tam iniquas pactiones ui, & metu expressas cognouerit? cum tanta praemia ciuitates ui, atque imperio, uirgarum, ac mortis metu, non modo Apronio, atque eius similibus, uerum etiam uenerijs seruis dare coactas? quod si quis sociorum incommodis minus mouetur, si quem aratorum fugae, calamitates, exsilia, suspendia denique non permouent: non possum dubitare, quin is tamen, cum uastatam Siciliam, relictos agros, ex ciuitatum literis, & epistola L. Metelli cognouerit, statuat fieri non posse, ut de isto non se uerissime iudicetur. erit etiam aliquis, qui haec omnia dissimulare, ac negligere possit? atque sponsones, ipso praesente factas de decumarum societate, ab ipso prohibitas iudicari. quid est, quod posset quisquam manifestius hoc desiderare?

EXPLANATIO

COGNITORE tuo? qui te optime nosset, cuiq. credi oporteret, socii te sibi in decumis esse dicitanti. **NI S O C I V M** tibi? supra, bis: Te sibi: quod magis placet. **CASSIANVM**? seuerissimū. a L. Cassio, qui scopulus reorum uocabatur, quaerendumq. dicebat, Cui bono, Cassiani iudices dicti, quasi Cassio similes. pro Roscio Am. act. 1. Pro Milone. Phil. 2. **PAPIVM** Potamonem, & scribam, & familiarem Caecilij, qui Verris quaestor fuit. nominatur in Diuin. **HOMINEM** seuerum, & minime seuerum, cum sit de cohorte Verris. **IN QVVM** eiurare, & ut iniquum recusare. Phil. xii. Sic me iniquum eierabant. Et lib. i. de Orat. Cicero, inquit: iniquus est. **APVD** tres negotiatores, & quos de conuentu iudices esse noluit. Tres autem recuperatores erant. **METVM**? sensus est. Tres de conuentu iudices purauit seuerere iudicatos, nullo metu praetoris: itaque negauit de sua existimatione se esse commissurum. qui igitur apud tres negotiatores metum non ualere iudicauit, is nunc apud lectissimos senatores iudices ualere pecuniam putat? **ARTEMIDORVM**? medicum Verris, de quo supra. **S P O N S I O N E M** acceptam facere? Facere, pro persequi. Quod, inquit, non facis: in quo tollis expectatum existimationis tuae iudicium: quia scire homines cupiebant, quid de tua existimatione decerneretur. Hoc igitur est, in quo primum peccas, quod Scandilium non cogis litem persequi: alterum, quod Apronio non permittis, ut, quos

quos uelit de tua cohorte recuperatores sumat. IMPVDENTER tollis expectatum existimationis tuae indicium: & lego sine interrogandi nota, hoc sensu. Iudicium fieri non uis in ea re, in qua homines, quid de tua existimatione decerneretur, expectabant. NON FACIS. & non cogis acceptam sponsonem facere Scandilium. APRONIO permittis, & an hoc facis? ne hoc quidem. VNI & Apronio. EX INIQUIE & e cohorte Verri. VTRISQUE & Scandilio, & Apronio. EX AEQUIE & e conuentu. REICIENDI & potuisset enim uterque, si quem de conuentu recuperatorem non probasset, eum reijcere. QVINQUE millia nummum & quibus Scandilium sponsonem fecerat, ni Apronius dicitaret, socium sibi Verrem esse in decumis. OBSINGVLAREM improbitatem, atque audaciam, quali Scandilij singularis improbitas, & audacia in laessendo sponsonem illa Apronio fuisset. Hoc DECERNERES, & quod in Scandilium decreuisti, TVDETE proferres. & te Apronio socium esse in decumis. idem fuit, & hoc decernere; & de te ipso, quod Apronius dicitabat, proferre. QVEM hominem & Apronium. Si QVIS pudor & uerbis illius existimatione tua laesa: quod pudor tuus ferre non debuit. Si QVIS metus & legum, ac iudiciorum. DOMESTICVM, ac uernaculum, & dominatum, ut uernae serui nascuntur. IAM, & hoc tempore. SPONSIONES & Rubri, & Scandilij.

O R A T I O

NON dubito, quin uobis satis fecerim, iudices: uerum tamen progrediar longius; non me hercule quo magis hoc nobis persuadeatur, quam iam persuasum esse confido; sed ut ille aliquando impudētia suae finem faciat, aliquando desinat ea se putare posse emere, quae ipse semper habuit uenalia, fidem, iustitiam, ueritatem, officium, religionem; desinant amici eius ea dicitare, quae detrimento, maculae, inuidiae, infamiae uobis omnibus esse possint. at qui amici? o miserum, atque inuidiosum, offensumque paucorum culpa; atque indignitate ordinem senatorium. ALBAM Aemilium, sedentem in faucibus macelli, loqui palam, uicisse Verrem, emptos habere iudices, alium HS C D millibus, alium HS D millibus; quem minimo, cec millibus? atque ei cū responsum esset fieri non posse; multos; estes esse dicturos; me praeterea causas non defu-

turum: licet hercules, inquit, omnes omnia dicant: nisi ita res manifesta erit allata, ut respondere nihil possit, uicimus. Bene agis, Alba: ad tuam ueniam condicionem. nihil putas ualere in iudicijs coniecturam, nihil suspitionem, nihil antea actae uitae existimatione, nihil bonorum uirorum testimonia, nihil ciuitatū auctoritates, testimonia, litteras: res manifestas quaeris. nō quae ro iudices Cassianos: ueterem iudiciorum seueritatem non requiro: uestram in hoc fidem dignitatem, & religionem in iudicando non imploro, ALBAM habeo iudicem, eum hominem qui se ipse scurrā improbissimum existimari uult; qui a scurris potius semper gladiator, quam scurra, appellatus sit. afferam rem eiusmodi in decumis, ut Alba fateatur, istum in re frumentaria, & in bonis aratorum aperte, palamque esse praedatum.

E X P L A N A T I O

AT QVI amici? & hoc cum dolore pronunciat. quod eius amici, qui ea dicitent, quae uniuersum ordinem senatorium in inuidiam adducant, senatores ipsi sint. ideo subiungit: O miserum, atque inuidiosum, offensumque paucorum culpa, atque indignitate ordinem senatorium. Erat igitur senator Alba Aemilius, qui proxime nominatur, qui scilicet illa dicitabat. AD TVAM ueniam condicionem. & dixisti: Nisi ita res manifesta erit allata, ut responderi nihil possit, uicimus. Atego ita rem afferam manifestam, ut responderi nihil possit. LITTERAS manifestas quaeris. & mire placet, quod hic alij excogitarunt: Auctoritates, testimonia, litteras: res manifestas quaeris. EXISTIMARI uult, & ita turpiter uiuit, ut, si scurra existimetur, honori sibi ducat. at eum scurrae suo dignum numine non putant, gladiatorem uocant: quod multo est ignominiosius.

O R A T I O

DECUMAS agri Leontini magno dicit se uendidisse. ostendi iam illud initio, non existimandum magno uendidisse eum, qui uerbo decumas uendidit; re, & conditione, & lege, & edito, & licentia de cumancrum, decumas aratoribus nullas reliquas fecerit. etiam illud ostendi, uendidisse alios magno decumas agri Leontini, ceterorumque agrorū; & lege Hieronica uendidisse; & pluris etiam, quam te, uendidisse; nec aratorem quemquam esse questum. nec enim fuit, quod quisquam queri posset, cū lege acquissime scripta ueniret. neque illud umquam aratoris interfuit, quanti decumae uenirent. non enim ita est, ut, si magno uenie-

runt, plus arator debeat; si paruo, minus. ut frumenta nata sunt, ita decumae uenirent. aratoris autem interest, ita se frumenta habere, ut decumae quā plurimo uenire possint. dū arator ne plus decumae det, expedit ei decumam esse quam maximi. uerum hoc, ut opinor, esse uis caput defensionis tuae, magno te decumas uendidisse, agri uero Leontini, qui plurimum efficit, tritici mod. CCCXVI millia. si doceo, pluris aliquanto potuisse te uendere, neque ijs uoluisse addicere, qui contra Apronium licerentur, & Apronio multo minoris, quam alijs potueris, tradidisse: si hoc doceo, potuerit ne te ipse Alba, tuus antiquissimus non solum

DD 2 amicus,

amicus, uerum etiam amator, absoluere? dico equitè R. hominem in primis honestum, Q. Minucium, cum sui similibus, ad decumas agri Leontini tritici mod. non M, non MM, nò MMM, sed ad unam unius agri decumas tritici mod. xxx millia uoluisse addere; & ei potestatem emendi non esse factam, ne res abiret ab Apronio. negare hoc, nisi forte negare omnia constituisti, nullo modo potes. palam res gesta est, maximo conuentu, Syracusis: testis est tota prouincia; propterea quod undique ad emendas decumas solent eo cōuenire. quod siue fateris, siue conuinceris: quot, & quam maximis in rebus tenere, non uides? primum, tuam rem illam, & praedam fuisse: nam, nisi ita esset, cur tu Apronium malebas, quem omnes tuū procurare in decumis negotium loquebantur, quam Minucium, decumas agri Leontini sumere? deinde, immensum, atque infinitum lucrum esse factum: nam si xxx millia mod. tritici tu commotus non esses, certe hoc idem lucri Minucius Apronio libenter dedisset, si ille accipere uoluisset. quā tam igitur illi spē praedae propositā arbitramur fuisse, qui tantum praesens lucrum, nulla opera insumpta, contempserit, atque despexerit? deinde ipse Minucius numquam tāti habere uoluisset, si decumas tu lege Hieronica uenderes: sed quod tuis nouis edictis, & iniquissimis institutis plus aliquanto se, quam decumas ablatum uidebat, iccirco longius progressus est. ac Apronio semper plus etiam multo abs te permisum est, quam quod edixeras. quantum igitur quaestū putas factum esse per eum, cui quiduis licitum sit, cum tātum lucri uoluerit addere is, cui si decumas emisset, idem nō liceret? Postremo: illa quidem certe tibi praecisa defensio est, in qua tu semper omnia tua furta, atque flagitia latere posse arbitratus es, magno te decumas uendidisse, plebi R. consuluisse, ammonae prospexisse. non potest hoc dicere is, qui negare non potest, se unius agri decumas xxx millia mod. minoris, quam potuerit, uendidisse: ut, etiam si tibi hoc concedam, Minucio ideo te non tradidisse, quod iam addidisset Apronio; (aiunt enim te ita didicare: quod ego exspecto, cupioq. te illud defendere) uerum ut ita sit; tamen non potes hoc, quasi praeclearum aliquid praedicare, magno te decumas uendidisse, cum fuisse fateare, qui mul-

to pluris uoluerint emere. Tenetur igitur iā, iudices, et manifesto tenetur auaritia, cupiditas hominis, scelus, improbitas, audacia. quid, si haec, quae dico, ipsius amici, defensoresq. indicauerunt? quid uultis amplius? Aduentu L. Metelli praetoris, cum omnes eius comites iste sibi suo illo medicamento amicus redemisset, aditum est ad Metellum: eductus est Apronius: eduxit, uir primarius, C. Gallius senator: a L. Metello, ut ex edicto suo iudiciū daret in Apronium, quod per uim, aut metum abstulisset, quam formulam Ostauiā & Romae Metellus habuerat, & habebat in prouincia, non impetrat; cum hoc diceret Metellus, praedudicium se de capite C. Verres per hoc iudicium nolle fieri. tota Metelli obors, hominum non ingratorum aderat Apronio. C. Gallius, homo nostri ordinis, a suo familiarissimo L. Metello iudicium ex edicto nō potest impetrare. non reprehendo Metellum. pepercit homini amico, et, quem admodum ipsius dicere audiui, necessario: non reprehendo, inquam, Metellum: sed hoc miror, quo modo, de quo homine praedudicium noluerit fieri per recuperatores, de hoc ipso nō modo praedudicari, uerum grauissime, ac uehementissime iudicari. primum enim, si Apronium absolutum iri putaret, nihil erat, quod ullum praedudicium uereretur: deinde si, condemnato Apronio, coniunctam cum eo Verres causam omnes erant existimaturi, Metellus quidem certe iam hoc iudicabat, eorum rem, causamq. esse coniunctam; qui statuerit, Apronio condemnato de isto praedudicium futurum. & simul una res utriusque rei est argumento; & aratores ui, & metu coactos Apronio multo plus, quam debuerint, dedisse; & Aproniū istius rem suo nomine egisse, cum L. Metellus statuerit, non posse Apronium condemnari, quin simul de istius scelere, atque improbitate iudicaretur. Venio nunc ad epistolam Timarchidis, liberti istius, & accensi: de qua cum dixerō, totum hoc crimen decumanum perorabo. haec epistola est, iudices, quā nos Syracusis in aedibus Apronij, cum litteras conquireremus, inuenimus. missa est, ut ipse significat, ex itinere, cum Verres iam de prouincia decessisset, Timarchidis manu scripta. Recita epistolam Timarchidis.

EXPLANATIO

LEGE, & Verrea, ipsius libidine: haec enim ei lex fuit. supra: Quis hoc non ex eo statim iudicauit, quod ostendi, istum decumas noua lege, atque adeo nulla lege, contra omnium consuetudinem, atque instituta uendidisse? **D**ECUMAM quam maximam. & uenire medimnis quam plurimis. nam quo pluris uenerunt, eo plus aratori relinquitur. **Q**UOD plurimum efficit, & etiam hoc & apertum est, & Latinum uidetur: malim tamen, Resicit: ut supra quoque simili loco. **A**MATOR & cum uitio, & ob scenae consuetudinis nota. alibi tamen sine uitio, sed per iocum, ut in ep. ad Paetum: S. C. scribuntur apud amatorem tuum. **N**ERES abiret ab Apronio. & ne Apronius excluderetur. Sic lib. I. Si res abiret ab eo mancipi, quem ipse apposuisset, sibi nullam praedam esse. **T**U COMMOTVS non esses, & infinitum Verres lucrum ostendit. Nam si lucrum hoc ad te non pertinuisset, dedisset illud Minucius, Apronio, si modo accipere uoluisset. uerum nec Apronio dedit, quia, cum tuus esset socius, uoluisti illum decumas redimere, non Minucium: quo maiorem quaestum faceres, quam erant illa XXX millia modium. **P**ER EVM & per Apronium. **C**UI QUIDUIS licitum sit, & cum ei plus etiam multo abs te permitteretur. quam quod edixeras. **T**ANTVM lucri? XXX millia modium. **I**DEM non liceret? & idem quod Apronio. nam illo lucri XXX millium modium, quod Minucius dabat, cum pluris emeret decumas, quam Apronius, ideo contentus non fuisti, quia maiorem quaestum, Apronio decumano, cogitabas. **D**E FENDERE, & probare. quod, ut arbitror, non probabis. Cupio enim dixit, quia fore non credit, ut probet. **P**ANCHRESTO & quod medetur omnibus morbis, ut panace herba.

herba. pecuniam significari conset, qua Verres uteretur ad omnia. EDUCTVS est in ius. ABSTVLISSET, & ab aratoribus. FORMVLAM Octavianam & Octauio Praetore institutam. HABVERAT, & seruauerat. HOMINVM non ingratorum, & qui, pecunia a Verre accepta ingrati esse nolebant. HOMINO nostri ordinis, & animaduertenda sunt haec. non impetrat senator: non impetrata suo familiarissimo: non impetrat ex edicto. HOMINI amico & Verri. NECESSARIO: & cognato. lib. 2. Repente coepit dicere, se omnia Verri causa uelle, sibi cum eo amicitiam, cognationemq. esse.

ORATIO

TIMARCHIDES. VERRIS. ACCENSVS. APRO-
NIO. SALVEM. DICIT. Iam hoc quidem non
reprehendo, quod adscripsit Accensus. cur enim si hoc
scribae soli sumant? L. Papius scriba. uolo ego hoc
esse commune, licitorum, uiatorum. FAC DILIGEN-
TIAM. ADHIBEAS. QVOD. AD. EXISTIMATIO-
NEM. PRAETORIS. ATTINET. Commendat A-
pronio Verrem, & hortatur ut inimicis eius resistat.
bono praesidio munitur existimatio tua, siquidem in A-
pronij constituitur diligentia, atque auctoritate. HA-
BES. VIRTUTEM. ATQVE. ELOQVENTIAM.
Quam copiose laudatur Apronius a Timarchide? qua
magnifice? cui ego non putem illum placere oportere,
qui tantopere Timarchidi probatus sit? HABES.
SYMPTVM. VNDE. FACIAS. Necessesse est, quod red-
dundaret de uestro frumentario quaestu, ad illum potis-
simum, per quem agebatis, defluxisse. SCRIBAS.
APPARITORES. RECENTES. ARRIPE. CVM.
L. VVLTEIO. QVI. PLVRIMVM. POTEST. CAE-
DE. CONCIDE. Videte, quam ualde malitiae suae
confidet Timarchides, qui etiam Apronio improbita-
tis praecepta det. iam hoc, Caede, Concide, non uer-
badomo patris depromere uidetur, ad omne genus
nequitiae accommodata? VOLO. MIHI. FRATER-
CYLO. TVO. CREDAS. Conforte quidem in lucris,
atque furtis, gemino, & simillimo nequitia, improbi-
tate, audacia. IN. COHORTE. CARVS. HABEA-
RE. Quid est hoc, In cohorte? quo pertinet? Apro-
nium doces? quid? in uestram cohortem te monitore,
an sua sponte peruenerat? QVOD. CUIQVE. OPVS.
SIT. APPONE. Qua impudentia putatis eum in do-
minatione fuisse: qui in fuga tam improbus sit? ait,
omnia pecunia effici posse. da, profunde, appone, si
uelis uincere. non hoc mihi tam molestum est Apronio
suadere Timarchidem, quam quod hoc idem patrono
suo praecipit. TE. POSTVLANTE. OMNES. VIN-
CERE. SOLENT. Verre quidem praetore, non Sa-
cerdote, non Peducaeo, non hoc ipso Metello. SCIS.
METELLVM. SAPIENTEM. ESSE. Hoc uero fer-
riam non potest, irrideri uiri optimi L. Metelli inge-
nium, & contemni, ac despici a fugituo Timarchide.
SI. VVLTEIUM. HABEBIS, OMNIA. LVDBVN-
DVS. PERFICIES. Hic uehementer errat Timarchi-
des, qui aut Vulteium pecunia corrumpi putet posse,
aut Metellum unius arbitrari gerere praeturam. sed
errat coniectura domestica: quia multos per se, & per
alios, multa ludibundos libidinoso apud Verrem effecit
se uidit ad omnes, eosdem patere aditus arbitratur. fa-
cilius nos officiebatis ludibundi, quae uolebatis a Ver-
re, quod multa eius ludorum genere noratis. INCVL-
CATVM EST. METELLO. ET. VVLTEIO. TE.
ARATORES EVERTISSE. Quis istuc Apronio at-
tribuebat, cum aratorem aliquem euerterat? aut Ti-

marchidi, cum ob iudicandum, aut decernendum, aut
imperandum aliquid, aut remittendum, pecuniam ac-
ceperat? aut Sextio licitori, cum aliquem innocentem
securi percusserat? nemo. omne ei Verri tunc attribue-
bant, quem nunc condemnari uolunt. OBTUDE-
RVNT. EIVS. AVRES. TE. SOCIVM. PRAETO-
RIS FVISSE. Vides ne, hoc quam clarum sit, &
fuerit? cum etiam Timarchides hoc metuat, con-
cedes, non hoc crimen nos in te confingere, sed iam pri-
dem ad crimen aliquam defensionem libertum quaere-
re? libertus, & accensus tuus, & tibi, ac liberis tuis
omnibus in rebus coniuictus, ac proximus, ad A-
pronium scribit, uulgo esse ab omnibus ita demonstra-
tum Metello, tibi Apronium in decumis socium fuisse.
FAM. SCIAT IMPROBITATEM. ARATORVM.
IPSI. SVDAVNT. SI. DII. VOLENT. Quod
istuc, per deos immortales, aut qua de causa excita-
tum esse dicamus in aratores tam infestum odium, at-
que tantum? quantam iniuriam fecerunt Verri arato-
res, ut eos etiam libertus, & accensus eius tam irato
animo his litteris insequaret? Neque ego huius fugiti-
ue iudices, epistolam uobis recitarem, nisi ut ex ea to-
tius familiae praecepta, & instituta, & disciplinam
cognosceretis. Videtis, ut moneat Apronium, qui-
bus rebus, ac muneribus insinuet in familiaritatem Me-
telli. Vulteium corrumpat? scribas, accensumq. pre-
tio deleniat? ea praecipit, quae uidit: ea monet alie-
num hominem, quae domi didicit ipse. uerum in hoc
errat uno, quod eisdem existimat uias ad omnium fa-
miliaritates esse munitas. quamquam merito sum ira-
tus Metello, tamen haec, quae uera sunt, dicam. A-
pronius ipsum Metellum non pretio, ut Verrem, non
conuiuio, non muliere, non sermone incauto, atque im-
probo posset corrumpere, quibus rebus non sensim,
atque moderate ad ipsius amicitiam arreperat, sed bre-
ui tempore totum hominem, totamq. eius praeturam
posederat. Cohortem autem Metelli quam uocat, quid
erat quod corrumpere? ex qua recuperatores nulli da-
bantur. Nam quod scribit Metelli filium puerum esse,
uehementer errat: non enim ad omnes praetorum filios
ijdem aditus sunt. O Timarchide, Metelli est filius
in prouincia, non puer, sed adolescens bonus, ac pu-
dens, dignus illo loco, ac nemine. uester ille puer prae-
textatus, in prouincia quem admodum fuisset, non dice-
rem, si pueri esse illam culpam, ac non patris, existi-
marem. Tu ne, cum te, ac tuam uitam nosces, in Si-
ciliam tecum grandem praetextatum filium ducebas?
ut, etiam si natura puerum a paternis uitijs, atque a
generis similitudine abduceret, consuetudo tamen eum,
& disciplina degenerare non sineret. fac enim fuisse in
istoc C. Laelij, M. Catonis materiam, atque indolem:
quid ex eo boni sperari, atque effici potest, qui in pa-
tris luxurie, sic uixerit, ut nullum umquam pudicum,
neque

neque sobrium conuuium uiderit? qui in epulis quoti-
deanis, adulta aetate, per triennium, inter impudicas
mulieres, & intemperantes uiros uersatus sit? nihil
unquam a patre audiret, quo pudentior, aut melior es-
set? nihil unquam patrem agere uidit, quod cum imi-
tatus esset, non, id quod turpissimum est, similis patri
putaretur? Quibus in rebus non solum filio, uerum
etiam reip. fecisti iniuriam. suscepas enim liberos non
solum tibi, sed etiam patriae, qui non modo tibi uolu-
ptati, sed etiam qui aliquando usui reip. esse possent. eos
instituire, atque erudire ad maiorum instituta, atque
civitatis disciplinam, non ad tuas turpitudines, de-
buisi, eset, inerti, atque impuro, & improbo paren-
te, nauus, & pudens, & probus filius: haberet ali-
quid abs te resp. muneris. nunc pro te Verrem substi-
tuisi alterum ciuitati, nisi hoc forse deterior est, si fie-
ri potest, quod tu eiusmodi euasisi non in hominis luxu

riosis, sed tantum in furis, ac diuisoris disciplina edu-
catus: quid isto festiuius fore arbitramur, qui est tuus
natur a filius, consuetudine discipulus, uoluntate simi-
lis? quem ego iudices, quamuis bonum, fortemq. fa-
cile paterer euadere: non enim me inimicitiae commo-
uent, si quae mihi cum isto futurae sint: nam si in om-
nibus rebus innocens fuero, meiq. similis, quid mihi
istius inimicitiae docebunt? sin aliqua in re Verri simi-
lis fuero, non magis mihi deest inimicus, quam Ver-
ri defuit. etenim iudices eiusmodi resp. debet esse, &
erit, seueritate iudiciorum constituta, ut inimicus ne-
que deesse nocenti possit, neque obesse innocenti. quapro-
pter nulla res est, quam obrem ego istum nolim ex pater-
nis probris, ac uitijis emergere: id quod tamen si isti dif-
ficile est, tamen haud scio an fieri possit, praesertim si,
ut nunc sit, custodes amicorum eum sectabuntur; quo-
niam pater tam negligens, ac dissolutus est.

EXPLANATIO

QUOD adscripsit, *Accensus*. Timarchidem irridet, quod adscripserit, *Accensus*, quasi honoris causa.
quemadmodum, qui scribae erant, addebant, Scriba: ut, L. Papirius scriba: qui de cohorte Ver-
ris erat, & inter recuperatores dabatur, si qua res maior ageretur: ut paullo ante dictum est. cognomen ei
fuit Potamoni. scriba. & familiaris Caecilij uocatur in Diuin. *COMMUNE accensorum licitorum, uiatorum*.
ut, qui est accensus, adscribat, accensus; qui licitor, licitor; qui uiator, uiator: & quod licet scri-
bis, idem omnibus liceat apparitoribus. *CAEDE, concide*. omnia effice, nihil omitte, ut habeas eum
in tua potestate. *IN FUGA* cum decederet una cum Verre, patrono suo. *PRAECIPIT*. malim,
Praecipit: cum de patrono suo Verre, qui iam decesserat, loquatur. *TERPOSTULANTE* apud
praetorem. *OMNES* pro quibus postulas. *INCULCATVM* est persuasum, quasi per uim: ut in
Vatinium; Inculcasti, ut C. Pisonem nominaret. *SIDIUIOLENT*. precantis est, non dubitantis, ut
in Plauti Capt. Extexam ego hunc, si dij uolunt. Et in Poen. Collibertus meus faxo eris, si dij uolent,
Simile illud in Capt. Efficiam tamen id, si dij adiuant. *INSINUET* addendum, Se, qui putant, hu-
ius uerbi consuetudinem obseruasse parum uidentur. uno contenti erimus exemplo ex ep. ad Nigidium:
In ipsius consuetudinem insinuabo. *SERIBAS, accensosq.* non igitur scriba Vulteius erat, sed for-
tasse legatus, aut quaestor. *INCALATO*, qui facile deciperet, qui caueri propter astutiam non facile
posset. *CLAELII*, qui Sapiens dictus est. posterior autem significatur, Africani minoris familiaris
simus. nam fuit alter, Africani maioris item amicissimus. *M. CATONIS* Censorij, qui & ipse Sa-
piens est appellatus. *MATERIEM*, praestantis naturae uim, quae, si accedat disciplina, mirabiles
fructus effert. *INDOLEM* non modo in pueris aut adolescentulis esse dicitur, sed in uiris quoque,
ut hic, & pro Coelio: Si quis hoc robore animi, atque hac indole uirtutis, ac continentiae fuit. *ID*
QUOD turpissimum est uideri eum patri suo similem. *FVRIS, ac diuisoris* patris tui. act. I. *QVI*
isto festiuius isto tuo filio. Festiui dicuntur pueri, idest amabiles: ut in ep. ad Torquatum: Praeser-
tim ab ijs pueris, quibus nihil potest esse festiuius. *FACILE paterer* non enim ab eo mihi timerem,
ut a bono, fortiq. *QUEM Verri defuit*. Verri non defuit accusator: mihi similiter non deest, si qua
in re Verri similis fuero. *NEQUE deesse nocenti*, nocentes enim accusabuntur. *NEQUE obesse in-*
nocenti. innocentes enim absoluentur. *HAUD scio an fieri possit*, fieri fortasse potest ob custodiam
amicorum: quamquam uereor, ne ambigue Cicero sit locutus, & cum infamia potius, quam cum lau-
de pueri Verri: cum dicat, sectabuntur: & subiungat, Quoniam pater tam negligens, ac dissolutus est.

ORATIO

VERVM buc longius, quam uoluntas fuit, ab
epistola Timarchidis digressa est oratio mea: qua
recitata, conclusurum me esse crimen decumarum dixi-
ram: ex quo intellexistis, innumerabilem frumenti nu-
merum per triennium auersum a rep. esse, abreptumq.
aratoribus. sequitur, ut de frumento empto uos, iudi-
ces, doceam, maximo, atque impudentissimo furto: de
quo dum certa, & pauca, & magna dicam breuiter, at
tendite. Frumentum emere in Sicilia debuit Verres
ex S. C. & ex lege Terentia, & Cassia frumentaria. e-

mundi duo genera fuerunt, unum certarum decuma-
rum, alterum, quod praeterea ciuitatibus aequaliter
esset distributum; illius decumani ratum, quantum ex pri-
mis decumis fuisset; huius imperati tritici mod. dccc
milli: pretium autem constitutum decumano in modios
singulos HS terni, imperato HS IIII. ita in frumentum
imperatum HS II & tricies in annos singulos Verri de-
cernebatur, quod aratoribus solueret; in alteras de-
cumas ferme ad non agies. sic per triennium ad hanc
frumenti emptionem Siciliensem prope ceteros & uicies
erogatum

erogatum est. Hanc pecuniam tantam, datam tibi ex aerario inopi, atque exhausto, datam ad frumentum, hoc est ad necessitatem salutis, & uitae, datam ut Siculis aratoribus, quibus tanta onera resp. imponeret, solueretur, abs te sic laceratam esse dico, ut possim illud probare, si uelim, omnem te hanc pecuniam domum tuam auertisse. etenim si hanc rem totam administra-

sti, ut hoc, quod dico, probari ac quissimo iudici possit. sed ego habeo ratione auctoritatis meae: meminero, quo animo, quo consilio ad causam publicam accesserim: non agam tecum accusatorie: nihil fingam: nihil cuiquam probari uelim me dicente, quod non ante mihimet ipsi probatum sit.

EXPLANATIO

CRIMEN decumarum? quid sit, Decumanum? ut supra. **CERTARVM**? quot primae fuissent. **DISTRIBVTVM**? imperatum. **DVODETRICIES**? si tota modiorum summa est, DCCC millia; singuli autem modij quaternis sestertijs aestimantur: subducta ratione patet, legendum, Bis & tricies, id est, scutorum XCVI millia. **FERME**? quia certus decumarum numerus numquam erat. **NONA GIES**? scutorum CCLXX millia. **BINIS centesimis**? menstruis: quae sunt pro centenis XXIV in anno. **EX AERARIO inopi, atque angusto**, scripsi olim, quod hic non grauabor iterare, tria Romae aeraria fuisse, unum, quo uectigalia, tributa, & ex assiduis bellis collecta praeda conferebatur, & ex eodem, quidquid ad sumptus bellicos, aliasue res temporum ratio postularet, depromebatur. exhaustum ante ciuile bellum Caesarianum, non hic modo Cicero significat, & infra, cum ait: Si potest ista pecunia sine aratorum iniuria detrahi, populus Romanus habeat, praesertim in tantis aerarij angustijs: sed etiam in Orat. de Prou. Quibus quidem uos, inquit, in his angustijs aerarij tamen subueniatis necesse est. itaque miror Lucanum existimasse, apertum non esse ante Caesaris dominationem. inquit, conditus imo Tunc

- „ Eruitur templo, multis intactus ab annis,
- „ Romani census populi, quem Punica bella,
- „ Quem dederat Perfes, quem uicti praeda Philippi. &c.

Nam, ut omittam Ciceronem, qui angustias huius aerarij saepe nominat: si gaza Macedonica, a Paulo in aerarium inuecta, populum Romanum diurni tributi pensione liberauit, quod idem Cicero lib. 2. Off. tradidit: necesse uidetur, ex ea praeda tantum sumi, & in sumptus erogari solitum esse quantum antea populus Romanus tributi nomine pendere consueuerat. alioqui non tria, sed quattuor aeraria fuissent. Alterum erat aerarium ex aure uicesimario, de manumissorum uicesima lege Manlia collecto: quod aperiri nisi extremis casibus non licebat: ideo sanctius appellabatur, auctore Cicerone lib. vii ad Att. & Caesare lib. i. bel. ci. Tertium erat ex praeda Gallica: ex quo, nisi Gallici belli metus urgetet, promi nihil poterat. Caesar tamen uictor omnem ex eo pecuniam, quasi temp. ipse Gallici belli metu liberaasset, ad se transtulit: ut apud Appianum scriptum est.

ORATIO

In hac pecunia publica, iudices, haec insunt tria genera furtorum. primum, eam, cum posita esset apud eas societates, unde erat attributa, binis centesimis feneratus est: deinde, permultis ciuitatibus pro frumento nihil soluit omnino: postremo, si cui ciuitati soluit, tantum detraxit, quantum commodum fuit, nulli, quod debitum est, reddidit. ac primum, hoc ex te quaero. tu, cui publicani e Carpinatij litteris gratias egerunt, pecunia publica ex aerario erogata, ex uectigalibus populi R. ad emendum frumentum attributa, fuerit ne tibi quaestui? pensitarit ne tibi binas centesimas? credo te negaturum: turpis enim est, & periculosa confessio. mihi autem hoc perarduum est demonstrare: quibus enim testibus? publicani tractati honorifice sunt: tacebunt. litterae eorum decreto decumarum remotae sunt. quo me igitur uertam? rem tam improbam, crimen tantae audaciae, tantaeque impudentiae, propter inopiam testium, ac litterarum praetermittam? non faciam iudices: utar teste: quos P. Vettio Cbilone, homine equestis ordinis honestissimo, atque ornatissimo: qui isti ita amicus & necessarius est, ut etiam si uir bonus non esset, tamen, quod contra istum diceret, graue uideretur; ita uir bonus est, ut, etiam

si inimicissimus isti esset, tamen eius testimonio credi oportere. admiratur, & exspectat, quidnam Vettius diciturus sit. nihil dicit ex tempore, nihil ex sua uoluntate, nihil, ut ei utrumuis licuisse uideatur. misit in Siciliam litteras ad Carpinatium, cum esset magister scripturae, & eius societatis publicanorum: quas ego Syracusis apud Carpinatium in litterarum allatarum libris, Romae in litterarum missarum apud magistrum Tullium, familiarem tuum, inueni: quibus ex litteris impudentiam fenerationis, quaeso, cognoscite. **LITTERAE. MISSAE. L. VETTII. L. SERVILII. C. ANTISTITIS. MAGISTRORVM.** Praesto se tibi ait futurum Vettius, & obsernaturum quemadmodum rationes ad aerarium referas: ut, si hanc ex fenore populo pecuniam non retuleris, reddas societati. possumus hoc teste, possumus P. Seruilij, & C. Antistitis, magistrorum, primorum hominum, atque honestissimorum, possumus auctoritate societatis, cuius litteris utimur, quod dicimus, obtinere, an aliqua firmiter, aut grauiora quaerenda sunt? Vettius tuus familiarissimus, Vettius tuus affinis, cuius sororem habes in matrimonio, tuae frater uxoris Vettius, frater tui quaestoris, impudentissimum tuum furtum, certissimumque pecu-

peculatum: nam quo alio nomine pecuniae publicae feneratorio est appellanda?

Reci: a reliqua, Scribam tuum dicit, Verres, huius per scriptorem feneratorio fuisse. ei quoque magistri minantur in litteris. etenim casu scribae tum duo magistri fuerunt cum Verrio. binas centesimas ab se ablatas, ferundum non putant: & recte non putant: quis enim hoc fecit unquam, quis denique conatus est facere, aut posse fieri cogitavit, ut, cum senatus publicanos usura saepe iniisset, magistratus a publicanis pecuniam pro usuris auferret? certe huic homini spes nulla salutis esset, si publicani, hoc est si equites R. iudicarent: minor esse nunc, iudices, vobis disceptantibus debet, & tanto minor, quanto est honestius alienis iniurijs, quam re sua, commoueri. Quid ad haec respondere cogitas? utrum, factum negabis, an tibi

hoc licitum esse defendes? negare qui potes? an ut tanta auctoritate litterarum, tot testibus publicanis convincere? licuisse vero qui? si mebercule te tuam pecuniam, non populi R. in prouincia feneratorio docerem, tamen effugere non posses: sed publicam, sed ob frumentum decretam, sed a publicanis fenore accepto, hoc licuisse cuiquam probabis? quo non modo ceteri, sed ipse nihil audacius, improbiusque fecisti. Non mebercule hoc, quod omnibus singulare uidetur, de quo mihi deinceps dicendum est, possum, iudices, dicere audacius esse, aut impudentius, quod per multis ciuitatibus pro frumento nihil soluit omnino: maior haec praeda fortasse est, sed illa impudentia certe non minor. Et, quoniam de illo feneratorio satis dictum est, nunc de hac tota pecunia auersa, quaeso, cognoscite.

EXPLANATIO

COMMODOVM fuit, § libuit, ut lib. 1. De capite, quantum commodi fuerit, frumenti decumanum detraxerit. TV, CVI § quaero uerbum, unde, Tu, regatur. P. VETTIUS § repofui, L. cum & paullo post sequatur, L. Vettij; & P. praenomen fratris eius fuerit, qui Verris quaestor fuit, & lib. v. nominatur. QVIISTI ita amicus, & necessarius est, § Necessarius, ob affinitatem: quia sororem eius in matrimonio Verres habebat. Sed hic est luculenta figura, pro teste contra reum: ut Vettij testimonio neutram ob causam, aut quod amicus necessariusque sit Verris, aut quod eiusdem inimicus, fides abrogetur. facit enim probitas Vettij; ut ei, quaecumque dicat, credenda sint omnia: facit improbitas Verris, ut, quaecumque in eum dicantur, neque ficta, neque ab inimico dicta uideantur. Eandem uenustatem habet, & in simili genere ueratur, id, quod in Quinctiana scriptum est de Roscio Comoedo: Cum artifex eiusmodi sit, ut solus dignus uideatur esse, qui in scena spectetur: tum uir eiusmodi est, ut solus dignus uideatur, qui eo non accedat. Et pro Caecina de Gallo iurifconsulto: Qui ita iustus, & bonus uir est, ut natura, non disciplina, consultus esse uideatur; ita peritus, ac prudens, ut ex iure civili non scientia solum quaedam, uerum etiam bonitas nata esse uideatur. GRAUE uideatur; § magni ponderis: quia non habuisset rationem amicitiae. EIVS testimonio credi oportet. § propter bonitatem. MAGISTER scripturae, § Vettius, non Carpinatius. ET SEX § alij ex antiquo libro, Et societatis, quod probo. TVI quaestoris, § lib. v. nominatur. Sex autem quaestores triennio in Sicilia Verres, habuit, binis in singulos annos mutatis APPELLANDA: § deest, Suo testimonio patefacit: aut aliquid simile. SCRIBAE § societatis. ABSE, § ab societate, cui operam nauabant. VSURA saepe iniisset, § cum eis utendam pecuniam sine fenore relinqueret. uel dic, Usura minima: cum Verres binas centesimas uoluerit. PRO usuris § usurarum nomiae. Dixit autem numero multitudinis, quia Verres unis centesimis, quae grauissima erat omnium usurarum, contentus non fuerat, sed binas exegerat.

ORATIO

SICILIAE ciuitates multae sunt, iudices, ornatae, atque honestae: ex quibus in primis numeranda est ciuitas Halesina. nullam enim reperietis aut officijs fideliozem, aut copijs locupletiozem, aut auctoritate grauiorem. huic iste in annos singulos cum sexaginta trici millia modium imperauisset, pro tritico nummos abstulit, quanti erat in Sicilia triticum. quos de publico nummos acceperat, retinuit omnes. obstupui, iudices, cum hoc mihi primum Halesae demonstrauit, in senatu Halesinorum, homo summo ingenio, summa prudentia, summa auctoritate praeditus Halesinus Aenias: cui senatus dederat publice causam, ut mihi, fratrique meo gratias ageret, et simul qui nos ea, quae ad iudicium pertinerent, doceret. demonstrat hanc istius consuetudinem, ac rationem fuisse; cum omnis frumenti copia decumarum nomine penes istum esset redacta, solitum esse istum pecuniam cogere a ciuitatibus; frumentum

improbare; quantum frumenti Romae esset mitidum, tantum de suo quaestu, ac de sua copia frumenti mitte re. posco rationes: inspicio litteras: uideo, frumenti granum Halesinos, quibus LX millia modium imperata erant, nullum dedisse; pecuniam Volcatio, Timarchidi scribae dedisse. reperio genus huiuscemodi, iudices, praedae, ut tractor, qui frumentum emere debebat, non emat, sed uendat; pecunias, quas ciuitatibus distribuere debebat, eas omnes auertat, atque auferat. non mihi iam furtum, sed monstrum, ac prodigium uidebatur, ciuitatum frumentum improbare, peritum ei frumento constituere; quod constituisset, id ciuitatibus auferre; quod a populo R. accepisset, tenere. quot uultis esse in uno furto peccatorum gradus? ut, si singulis insistere uelim, progredi ipse non possem. Improbas frumentum Siculum: quid? ipse quod mittis? pecuniam habes aliquam Siciliam, quae tibi ex alio genere frumentum

frumentum suppeditare possit? Cum senatus decernit, ut ematur in Sicilia frumentum, aut populus iubet; hoc, ut opinor, intelligit, ex Sicilia Siculum frumentum apportari oportere. tu, cum ciuitatum Siciliae uulgo omne frumentum improbas, num ex Aegypto, aut ex Syria frumentum Romam mitis? improbas Halesinum, Cephaleditanum, Thermitanum, Anestratinum, Tindaritanum, Herbitense, multarum praeterea ciuitatum quid accidit tandem, ut horum populorum agrum frumentum eiusmodi te praetore ferrent, quod numquam antea, ut neque tibi, neque populo R. possit probari, praesertim cum ex iisdem agris, eiusdemq. anni frumentum ex decumis Romam manipes aduexisset? quid acciderat, ut ex eodem horreo decumanum probaretur. emptum non probaretur? dubium ne est, quin ista omnis improbatio cogendae pecuniae causa nata sit? esto: improbas Halesinum: habes ab alio populo, quod probes: eme illud, quod placet: missos fac eos. quorum frumentum improbasti. sed ab ijs, quos repudias, exigis tantum pecuniae, quantum ad eum numerum frumenti satis, si quem ciuitati imperas, dubium est, quid egeris? in medimna singula uideo ex litteris publicis tibi Halesinos HS quinos denos dedisse. ostendam ex tabulis locupletissimorum aratorum, eodem tempore neminem in Sicilia pluris frumentum uendisse. quae ergo ista ratio, aut quae potius amentia, frumentum improbare id, quod ex eo loco sit, ex quo senatus, & populus R. emi uoluerit? ex eo acerno, ex quo partem tu idem decumarum nomine probaris? deinde a ciuitatibus pecunias ad emendum frumentum cogere, cum ex aerario acceperis? utrum te lex Terentia Siculorum pecunia frumentum emere a Siculis, an populi R. pecunia frumentum ab Siculis emere iussit? ita uero ab isto omnem illam ex aerario pecuniam, quam his oportuit ciuitatibus pro frumento dari, lucrifactam uidebitis. Accipis HS xv pro medimno. tanti enim est illo tempore medimnum, retines HS xv i i i. tanti enim est frumentum Siciliense ex lege aestimatum. quid intere sit, utrum hoc feceris, an frumentum non improbaris, sed, frumento probato, & accepto, pecuniam publicam tenueris omnem, neque quidquam ulli disol-

ueris ciuitati? cum aestimatio legis eiusmodi sit, ut ceteris temporibus tolerabilis Siculis, te praetore etiam gratis esse debuerit. est enim modius lege HS i i i aestimatus: fuit autem te praetore, ut tu in multis epistolis ad amicos tuos gloriaris, HS ii. sed fuerit HS iii. quoniam tu tantum a ciuitatibus in modios singulos exegisti. cum, si solueres Siculis tantum, quantum te populus R. iusserat, aratoribus fieri gratissimum posset, tu non modo eos accipere, quod oportebat, nolueris, sed etiam dare, quod non debebant, coegisti. atque haec ita gesta esse, iudices, cognoscite ex litteris publicis ciuitatum, & ex testimonijs publicis: in quibus nihil fictum, nihil ad tempus accommodatum intelligetis. omnia, quae dicimus rationibus populorum, non interpositis, neque perturbatis, neque repentinis, sed certis, institutis, ordine relata, atque confecta sunt. Recita rationes Halesinorum. Cui pecuniam datam dicit? dic, dic etiam clarius. VOLCATIO. TIMARCHIDI. MAR. VI. Quid est, Verres? ne illam quidem tibi defensionem reliquam fecisti, manipes in istis rebus esse uersatos manipes frumentum improbasse, manipes pretio cum ciuitatibus decidisse, & eisdem abs te illarum ciuitatum nomine pecuniam abstulisse, deinde ipsos sibi frumentum coemisse, nihil haec ad te pertinere. mala mehercule, ac misera defensio, praetorem hoc dicere: ego frumentum neque attigi, neque adspexi, mancipibus potestatem probandi, improbandiq. permisi: manipes a ciuitatibus pecunias extorsertur; ego autem, quam pecuniam populis dare debui mancipibus dedi: mala est haec quidem, ut dixi, defensio criminis; sed tamē haec ipsa tibi, si uti cupias, non licet. uetat te Volcatius, tuae, tuorumq. deliciae, mentionem mancipis facere. Timarchides autem, columen familiae uestrae, premit fauces defensionis tuae: cui simul, & Volcatio pecunia a ciuitate numerata est. iam uero scriba tuus anulo aureo suo, quem ex his rebus inuenit, iste te ratione uti non sinet. quid igitur est reliquum? nisi uti fateare, te Romam frumentum emptum Siculorum pecunia misisse, publicam pecuniam domum tuam conuer-

EXPLANATIO

NVM MOS abstulit, & ab Halesinis. ANNOS singulos & malim, Annis singulis. **QVINTI** erat & quantis aestimabatur. **CAVSSAM**, & curam, negotium. **FRATRIQ. meo** & patrueli, L. Tullio. **GRATIAS** ageret, & quod in Siciliam ad colligenda Verris crimina profecti essemus. **DECUMARVM** nomine. & de quo frumento, quantum de imperato debebat, Romam misit: imperati pretium apud se retinuit. **POSSE** rationes: & publicas Halesinorum. **LITTERAS**: & id, quod scriptum erat in rationibus. Sic enim hic, Litteras, interpretor, ut paulo post, Ex litteris publicis. **PROGREDI** iste non posset, & commouere se non posset teneretur. **PECUNIAREM** & tuam propriam: ut supra, Pecuniare edictum. **MANCIPES** & publicani, qui publica suo quaestu, suoq. periculo emunt. **LEX Terentia**, & lex Terentia, & Cassia, quae nominatur lib. i. **EX LITTERIS publicis ciuitatum**, & rationibus populorum. quod infra dicit. **NON interpositis, neque perturbatis**, & ut interpositae sunt, & perturbatae rationes Verris: quod fraudis iudicium erat. **COLVMEN familiae uestrae**, & Terentij in Phorm. **PREMIT fauces** & ut loqui pro te non possit. **ANULO aureo suo**, & quo utebatur ad obsequandas tabulas: ut mutare iam Verri, & ex mancipibus defensionem arripere non liceret. de hoc anulo lib. i. in extremo. **QVEM** ex his rebus inuenit & quo tu eum in concione donasti propter huiusmodi flagitia. De hoc anulo infra pluribus uerbis.

O R A T I O

OCONSUETVDO peccandi, quantam habes incunditatem in improbis, & audacibus, cum poena absuit, & licentia consecuta est. iste in hoc genere peculatus non nunc primum inuenitur, sed nunc demum tenetur. uidimus huic ab aenario pecuniarum numerari quaestori ad sumptum exercitus consularis: uidimus paucis post mensibus & exercitum, & consulem spoliatum. illa omnis pecunia latuit in illa caligine, ac tenebris, quae totam remp. tum occupauerat. iterum gestit hereditariam quaesturam cum Dolabella: magnam pecuniam auertit: sed eius rationem cum damnatione Dolabellae permiscuit. commissae est pecunia tanta praetori: non reperietis hominem timide, nec leuiter haec improbiissima lucra ligurientem: deuorare omnem pecuniam publicam non dubitauit, ita serpit illud insitum in natura malum consuetudine peccandi libera, finem ut audaciae statuere ipse sibi non possit. tenetur igitur aliquando, & in rebus tum maximis, tum manifestis tenetur. atque in eam fraudem mihi uidetur diuinitus incidisse, non solum ut eas poenas, quas proxime meruisset, solueret, sed ut illa etiam scelera eius in Carbonem, & in Dolabellam uindicarentur. etenim noua quoque alia res existit, iudices, in hoc crimine, quae tollat omnem dubitationem superioris illius decumani criminis. nam, ut illud missum faciam, permultos aratores in alteras decumas, & in haec 11 x millia modium, quod emprum populo R. darent, non habuisse, sed a tuo procuratore, hoc est ab Apronio, emisse; ex quo intelligi potest, nihil te aratoribus reliqui fecisse: ut hoc praeteream, quod in multis est testimonijs expositum; potest illo quidquam esse certius, in tua potestate, atque in tuis horreis omne frumentum Siciliae per triennium, atque omnes fructus agri decumani fuisse? cum enim a ciuitatibus pro frumento pecuniam exigebas, unde erat frumentum, quod Romam mitteres, si tu id non omne clausum, & compressum possidebas? itaque in eo frumento primus tibi ille quaestus fuit ipsius frumenti, quod erat ereptum ab aratoribus: alter, quod id fru-

mentum improbiissime partum, non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretijs unum & idem frumentum uendidisti, semel ciuitatibus HS xv in medimnum, iterum populo R. aquo HS xv iii in medimna pro eodem illo frumento abstulisti. At enim frumentum Centuripinorum, & Agragantinorum, & non nullorum fortasse praeterea probasti, & his populis pecuniam dissoluiisti. Sint aliquae ciuitates in eo numero, quarum frumentum improbare uolueris: quid tandem? his ciuitatibus omnis ne pecunia, quae pro frumento debita est, dissoluta est? unum mihi reperi non populum, sed aratorem: uide, quaere, circumspice, si quis forte est ex ea prouincia, in qua tu triennium praefuisti, qui te noluit perisse: unum, inquam, da mihi ex illis aratoribus, qui uel ad statutam pecuniam contulerunt, qui sibi dicat pro frumento omne esse, quod oportuerit, solutum. confirmo, iudices, neminem esse dicturum. ex omni pecunia, quam aratoribus soluere debuisti, certis nominibus deductiones fieri solebant, primum pro spectatione, & collybo, deinde pro nescio quo cerario. haec omnia, in dices, non rerum certarum, sed furtorum improbiissimorum sunt uocabula. nam collybus esse qui potest, cum utantur omnes uno genere nummorum? cerarium uero quid uocas? quo modo hoc nomen ad rationes magistratus, quo modo ad pecuniam publicam allatum est? Nam illud genus tertium, deductionis, erat eiusmodi, quasi non modo liceret, sed etiam oporteret, nec solum oporteret, sed plane necesse esset. scribae nomine de tota pecuniae biniae quinquagesimae detrahebantur. quis tibi hoc concessit, quae lex, quae senatus auctoritas, quae porro aequitas, ut tantam pecuniam scriba tuus auferret sine de aratorum bonis, siue de populi R. uel galibus? nam si potest ista pecunia sine aratorum iniuria detrahi: populus R. habeat, praesertim in tantis aerarii angustijs. sin autem & populus id uoluit, & aequum ita est, solui aratoribus: tuus apparitor parua mercede populi conductus, de aratorum bonis praedabitur?

E X P L A N A T I O

TENETVR. & arguitur, & conuincitur. **Q**VAESTORI? Cn. Carbonis consulis. lib. 1. **C**ONSULEM? ipsum Carbonem. **I**N ILLA caligine ac tenebris, & bellum ciuile Marianum significat, quod, post obitum Marij, & Cinna, & Carbo, eiusdem factionis duces, persecuti sunt. **A**pte, Latuit in caligine, ac tenebris. **O**CCUPAVERAT, & non refero ad tenebras (nam legendum esset Occupauerant) sed ad caliginem, propter pronomen, illa, quod ad se uerbum attrahere uidetur. **H**EREDITARIAM quaesturam? Malleolo quaestore mortuo. Hereditariam uocat, quod eam ut hereditatem quandam accepit, in qua lucri plurimum faceret. **L**ib. 1. **C**. Malleolo, quaestore Cn. Dolabellae, occiso, duas sibi hereditates uenisse arbitratus est, unam quaestoriae procurationis, alteram tutelae. **P**ERMISCVIT. & itaque furta Verris Dolabellae sunt aestimata. **P**ECVNIA? de publico, ad emendum frumentum. **P**RAETORI: Siciliae. **L**IGURIENTEM: & carpendo comedentem. **P**RO spectatione, & collybo, & spectatio est, cum spectatur peritis, & probatur pecunia: collybus, cum in aliud monetae genus permutatur. **N**ESCIO quo cerario? quod in ceram erogatum esset, ceram autem fortasse tabularum, in quas relata pecunia esset illa. stylo enim scribatur in ceratis tabulis. **G**ENVS tertium deductionis, & pecunia scribae data pro labore, operaq. sua. **T**uus apparitor, & scribae igitur apparitores.

O R A T I O

ET in hac cassa scribarum ordinem in me concitabit Hortensius? & eorum commoda a me labefactari, atque oppugnari iniuria dicet? quasi uero hoc scribis ullo exemplo sit, aut ullo iure concessum. quid ego uetera repetam? aut quid eorum scribarum mentionem faciam, quos constat sanctissimos homines, atque innocentissimos fuisse? non me fugit, iudices, uetera exempla profectis fabulis iam audiri, atque haberi. in his temporibus uerfabor miseris, ac perditis. nuper, Hortensi, quaestor fuisti. quid tui scribae fecerint, tu potes dicere. ego de meis hoc dico: cum in eadem ista Sicilia pro frumento ciuitatibus pecuniam soluerem, mecum duos frugulissimos homines scribas habebam, L. Mamilium, & L. Sergium, non modo istas duas quinque gestas, sed omnino nummum nullum cuiquam esse deductum: dicerem, hoc mihi totum esse attribuendum, iudices, si illi umquam a me hoc postulassent, si umquam omnino cogitassent. quamobrem enim scriba deducat, ac non potius mulio qui aduexerit? tabellarius, cuius aduentu certiores facti petiuerunt? praeco, qui adesse iussit? uiator, ac Venerius, qui fiscum suscipit? quae pars operae, aut opportunitatis inscriba est, cur ei non modo merces tanta detur, sed cur cum eo tantae pecuniae partitio fiat? ordo est honestus: quis negat? aut quid ea res ad hanc rem pertinet? est uero honestus, quod eorum hominum fidei tabulae publicae, periculaque magistratum committuntur: atque ex ijs scribis, qui digni sunt illo ordine, patribus familias, uiris bonis, atque honestis, percunctamini, quid sibi istae quinque gestae uelint: iam omnes intelligetis, nouam rem totam, atque indignam uideri. ad eos me scribas reuocata, si placet: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis, ac scenicorum corollarijs, cum decuriam emerunt, ex primo ordine explosorum in secundum ordinem ciuitatis se uenisse dicunt. eos scribas tecum disceptatores huius criminis habeo, qui istos scribas esse moleste ferunt. tamen si, cum in eo ordine uideamus esse multos non idoneos, qui ordo industriae propositus est, & indignitati: mirabimur turpes aliquot in eo esse, quo ciuius licet pretio peruenire? Tu ex pecunia publica HS tredecies scribam tuum permissu tuo cum abstulisse fatere, reliquam tibi ullam defensionem putas esse: hoc ferre quemquam posse, hoc quemquam denique nunc tuorum aduocatorum animo aequo audire arbitrare? qua in ciuitate C. Catoni, clarissimo uiro, consulari homini, HS XVIII millibus lis aestimata sit, in eadem ciuitate apparitori tuo esse concessum, ut HS uno

nomine tredecies auferret? hinc ille est anulus aureus, quo tu istum in concione donasti. quae tua donatio, singulari impudentia praedita, noua Siculis omnibus, mihi uero incredibilis uidebatur: saepe enim nostri imperatores, superatis hostibus, optime reposita, scribas suos anulis aureis in concione donarunt: tu uero, quibus rebus gestis, quo hoste superato, concionem, donandi causa, aduocare ausus es? neque enim solum scribam tuum anulo, sed etiam uirum fortissimum, ac tui dissimillimum, Q. Rubrium, excellenti uirtute, auctoritate, copijs, corona, & phaleris, & torque donasti; M. Cosutium, sanctissimum uirum, atque honestissimum; M. Castritium, summo splendore, ingenio, gratia praeditum. quid haec sibi horum trium ciuium dona uoluerunt? Siculos praeterea potentissimos nobilissimosque donasti. qui non, quemadmodum sperasti, tardiores fuerunt, sed ornatiores tuo iudicio ad testimonia dicenda uenerunt. quibus ex hostium spolijs, de qua uictoria, qua ex praeda, aut manubijs haec abs te donatio constituta est? an quod te praetore, paucorum aduentu myoparonum, classis pulcherrima. Siciliae propugnaculum, praesidiumque prouinciae, piratarum manibus incensa est? an quod ager Syracusanus praedonum incendijs, te praetore, uastatus est? an quod forum Syracusanum nauarchorum sanguine redundauit? an quod in portu Syracusano piraticus myoparo nauigauit? nihil possum reperire, quamobrem te in istam amentiam incidisse arbitrer, nisi forte id egisti, ut hominibus ne obliuisci quidem rerum tuarum male gestarum liceat. Anulo est aureo scriba donatus: & ad eam donationem concio est aduocata. quod erat os tuum, cum uidebas in concione eos homines, quorum ex bonis iste anulus aureus donabatur, qui ipsi anulos aureos posuerant, liberisque suis detraxerant, ut esset unde scriba tuus hoc tuum munus, ac beneficium tueretur? quae porro praefatio tuae donationis fuit? illa scilicet uetus, atque imperatoria? quandoquidem tu in proelio, in bello, in re militari: cuius ne mentio quidem te praetore ulla facta est. an illa? quandoquidem tu nulla umquam mihi in cupiditate, ac turpitudine defuisti, omnibusque in iisdem flagitijs mecum & in legatione, & in praetura, & hic in Sicilia uersatus es; ob haec res, quoniam te locupletari hoc anulo aureo dono. uera haec fuisset oratio: non enim iste anulus aureus, abs te datus, istum uirum fortem, sed hominem locupletem esse declarat. ita eundem anulum ab alio datum, testem uirtutis duceremus; abs te donatum, comitem pecuniae indicamus.

E X P L A N A T I O

CONDICTVS, & ut operam tibi nauaret in rationibus publicis. CERTIORES FACTI & aratores. PETI-
TIVERUNT? & pecuniam. FISCVM & in quo pecunia erat. act. i. FISCO complures cum pecunia
Siciliensi a quodam senatore ad equitem Romanum esse translata. NEPODVM & qui bona temere dis-
sipant. SCENICORVM & spectantium scenicos ludos. COROLLARIIS & muneribus. CVM decuriam
emerunt, & decuriam scribarum. EX PRIMO ordine explosorum & histriones, cum eorum actio, aut
pronunciatio non probatur, exhibentur, & exploduntur. in ijs uidetur fuisse scribae Verri, ante quam
decuriam emeret. Primus ordo explosorum deterrimos significat histriones. in quo festiue Cicero, cum
uidebatur lau dare, dicens, Primus ordo, uituperat, subiungens, Explosorum. IN SECVNDVM ordinem

EE 2 ciuitatis &

ciuitatis & equestrem . nam primus erat senatorius . VENISSE & non , quod iam uenissent , sed quod uenisse sibi uiderentur , quandoquidem decuriam emisissent , unde in equestrem ordinem ascendi solet . DICUNT & gloriantur . TECUM disceptatores & qui de hoc tecum crimine , idest de binis quinquagesimis , tecum disceptabunt , negantes eas a bonis scribis postulari , ac ne cogitari quidem solitas . ISTOS & qui , nummulis corrogatis de nepotum donis , ac de sceniorum corollarijs , decurias emunt : quod fecit scriba tuus . SCRIBAS esse moleste ferunt . & ut indignos ordine secundo ciuitatis . IN EO ordine & senatorio . QVO cuius licet pretio peruenire & licet enim cuius empta aliqua decuria , in scribarum ordinem peruenire . HS TREDECIES & insignis menda : quod facile probabo . Loquitur hic Cicero de tritico decumano empto , non de imperato , quod ipsum quoque emebatur , & decumanum quidem ternis HS in singulos modios , imperatum quaternis . loqui autem eum de decumano , inde conijcio , quod paullo ante dixit : Ex omni pecunia , quam aratoribus soluere debuisti , certis nominibus deductiones fiebant . uideamus igitur , binas quinquagesimae decumani frumenti , scribae nomine deductae , quo numero sint . Imperati tritici DCC millia modium , decumani ferme ad nonagies , Cicero supra dixit . de nonagies igitur centenis millibus modium , si binas quinquagesimae , idest , quattuor centesimae deducantur : erunt omnino quinquagesimae , CCCLX millia . pretio autem in singulos modios constituto sestertijs ternis , erunt HS decies LXXX millia , idest , scutorum XXXII millia CD . Quae si a nobis recte subducta ratio est ; legendum & hic , & infra constat , HS decies LXXX millia . CATONIS , qui Siciliae praefuit , & , cum HS tantum XVIII millia , idest scutatos DX contra leges cepisset , de repetundis damnatus est . Nepos fuit M. Catonis Censorij , & L. Aemilij Pauli , Africani minoris fororis filius . lib. IV. QUID HAEC sibi & ideo eos donasti , ne testimonium contra te dicerent . UT ESSET , unde scriba tuus & ut equestris ordinis esse posset . census enim equestris erat , HS CD millia , idest , scutorum XIII millia . unde Horatius : Si quadringentis sex septem millia desint , Plebs eris . Eo censu qui carebat , anuli aurei gestandi ius non habebat . ita nec eques Romanus esse poterat . propterea dixit Plinius : Anuli aurei distinxere equitem a plebe . Et Verres , ante quam eo anulo scribam donaret , eum locupletauit : ut equestri censu esset . Dicit igitur Cicero : Qui ipsi anulos aureos posuerant , liberisq. suis detraxerant , ut esset unde scriba tuus hoc tuum munus , ac beneficium tueretur ? Et infra : Ob haec res , quoniam te locupletauit , hoc anulo aureo dono . TVERETUR & anuli enim aurei , & equestris ordinis , censu equestri imminuto , ius amitteret . in ep. ad Dolabellam : Res familiaris alteri eorum ualde exigua est , alteri uix equestris . Docere uidetur hic locus , qui anulo aureo donaretur , adeptum esse locum inter equites Romanos licet a censoribus nondum lectus esset . QVONIAM te locupletauit . & ut anulo aureo uti possis . ISTVM uirum , & scribam tuum non ostendit esse uirum , cuius tibi in proelio , in bello , in re militari cognita uirtus , perspectaq. sit , sed hominem locupletem esse declarat , & equestri esse censu , ut anulum ipse ferre possis . VIRTUTIS & in bello perspectae . COMITEM pecuniae & cum enim iam eum locupletauis , anulum postea donasti , ut eques Romanus , equestri censu iam a te instructus , esse posset .

O R A T I O

DICTVM , iudices est de decumano frumento : dictum de empto : extremum & reliquum est de aestimato . quod tum magnitudine pecuniae , tum iniuriae genere quemuis debet commouere ; & uero eo magis , quod ad hoc crimen non ingeniosa aliqua defensio , sed improbiissima confessio comparatur . nam cum ex S. C. & ex legibus frumentum ei in cellam sumere liceret ; idq. frumentum senatus ita aestimasset , ternis HS tritici modium , binis ordeis : iste , numero ad summam tritici adiecto , tritici modios singulos cum aratoribus denarijs ternis aestimauit . non est in hoc crimen , Hortensii , ne fortu ad hoc meditare , multos saepe uiros bonos , & fortes , & innocentes cum aratoribus , & cum ciuitatibus frumentum , in cellam quod sumi oporteret , aestimasse , & pecuniam pro frumento abstulisse . scio , quid soleat fieri : scio , quid liceat . nihil , quod antea fuerat in consuetudine honorum , nunc in istius facti reprehenditur : hoc reprehendo , quod , cum in Sicilia HS binis modius esset , ut istius epistola ad te emissa declarat , summum HS ternis , id quod & testimonijs omnibus , & tabulis aratorum planum factum antea est ; tum iste pro tritici modijs singulis ternos ab aratoribus denarios exegit . hoc crimen est : ut intelligas non ex aestimatione , neque ex ternis denarijs pendere crimen , sed ex coactione annonae , atque aestimationis . etenim

haec aestimatio nata est iudices , initio non ex praetorum , aut consulum , sed eis aratorum , atque ciuitatum commodo . nemo enim fuit initio tam impudens , qui , cum frumentum deberetur , pecuniam posceret . certe hoc ab aratore primum est profectum , aut ab ea ciuitate , cui imperabatur . cum aut frumentum uendidisset , aut seruare uellet , aut in eum locum , quo imperabatur , frumentum portare nollet ; petiuit in beneficij loco , & gratiae , ut sibi pro frumento , quanti frumentum esset dare liceret . ex huiusmodi principio . atq. ex liberalitate , atque accommodatione magistratum , consuetudo aestimationis introducta est . securi sunt auariores magistratus : qui tamen in auaritia sua non solum uiam quaestus inuenierunt , uerum etiam exitum , ac rationem defensionis instituerunt . semper ad ultima , ac difficillima loca apportandū frumentum imperare ; ut , uecturae difficultate , ad quam uellent aestimationem peruenirent . in hoc genere facilius est existimatio , quam reprehensio : ideo quod eum , qui hoc facit , auarum possumus existimare , crimen in eo constituitur non tam facile possumus : quod uidetur concedendum magistratibus nostris esse , ut ijs , quo loco uelint frumentum accipere liceat . itaque hoc est , quod multi fortasse fecerunt , & ita multi , ut ij , quos innocentiissimos meminimus , aut audiuimus , non fecerint .

EXPLA-

EXPLANATIO

DECUMANO frumento ꝛ ordinatio, non empto. erat enim & decumanum extraordinarium emptum. EMPTO: ꝛ cuius duo genera, decumanum, & imperatum. supra. ET VERO *eo magis*, ꝛ ita correxī, exemplis adductus Latini sermonis: cum antea legeretur, Te uero. in ep. ad Plancum: *Qua* quidem uoluntate esse erga Atticum, saepe praesens & illi ostendisti, & uero etiam mihi. Ad Q. Fr. Tibi & fuit hoc semper facillimum, & uero debuit. Ad Att. lib. XVI. *Qua* quidē uoluntate te esse erga Atticum, saepe praesens & illi ostendisti, & uero etiam mihi. Pro Mur. Qui & per se, & per suos, & uero etiam per alienos defendatur. NUMERO ad summam tritici adiecto, ꝛ imperato frumenti maiore numero, quam liceret. in quo primum Verri lucrum fuit: alterum in aestimatione, a ternis HS ad ternos denarios perducta. NON EX aestimatione, ꝛ potest enim Verres excusare aestimationem illā difficultate temporis, quod triticum ternis denarijs ualeret. EX COACTIONE annonae, atque aestimationis. ꝛ hoc reprehendo, quod & numerum ad summam tritici adieceris, & aestimationem auxeris, ut pro ternis HS ternos denarios a ciuitatibus exigeres. COACTIONE annonae uocauit id, quod ad ordinariam tritici summam a Verre addebatur. ACCOMMODATIONE ꝛ eodē uerbo usus est lib. I. de Inuent. Elocutio est idoneorum uerborum & sententiarum ad inuentionem accommodatio. Et in ep. ad Memmium: Peto a te, ut ei de habitatione accommodes. ET ITA multi, ꝛ malim pro sententia, Sed ita multi.

ORATIO

QUAERO nunc a te Hortensi, cum utris tandem istius factum collaturus es? cum ijs, credo, qui benignitate adducti per beneficium, & gratiam ciuitatibus concesserunt, ut nummos pro frumento darent. ita credo, petisse ab isto aratores, ut, cum HS ternis tritici modium uendere non possent, pro singulis modijs ternos denarios dare liceret. an quoniam hoc non audeo dicere, illuc confugies? uecturae difficultate adductos, ternos denarios dare maluisse. cuius uecturae? quo ex loco? in quem locum ne portarent? Philomelone Epbesum? uideo, quid inter annonam inuere esse soleat: uideo, quot dierum uia sit: uideo Philometensibus expedire, quanti Epbesi sit frumentum, tantum dare potius in Phrygia, quam Epbesum portare, aut ad emendum frumentum Epbesum pecuniam, & legatos mittere. in Sicilia uero quid eiusmodi? Enna mediterranea est maxime. coge, ut ad aquam tibi, id quod summi iuris est, frumentum Ennenses metiantur, uel Pluriam, uel Halesam, uel Catinam, loca inter se maxime diuersa: eodem die, quo in iusseris, deportabunt. tamen ne uectura quidem opus est. nam totus quaestus hic, iudices, aestimationis ex annonae natus est uarietate. hoc enim magistratus in provincia asequi potest, ut ibi accipiat, ubi est carissimum. ideo ualet ista ratio aestimationis in Asia, ualet in Hispania, ualet in ijs provincijs, in quibus unum pretium frumento esse non solet. in Sicilia uero quid cuiusquam intererat, quo loco daret? neque enim portandum erat: & quo quifque uehere iussus esset, ibi tantidem frumentum emeret, quanti domi uendidisset. Quamobrem, si quid, Hortensi, docere uis, aliquid ab isto simile aestimatione, atque a ceteris, esse factum; doceas oportet, aliquo in loco Siciliae, praetore Verre, ternis denarijs tritici modium fuisse. uide, quam tibi defensionem patefecerim, quam iniquam in focios, quam remotam ab utilitate reip. quam seiuictam a uoluntate, atque sententia legis, tu, cum tibi ego frumentum in meis agris, atque in mea ciuitate, denique cum in ijs locis, in quibus es, uersaris, rem geris, provinciam administras, paratus

sim dare, angulum mihi aliquem eligas provinciae reconditum, ac delectum? inbeas ibi me metiri, quo portare non expediat? ubi emere non possum? improbum facinus, iudices, non ferendum, nemini lege concessum, sed fortasse ad huc in nullo etiam uindicatum. tamen ego hoc, quod ferri nego posse, Verri, iudices, concedo, & largior. si nullo in loco eius provinciae frumentum tanti fuit, quanti iste aestimauit: hoc crimen in istum reum ualere oportere non arbitror. uerum enim uero, cum esset HS binis, aut etiam ternis quibusuis in locis provinciae, duodenos sestertios exegisti. si mihi tecum neque de annonae, neque de aestimatione tua potest esse controuersia, quid sedes? quid exspectas? quid defendes? utrum tibi pecuniae conciliatae uidentur aduersum leges, aduersum rem. cum maxima foeciorum iniuria; an uero id recte, ordine, e rep. sine cuiusquam iniuria factum esse defendes? cum tibi senatus ex aerario pecuniam prompsisset, & singulos tibi denarios adnumerasset, quos tu pro singulis modijs aratoribus solueres; quid facere debuisti? si, quod L. Piso ille Frugi, qui legem de pecunijs repetundis primus tulit: cum emisses, quanti esset; quod superaret pecuniae, retulisses: si, ut ambitiosi homines, aut benigni: cum pluris senatus aestimasset, quam quanti esset annonae; ex senatus aestimatione, non ex annonae ratione soluisset: si, ut plerique faciunt, in quo etiam erat aliquis quaestus, sed is honestus, atque concessus: frumentum, quoniam uilius erat, ne emisses: sumpsisses: id nummorum, quod tibi senatus cellae nomine concesserat. hoc uero quid est? quam habet rationem, non quaero aequitatis, sed ipsius improbitatis, atque impudentiae? neque enim est fere quidquam, quod homines palam facere audeant in magistratu, quamuis improbi, quin eius facti si non bonam, at aliquam rationem asserere soleant. hoc quid est? uenit praetor: frumentum, inquit, me abs te emere oportet. optime. modium denario: benigne, ac liberaliter: nam ego tribus HS non possum uendere. mihi frumento non opus est: nummos uolo. nam speraueram, inquit arator, me ad denarios peruentu-

rum:

rum: sed, si ita necesse est, quanti frumentum sit, cōsidera. uideo esse binis HS: quid ergo a me tibi nummorum dari potest, cum senatus tibi quaternos nummos dederit? quid poscit, attendite: & uos quaeso simul, iudices, aequitatem praetoris attendite. Quaternos HS, quos mihi senatus decreuit, & ex aerario dedit, ego habebō, & in cellam transferam ex fisco, quid postea? quid pro singulis modijs, quos tibi impeto, tu mihi octonos HS dato. qua ratione? quid quaeris, rationem? non tantam rationem res habet, quantam utilitatem, atque praedam. dic, inquit ille, planius. senatus te uoluit mihi nummos dare, me tibi frumētū mēiri: tu eos nummos, quos mihi senatus dari uoluit, ipse habebis? a me, cui singulos denarios dari oportuit, binos auferes? & huic praedae, ac direptionis cellae nomen imponis? Haec deerat iniuria, & haec calamitas aratoribus te praetore, qua reliquis fortunis omnibus euerterentur? nam quid esse reliqui poterat ei, qui per hanc iniuriam non modo frumentum omne amittere, sed etiam omne instrumentum uendere cogeretur? quo enim se uerteret, non habebat. ex quo fructu nummos, quos tibi daret, inueniret? decumarum nomine tantum erat ablatum, quantum uoluntas tulerat Apronij: pro alteris decumis, emptoq; frumento aut nihil datum, aut tantum datum, quantum reliqui scriba fecerat, aut ultro etiam, id quod didicistis, ablatum. cogantur etiam nummi ab aratore. quo modo? quo iure? quo exemplo? nam cum fructus diripiebantur aratorum, atque omni lacerabantur iniuria; uidebatur id perdere arator, quod aratro ipse quaesisset, in quo elaborasset, quod agri, segetesq; extulissent. quibus iniurijs grauissimis tamen illud erat miserum solatium, quod id perdere uidebatur, quod alio praetore, eodem ex agro re parare posset. nummos uero ut daret arator, quos non aratro, ac manu quaerit, boues, & aratrum ipsum, & omne instrumentum uendat, necesse est. non enim debetis hoc cogitare: habet idem in nummis. habet idem in urbanis praedijs. nam cum aratori onus aliquod imponitur; non hominis, si quae sunt praeterea, facultates, sed arationis ipsius uis, ac ratio consideranda est, quid ea sustinere, quid pati, quid efficere possit, ac debeat. quamquam illi quoque sūt homines ab isto omni ratione exinaniti, ac perditī: tamen hoc nobis est statuendum, quid aratro rem ipsum arationis nomine muneris in remp. fungi, ac sustinere uelitis, imponitis decumas; patiuntur: alteras; temporibus uestris seruendum putant. dent emptum praeterea: dabunt, si uoletis. haec quam sint graua, & quid, his rebus detractis, possit ad dominos puri, ac reliqui peruenire, credo uos ex uestris rebus rusticis coniectura assequi posse. addite nunc eodem istius edicta, instituta, iniurias: addite Apronij, Veneriorumq; seruorum in agro decumano regna, ac rapinas: quamquam haec omitto: de cella loquor. placet ne uobis in cellam magistratibus nostris frumentum Siculos gratis dare? quid hoc indignius? quid iniquius? at qui hoc scitote aratoribus, hoc praetore, optandum ac pe-

tendum fuisse. Sositenus est Entellinus, homo cum primis ciuitatis prudens, & domi nobilis? cuius uerba audistis; qui ad hoc iudicium legatus publice cum Artemone, & Menisco, primarijs uiris, missus est. is cū in senatu Entellino multa mecum de istius iniurijs ageret, hoc dixit, si hoc de cella, atque hac aestimatione concederetur, uelle Siculos senatui polliceri frumentū in cellam gratis, ne post hac tātas pecunias magistratibus nostris decerneremus. Per spicere uos certo scio, Siculis quantopere hoc expediat, non ad aequitatis conditionem, sed ad minima malorum eligenda. nam qui mille modium Verri suae partis in cellam gratis dedisset, duo millia nummum, aut summum tria dedisset; idem nunc pro eodem numero frumenti HS 11X millia dare coactus est. hoc arator assequi per triennium, certo fructu suo non potuit: uendiderit instrumentum, necesse est. quod si hoc munus, & uectigal aratio tolerare, hoc est Sicilia ferre, ac pati potest: populo R. ferat potius, quam nostris magistratibus. magna est pecunia, magnum praclarumq; uectigal; si modo id salua prouincia, si sine iniuria sociorum percipere possitis. nihil detraho magistratibus: tantumdem detur in cellam, quantum semper datum est. quod praeterea Verres imperat, id, si facere non possunt, recusent; si possunt, populi R. potius hoc sit uectigal, quam praeda praetoris. deinde cur in uno genere solo frumenti ista aestimatio constituitur? si est aequa, & ferenda; populo R. Sicilia decumas det, pro singulis tritici modijs ternos denarios; sibi habeat frumentum. data tibi pecunia est, Verres; una, qua frumentum tibi emerēs in cellam; altera, qua frumentum emerēs a ciuitatibus, quod Romanam mitteres. tibi datam pecuniam domi retines; & praeterea pecuniam permagnam tuo nomine aufers. fac idē in eo frumento, quod ad populū R. pertinet: exige eadem aestimationem pecuniam a ciuitatibus, & refer, quā acceperis: tum refertius erit aerarium populi R. quam unquam fuit. at enim istam rem in publico frumento Sicilia non ferret, hanc rem in meo frumento tulit. proinde quasi aut aequior sit iste aestimatio in tuo, quam in populi R. commodo: aut ea res, quam ego dico, & ea, quam tu fecisti, inter se genere iniuria, non magnitudi- ne pecuniae differant. uerum istam ipsam cellam ferre nullo modo possunt. ut omnia remittantur; ut omnibus iniurijs, & calamitatibus, quas, te praetore, tulerunt, in posterum liberentur; istam se cellam, atq; istā aestimationem negant ullo modo ferre posse. Multa Sophocles Agragantinus apud Cn. Pompeium consulē nuper, homo disertissimus, & omni doctrina, & uirtute ornatissimus, pro tota Sicilia de aratorum miserijs grauitate, ac copiose dixisse, ac deplorasse dicitur. ex quibus hoc ijs, qui aderant, (nam magno conuentu aeta res est) indignissimum uidebatur: qua in re senatus optime, ac benignissime cum aratoribus egisse, large, liberaliterq; aestimasset, in ea re praedari praetorem, hōis eueri aratores, & id non modo fieri, sed ita fieri, quasi liceat, concessumq; sit.

EXPLANATIO

PHILOMELO? Graeci, φιλομήλον: Latini, Philomelum: & ita in Ciceronis epistolis ubique legitur. VIDEO quid inter annonam interesse soleat: & uideo frumenti pretium non idem esse omnibus in locis. potest enim plures esse Ephesi, quam Philomeli, IN PHRYGIA? cuius regionis opidum est Philomelum.

Philomelum. *AVT AD emendum frumentum* & hoc quoque refertur ad, Expedire. *ID QVOD summi iuris est*, & nihil potes difficilius imperare, quam ut mediterranei populi frumentum ad aquam portent. *NE VECTURA quidem opus est*, & quo enim quisque uehere iussus erit, ibi tantidem frumenti emet, quod magistratui det, quanti domi suae uendidisset. uerum totus hic quaestus ex eo nascitur, quia uaria est annona, id est, quia frumento non ubique pretium unum est. magistratus autem imperat, ut ibi frumentum accipiat, ubi est carissimum. inde nascitur aestimatio, & pro frumento pecunia exigitur: ita uectura non est opus. *VALET ista ratio aestimationis* & potest quisque uti hac aestimatione: si potest ibi quisque frumentum accipere, ubi carissimum est. *IN QUAM in socios* & propter id, quod subiungitur: Tu, cum tibi ego. *QUANTI iste aestimauit*: & sed cum nullo in loco ternis denarijs fuerit, ualet in te crimen. *SI MIHI tecum* & tollitur controuersia, cum id probatur, quod obijciatur: ego nihil obijcio, quod non probem. ergo mihi non potest esse controuersia neque de annona, id est de numero summae tritici a te adiecto, neque de aestimatione, id est, de ternis denarijs. *QVOD sedes* & cur non, ut perspicue conuictus, discedis? *L. PISO* & cum Siciliae praecesset. *SOLVISSES*, & pro, soluere debebas. supra sic locutus. *CONCESSERAT*, & donauerat in cellam tuam. *BENIGNE, ac liberaliter*: & aliquid enim lucrabor. Aratoris uerba. *MIHI frumento non opus est*, & praetoris uerba, ut ad pecuniam qua uelit aestimatione perueniat. *NON speraueram*, & affirmationem locus postulat, itaque pro, Non, repono, Nam. quod est, certe: ut lib. I. Nam mehercule, inquit, sic agamus. Et lib. II. Nam hercule, inquit Minucius, me quoque Petilius, ut sibi in consilio adessem, rogauit. *IN CISTAM* & meam priuatam, ex silco publico. *OCTONOS HS* & qui ad singulos denarios, in singulos modios a senatu datos, adiecti, terni denarij erunt. *DARE uoluit*, & elegantius, Te, subauditur: quam, Danti, legitur. *QUANTVM reliqui scriba fecerat*, & cum sub binis, quinquagesimis. *VLTRQ* & nullo nomine, nulla causa, pro Verris ipsius libidine. *CVM fructus* & rectius, quam, ut in quibusdam libris, Qui fructus. *ILLI quoque homines* & illi quoque aratores, qui uel in nummis, uel in urbanis praedijs habebant. *DECYMAS*, & eas, quae non emebantur. *ALTERAS*, & eas, quae emebantur, HS ternis in modios singulos. *DENT emptum praeterea*: & imperatum, ciuitatibus aequaliter distributum supra. *DE CELLA loquor*, & de frumento, quod utendum praetori dabatur. *Infra*: Data tibi pecunia est Verres, una, qua frumentum tibi emeris in cellam; altera, qua frumentum emeris a ciuitatibus, quod Romam mitteres. *NON AD aequitatis condicionem*, & non quia sit aequa condicio, sed quia sit hoc tolerabilius, frumentum in cellam gratis dare, quam illud, praetori in cellam uendere, cum aestimatione a Verre instituta. Placeret magis, Non ad aequitatem condicionis. *SUAE partis* & de suo, pro sua parte, pro eo, quod ad ipsum attineret. *HS IIX millia* & aestimato modio HS octonis. *ASSE* & ut pro singulis modijs HS octonos magistratui det. *CERTO fructu suo non potuit*: & eo fructu, quem capere solitus est. mihi tamen, Certe fructu suo non potuit, magis arridet. quam opinionem adiuvat, quod subiungitur: Vendiderit instrumentum, necesse esse. *Hoc MVNVS*, & ut aratores pro frumento in cellam imperato HS octonos Magistratibus dent. Munus hic accipitur pro eo, quod aratores pendunt, ut paullo ante: Hoc uobis est statuendum, quid aratorem ipsum, arationis nomine, muneris in remp. fungi, ac sustinere uelitis. *Nihil detraho*, & de hoc uectigali. *IN VNO genere solo frumenti*: & eius frumenti, quod in cellam imperatur. *POPULO Romano Sicilia decumas det*, & implicata sententia. non enim haec uerba cum sequentibus apte coniunguntur. quanto planius hoc modo: Populo Romano Sicilia decumas dat: det pro singulis tritici modijs ternos denarios, sibi habeat frumentum. *TIBI datam pecuniam*, & a senatu; HS quaternos in singulos modios. *PECUNIAM perma-gnam tuo nomine aufers*, & aufers ab aratoribus HS octonos in singulos modios. *Tuo nomine*: quia nomine frumenti acceperas iam a senatu pecuniam: quam uero ab aratoribus aufers, tuo, non frumenti, nomine aufers. *REFER, quam accepisti*: & refer ad aerarium, quam tuo nomine accepisti. *EARES, quam ego dico*, & de frumento, quod ad populum Romanum pertinet, similiter aestimando. *GENERE iniuriae, non magnitudine pecuniae differant*, & si differrent genere iniuriae, & aestimatio ista in tuo commodo aequa esset, in populi Romani commodo non item: recte diceres, quod in tuo frumento Sicilia tulit, id in publico laturam non esse. Sed iniuriae genere non differunt: iniqua tui frumenti aestimatio tulit, iniqua eadem esset publici frumenti. differunt autem pecuniae magnitudine: quia tanto plus penderet Sicilia pro publico frumento, si ternis denarijs aestimaretur, quam pro tuo, quanto maior est eius frumenti numerus, quod ad populum Romanum pertinet, quam eius, quod in cellam imperatur. *ISTAM ipsam cellam* & istam aestimationem eius frumenti, quod in cellam dare solent.

ORATIO

QUOD ad haec Hortensius & falsum esse crimen? hoc numquam dicit. non magnam hac ratione pecuniam captam & ne id quidem dicit. non iniuriam factam Siculis, atque aratoribus? qui poterit dicere? quid igitur dicit? fecisse alios? quid est hoc? utrum crimi-
mini defensio, an comitatus ex silio quaeritur? tu in hac rep. atque in hac hominum libidine, & ut adhuc ha-

buit se status iudiciorum, etiam licentia, non ex iure, non ex aequitate, non ex lege, non ex eo, quod licuit, sed ex eo, quod aliquis fecerit, id, quod reprehenditur, recte factum esse defendes? fecerunt aliqui alia quam multa: cur in hoc uno crimine isto genere defensionis u-
teris? sunt quaedam omnino in te singularia, quae in nullum alium hominem dici, neque conuenire possint; quaedam

quaedam tibi eum multis communia. ergo, ut omittere
 suos peculatus, ut ob ius dicendum pecunias acceptas,
 ut eius modi cetera, quae forsitan alij quoque etiam fece-
 rint; illud, in quo te grauissime accusaui: quod ob iudi-
 candam rem pecuniam accepisses, eadem ista ratione
 defendes, fecisse alios & ut ego assentiar orationi, de-
 fensionem tamen non probabo: potius enim, te damnato,
 ceteris angustior locus improbitatis defendendae relin-
 quetur, quam, te absoluto, alij, quod audacissime fe-
 cerunt, recte fecisse existimentur. Lugēt omnes prouin-
 ciae: queruntur omnes liberi populi; regna denique
 iam omnia de nostris cupiditatibus, & iniurijs expo-
 lant; locus intra Oceanum iam nullus est, neque tam
 longinquus, neque tam reconditus, quo non per haec
 tempora nostrorum hominum libido, iniquitasque perua-
 ferit: sustinere iam populus R. omnium nationum non
 uim, non arma, non bellum, sed luctum, lacrymas,
 quaerimonias non potest, in eiusmodi re, ac moribus, si-
 is, qui erit adductus in iudicium, cum manifestis in sta-
 gitijs tenebitur, alios eadem fecisse dicet: illi exempla
 non deerunt; reip. salus deerit, si improborum exem-
 plis improbi iudicio, ac periculo liberabuntur. Placent
 nobis hominum mores: placet ita geri magistratus, ut
 geruntur: placet socios sic tractari, quod restat, ut per
 haec tempora tractatos uideris? cur haec a me opera
 consumitur? quid sedetis? cur non in media oratione
 mea consurgitis, atque disceditis? uultis autem istorum
 audacias, ac libidines aliqua ex parte refecare? desini-
 te dubitare, utrum sit utilius, propter multos impro-
 bos uni parcere, an unius improbi supplicio multorum
 improbitatem coercere. tamen si quae ista sunt exempla
 multorum & nam cum in causa tanta, cum in crimine
 maximo dici a defensore coepit est, factitatum esse ali-
 quid; expectant ij, qui audiunt, exempla ex uetere me-
 moria, & monumentis, ac litteris, plena dignitatis,
 plena antiquitatis. haec plurimum solent & auctorita-
 tis habere ad probandum, & iucunditatis ad audiendum.
 Africanos mihi, & Catones, & Laelios commem-
 morabis? & eos fecisse idem dices? quamuis res
 non placeat, tamen contra hominum auctoritatem pug-
 nare non potero, an, cum eos non poteris, proferes hos
 recentes, Q. Catulum patrem, C. Marium, Q. Scaeuo-
 lam, M. Scaurum, Q. Metellum? qui omnes prouin-
 cias habuerunt, & frumentum cellae nomine impera-
 uerunt. magna est hominum auctoritas, & tanta, ut
 etiam delicti suspicionem tegere possit. non habes ne ex
 his quidem hominibus, qui nuper fuerunt, ullum aucto-
 rem istius aestimationis. quo me igitur, aut ad quae exem-
 pla reuocas? ab illis hominibus, qui tum uersati sunt in
 rep. cum et optimi mores erāt, et hominum existimatio
 grauis habebatur, & iudicia seuera fiebant, ad hanc ho-
 minum licentiam, & libidinem me abducis? & in quos
 aliquid exempli populus R. statui putat oportere, ab ijs
 tu defensionis exempla quaeris? non fugio ne hos qui-
 dem mores, dummodo ex his ea, quae probat populus R.
 exempla. non ea quae condemnat, sequamur. non cir-
 cumspiciam, non quaeram foris, cum habeas iudices
 principes ciuitatis, P. Seruilium, Q. Catulum: qui
 tanta auctoritate sunt, tantis rebus gestis, ut in illo an-
 tiquorum, & clarissimorum hominum, de quibus an-
 tea dixi, numero reponantur. exempla quaerimus, &
 ea non antiqua. modo uterque horum exercitū habuit.
 quaere, Hortensi, quoniam te recentia exempla dele-

ctant, quid fecerint. Ita ne uero? Q. Catulus frumen-
 to est usus, pecuniam non coegit: P. Seruilius quinque
 milium exercitum cum praeset, & ista ratione innumera-
 bilem pecuniam facere posset, non statuit sibi quidquā
 licere, quod non patrem suum, non auum Q. Metel-
 lum facere uideret. C. Verres reperietur, qui, quod ex-
 pediat, id licere dicat? quod nemo, nisi improbus, se-
 cerit, id aliorum exemplo se fecisse defendat? At in
 Sicilia factitatum est, quae est ista cōditio Siciliae, cum
 quae optimo iure propter uetustatem, si delitatem; pro-
 pinquitatem esse debet, huic praecipua lex iniuriae de-
 finitur; sed in ista ipsa Sicilia non quaeram exemplum
 foris: hoc ipso ex consilio utar exemplis. C. Marcellus,
 te appello; Siciliae prouinciae, cum esses proconsul,
 praefuisti: num quae in tuo imperio pecuniae cellae no-
 mine coactae sunt? neque ego hoc in tua laude pono.
 alia sunt tua facta, atque consilia, summa laude digna,
 quibus illam tu prouinciam afflictam, & perditam cre-
 xisti, atque recreasti. nā hoc de cella ante ne Lepidus
 quidem fecerat, cui tu successisti. Quae sunt tibi igitur
 exempla in Sicilia cellae, si hoc crimen non modo Mar-
 celli factū, sed ne Lepidi quidem potes defendere? an-
 me ad M. Antonij aestimationem frumenti, exactio-
 nemque pecuniae reuocaturus es? ita, inquit, ad M.
 Antonij. hoc enim mihi significasse, & annuisse uisus
 est. ex omnibus ne igitur populi R. praetoribus, consu-
 libus, imperatoribus M. Antonium delegisti, & eius
 unum improbissimum factum, quod imitari? & hic
 utrum mihi difficile est dicere, an his existimare, ita se
 in illo infinito imperio M. Antonium gessisse, ut multo
 isti perniciosius sit dicere, se in re improbissima uoluisse
 Antonium imitari, quam, si posset, defendere, nihil
 in uita se M. Antonio coepit est, factitatum esse ali-
 quid; ad crimen defendendum, nō quid fecerit quispiā,
 proferre solent, sed quid probarint. Antonium, cuius
 multa contra sociorum salutem, multa contra utilita-
 tem prouinciarum & faceret, & cogitaret, in medijs
 eius iniurijs, & cupiditatibus mors oppressit. tum mi-
 hi, quasi eius omnia facta, atque consilia senatus popu-
 lusque R. iudices comprobant, ita Antonij exemplo
 istius audaciam defendis. At idem fecit Sacerdos. ho-
 minem innocentem, & summa prudentia praeditum no-
 minas: sed tum idem fecisse erit existimandus, si eodē
 consilio fecerit. nam genus aestimationis ipsum a me
 numquam est reprehensum: sed eius aequitas aratorū
 commodo, & uoluntate perpenditur. non potest repre-
 hendi illa aestimatio, quae aratori non modo incom-
 moda non est, sed etiam gratia est. Sacerdos ut in prouin-
 ciam uenit, frumentum in cellam imperauit. cum esset
 ante nouum tritici mod. HS xv, petierunt ab eo ciuita-
 tes ut aestimaret. remissior aliquanto eius fuit aestima-
 tio, quam annona: nam aestimauit denarijs IIII. Vides
 eandem aestimationem propter temporis dissimilitudi-
 nem in illo laudis causam habere, in te criminis in illo
 beneficij, in te iniuriae? Eodem tempore Antonius
 IIII denarijs aestimauit post messem, summa in utilitate,
 cum aratores frumentum dare gratis malebant; & aie-
 bat, se tantidem aestimasse, quanti Sacerdotem: ne-
 que mentiebatur: sed eadē ista aestimatione alter sub-
 leuaret aratores, alter euerterat. quod nisi omnis frum-
 menti ratio ex temporibus esset, & annona, non ex uer-
 gati hi se sequimodij, Q. Hortensi, fuissent; quos tu cum
 ad

ad mensuram tam exiguam rationem populo R. in capta descripsisses, gratissimum omnibus fecisti: caritas enim annonae faciebat, ut istuc, quod re paruum uidebatur, tempore magnum uideretur. idem istuc si in uilitate populo R. largiri uoluisses, derisum tuum beneficium esset, atque contemptum. noli igitur icere, istuc idem fecisse, quod Sacerdotem: quoniam non eo tempore, neque simili fecit anno. dicitur potius, quoniam habes auctorem idoneum; quod Antonius uno aduentu, & uix mensuris cibarijs fecerit, id istum per triennium fecisse: & istius innocentiam M. Antonij facta, atque auctoritate defendito. Nam de Sex. quidem Peducaeo, fortissimo, atque innocetissimo uiro, quid dicitis? de quo quis unquam arator quaestus est? aut quis non ad hoc tempus innocentissimam omnium, diligentissimamque praeturam illius dominis existimauit? biennio prouinciam obtinuit, cum alter annus in uilitate, alter in

summa caritate fuerit: num aut in uilitate nummum arator quisquam dedit, aut in caritate de aestimatione frumenti quaestus est? at uberiora cibaria facta sunt caritate. credo: neque id est nouum, neque reprehendendum, modo C. Sentium uidimus, hominem uetere illa, ac singulari innocentia praeditum, propter caritatem frumenti, quae fuerat in Macedonia, permagnam ex cibarijs pecuniam reportare. quamobrem non ego inuideo tuis commodis, si qua ad te lege uenerunt: iniuriam queror: improbitatem arguo: auaritiam in crimen, & in iudicium uoco. quod si suspiciones iniicere uoletis, ad plures homines, & ad plures prouincias crimen hoc pertinere: non ego istam defensionem uestram pertimescam, sed me omnium prouinciarum defensorem esse profitebor. etenim hoc dico, & magna uoce dico: ubicumque hoc factum est, improbe factum est; quicumque hoc fecit, supplicio dignus est.

EXPLANATIO

AN COMITATVS exsilio quaeritur? haec enim defensio non assequitur, ut Verres absoluatur, sed ne solus condemnetur, & ut exsilij sui comites habeat. **I**N H A C hominum libidine, & quam poena minui, non augeri impunitate, oportet. **F**E C E R V N T aliqui alia quam multa. & quae facere non licebat. quorum exemplis in tuorum criminum defensione non uteris. **I**N T E singularia, & quorum simile nemo quidquam fecit. **V**T E G O assentiar orationi, & ut fatear id uerum esse, quod dicis, fecisse alios. **L**I B E R I populi: & qui sui iuris sunt, nullam nobis uectigal pendunt. **Q**U O D restat, & in posterum. **A**FRICANOS & minorem significat, non utrumque: cum sequatur, Catones: & Laelios: quod de posteriore Laelio, minoris Africani amicissimo, qui & ipse, tamquam Cato, sapiens cognomine est honestatus, dictum uolo. hos enim tres alibi quoque Cicero simul nominat, ut pro Murena, pro Archia. **H**O S recentes, & subaudi, commemorabis. **Q** SCAEYOLAM & P. F. Pontificem max. quem iussu Marij iunioris praeter urbanus Damasippus occidit. fuit alter Q. Scaeuola Q. F. augur, aetate maior: qui non potest inter hos recentes significari. **M**. S C A Y R V M, principem senatus, patrem eius, quem Cicero defendit. **Q**. M E T E L L V M. & Numidicum. hic enim, cum multi Q. Metelli fuerint, uirtute, & rerum gestarum gloria omnibus antecellit: & idem nominatur. **H**O M I N V M existimatio grauis habebatur, & cupiebat unusquisque, bene de se homines existimare. **A**L I Q U I D exempli & feueri exempli. **P**. S E R U I L I V M & Isauricum. **Q**. C A T V L L V M & filium proxime nominati. **A** V V M Q. Metellum & auum maternum Metellum Numidicum, est enim in oratione post red. in sen. Luc. u. li Seruilij, Scipiones, Metellarum liberi. **C** V M eses proconsul, & qui tamen consul non fuerat. sed proconsules quoque uocari solitos, qui post praeturam in prouincias iuissent, alibi copiose ostendimus. **D**E C E L L A & quod tu fecisti, ut nullas cellae nomine pecunias cogeres, idem ante fecerat Lepidus. **M**. A N T O N I J quem uniuersae orae maritimae infinito cum imperio praefuisse, supra diximus. **V**T R V M mihi difficile est dicere, & modus loquendi, pro facile est & mihi dicere, & his existimare. **Q**U A M S E possit defendere, & lego, Quam, si possit, defendere, hoc sensu. Tuetur suum factum Verres imitatione Antonij. at hoc illi perniciosius est, quam dicere, se nulla umquam in re illi similem fuisse: si modo hoc defendere, & probare possit: quod non potest: multis enim in rebus eius improbitatem imitatus est. **Q**U I D probarint, & ut ab ijs recte factum. **M**O R S oppressit, & indicto Cretenfibus bello: de quo supra. Et, Oppressit, ante quam, quod cogitabat, efficeret. **I**U D I C E S & nominandi casu, non uocandi. iudices enim appellat senatum, populumque Romanum: ut si dixisset: Quasi eius omnia facta, atque consilia senatus, populusque Romanus iudicio suo comprobarint. **A**R A T O R V M commodo, & supra: Haec aestimatio nata est initio non ex praetorum, aut consulum, sed ex aratorum, atque ciuitatum commodo. **A**N T E nouum & antequam nouum frumentum perciperetur. **R**E M I S S I O R & ternos enim HS de singulis modios detraxit. nam terni denarij sunt duodeni HS. **Q**U A M annonae: & quam frumenti pretium in summa caritate. **Q**U O S T V & quaestor. Inter quaestorum prouincias rei frumentariae cura erat. **E**T I S T I V S innocentiam & cum ironia: ut etiam, cum subiungit, auctoritate: quae nulla erat: nam turpissime uixerat Antonius. **S**E X. Peducaeo, & cui quaestor ipse fuit. **V**E R I O R A cibaria & quia uel frumenti pretium, uel ipsum frumentum Peducaeus a Siculis accepit: quo uendito, pecuniae plus, quam in uilitate, colligit. quod C. Sentius quoque fecit.

ORATIO

NAM, per deos immortales, uidete, iudices, & prospicite animis, quid futurum sit. multi magnas pecunias ab inuitis ciuitatibus, atque ab inuitis aratoribus, ista ratione, cellae nomine coegerunt; (omnino ego neminem uideo, praeter istum: sed do hoc uobis, & concedo, esse multos) in hoc homine rem adductam in iudicium uidetis: quid facere potestis? utrum cum iudices sitis de pecunia capta, conciliata, tantam pecuniam captam negligere, an, cum lex sociorum casu rogata sit, sociorum querimonias non audire? uerum hoc quoque uobis remitto: negligite praeterita, si uultis: sed, ne reliquas spes turbetis, atque omnes prouincias euertatis, id prouidete; ne auaritia, quae ante hac occultis itineribus, atque angustiis uti solebat, auctoritate uestra uiam patefaciat illustrem, atque latam, nam, si hoc probatis, & si hoc licere, pecunias isto nomine capii iudicatis: certe hoc, quod adhuc nemo, nisi improbissimus fecit, posthac nemo, nisi stultissimus, non faciet. improbi sunt, qui pecunias contra leges cogunt: stulti, qui, quod licere iudicatum est, praetermittunt. Deinde, iudices, uidete, quam infinitam sitis hominibus licentiam pecuniarum eripiendarum daturis, si ternos denarios qui coegit, erit absolutus: quater nos, denos denique, aut uicenos coget alius: quae erit reprehensio? in quo primum iniuriae gradu resistere incipiet seueritas iudicis? quotus erit iste denarius, qui non sit ferendus? & in quo primum aestimationis iniquitas, atque improbitas reprehendatur? non enim a uobis summa, sed genus aestimationis est comprobatum. neque hoc potestis iudicare, ternis denariis aestimare licere. ubi enim semel ab annonae ratione, & ab aratorum uoluntate res ad praetoris libidinem translata est, non est iam in lege, atque in officio, sed in uoluntate hominum, atque auaritia posuitur modus aestimandi, quapropter si uos semel in iudicando finem aequitatis, & legis transferitis, scitote uos nullum ceteris in aestimando finem improbitati, & auaritiae reliquisse, uidete igitur, quam multa simul a uobis postulentur. absolute eum, qui se fateatur maximas pecunias cum summa sociorum iniuria cepisse: non satis sunt alij quoque complures, qui idem fecerint. absolute etiam illos, si qui sunt; ut uno iudicio quamplurimos improbos liberetis: ne id quidem satis est. facite, ut ceteris post hac idem liceat: licet: at hoc parum est. permittite, ut liceat: quanti quisque uelit, tanti aestimet: aestimabit. uidetis iam profecto, iudices, hac aestimatione a uobis comprobata, neque modum posthac auaritiae cuiusquam, neque poenam improbitatis futuram. Quas ob res, quid agis, Hortensi? consules designatus: prouinciam sortitus es, de aestimatione cum dices frumenti, sic te audiemus, quasi id, quod ab isto recte factum esse defendes, te futurum profectare, & quasi, quod isti licitum esse dices, uehementer cupias tibi licere. atqui, si id licet, nihil est, quod putetis quemquam posthac commissurum, ut de pecunijs repetundis conlemnari possit. quantam enim quisque concupierit pecuniam, tantam licet per cellae nomen aestimationis magnitudine consequatur. At enim est quiddam, quod etiam si palam in defendendo non dicit Horten-

sius, tamen ita dicit, ut uos id suspicari, & cogitare possitis: pertinere hoc ad commodum senatorum pertinere ad utilitatem eorum, qui iudicent, qui in prouincijs cum potestate, aut cum legatione se futuros aliquando arbitrentur. Praeclaros uiros existimas iudices nos habere, quos alienis peccatis concessuros putes, quo facilius ipsis peccare liceat. ergo id uolumus populum Romanum id prouincias, id socios, nationesque exterarum existimare, si senatores iudicent, hoc certe unum genus infinitae pecuniae per summam iniuriam cogendae nullo modo posse reprehendi? quod si ita est; quid possumus contra illum praetorem dicere, qui quotidie templum tenet, qui remperare negat posse, ni ad equestrem ordinem iudicia referantur? quod si ille hoc unum agitare coeperit, esse aliquod genus cogendae pecuniae senatorum commune, & iam prope concessum ordini, quo genere ab socijs maxima pecunia per summam iniuriam auferatur, neque ullo modo senatorijs iudicijs reprehendi posse, idque, dum equester ordo iudicaret numquam esse commissum: quis obstat? quis erit tam cupidus uestri, tam fautor ordinis, qui de transferendis iudicijs posse recusare. Atque utinam posset aliqua ratione hoc crimen quamuis falsa, modo humana, atque usitata, defendere: minore periculo uestro, minore periculo prouinciarum omnium iudicaretis. negare hic aestimatione se usum: uos id credidisse homini, non factum comprobasse uideremini. nullo modo negare potest: urgetur a tota Sicilia: nemo est ex tanto numero aratorum, a quo pecunia cellae nomine non sit exacta. Vellem etiam hoc posset dicere, nihil ad se istam rationem pertinere, per quaestores rem frumentariam esse administratam. ne id quidem ei licebit dicere: propterea quod ipsius litterae recitantur, ad ciuitates de ternis denarijs missae. Quae est igitur defensio? feci, quod arguis: coegi pecunias maximas cellae nomine: sed hoc mihi licuit: uobis, si prospicitis, licet. periculosum prouincijs, genus iniuriae confirmari iudicio: perniciosum nostro ordini, populum Romanum existimare, non posse eos homines, qui ipsi legibus teneantur, leges in iudicando religiose defendere. Atque isto praetore, iudices, non solum aestimandi frumenti modus non fuit, sed ne imperandi quidem. neque enim id, quod debebatur, sed quantum commodum fuit, imperauit. summam faciam uobis ex publicis litteris, & testimonijs ciuitatum frumenti in cellam imperati. reperietis quinque tanto, iudices, amplius istum, quam quantum ei in cellam sumere licitum sit, ciuitatibus imperasse. quid ad hanc impudentiam addi potest, si & aestimauit tanti, ut homines: ferre non possent, & tanto plus, quam erat ei concessum legibus, imperauit? Quapropter, cognita tota re frumentaria, iudices, iam facillime perspicere potestis, amissam esse populo Romano Siciliam, fructuosissimam, atque opportunissimam prouinciam, nisi ea uos istius damnatione recuperatis. quid est enim Sicilia, si ei agri cultionem sustuleris, & si aratorum numerum, ac nomen exstinxeris? quid enim potest esse in calamitate residui, quod non ad miseris aratores, isto praetore, per summam iniuriam, ignominiamque peruenerit? quibus, eum decumas dare deberent, uix ipsis decumae relictae sunt: cum pecunia

nia deberetur, soluta non est: cum optima aestimatione senatus frumentum eos in cellam dare uoluisset, etiam instrumenta agrorum uendere coacti sunt. dixi iam antea, indices, ut has omnes iniurias tollatis, tamē ipsā rationem arandi spe magis, & incunditate quadam, quam fructu, atque emolumento, teneri. etenim ad incertum casum, & euentum certus quotannis labor, & certus sumptus impenditur. annona porro pretiū, nisi in calamitate fructuum, non habet. si autem ubertas in percipiendis fructibus fuit, consequitur utilitas in uēdendis: ut aut male uendendum intelligas, si processit; aut male perceptos fructus, si recte licet uendere. totae autem res rusticae eiusmodi sunt, ut eas non ratio, neque labor, sed, res incertissima, uenti, tempestatesq. moderentur. hinc cum unae decumae lege, & condicio ne trahantur; alterae nouis institutis, propter annonae rationem, imperentur; ematur praeterea frumentum quotannis publice, postremo etiam in cellam magistratibus, & legatis imperetur: quid, aut quantum praeterea est, quod aut liberum possit habere ille arator, ac dominus in potestate, suorum fructuum, aut in ipsis fructibus solutum? quod si haec feruntur omnia; si uobis potius, ac populo R. quam sibi, & suis commodis, opera, sumptu, labore deseruiunt: etiam ne haec noua debent edicta, & imperia praetorum, & Apronij dominationem, & ueneriorum seruorum furta, rapinasq. perferre? etiam ne frumentum pro empto gratis dare? etiam ne, in cellam cum cupiant gratis dare uliro, pecuniam grandem dare? etiam ne haec tota detrimenta, atque damna cum maximis iniurijs, contumelijsq. perferre? itaque haec, indices, quae pati nullo modo potuerunt, non pertulerunt. arationes tota Sicilia desertas, atque a dominis relictas esse cognoscitis: neque quidquam aliud agitur hoc iudicio, nisi ut antiquissimi socij, fidelissimiq. Siculi, coloni populi R. atque aratores, uestra seruitute, & diligentia, me duce, atque auctore, in agros, atque in sedes suas reuertantur.

EXPLANATIO

NON enim a uobis summa, & si Verrem absolutis hoc aestimationis crimine: non putabunt homines, iudicasse uos, licere ternis denarijs aestimare frumentum illud, quod in cellam imperetur, pluris autem non licere, sed ipsam aestimandi licentiam a uobis esse comprobata arbitrabuntur: ut magistratui posthac frumentum illud, Verri exemplo, pro libidine liceat aestimare. **E**ST comprobatum: Est pro Erit. utitur enim praesenti tempore, quo magis rem subijciat oculis iudicum, & a praesenti eos auertat infamia. **N**E QVĒ hoc potestis iudicare, & neque potestis iniuriae modum statuere, & aestimationem ternis denarijs definire. **A**B ANNONAE ratione, & ab eo, quanti frumentum erit: a communi pretio. **A**B ARATORVM uoluntate & qui, quod licet, id fieri uolunt, & frumentum, quantilicet, aestimari. **P**ROVINCIAM sortitus es: Cretam; qua tamen collegae concessa. **Q**. Metello, inde Cretici cognomen adeptus, in urbe mansit. **C**ONDEMNARI possit. & habebit enim, quo suum factum defendat: pecuniam a se coactam dicit aestimatione frumenti: quod licere iam sit iudicatum in caussa Verri. **T**AMEN ita dicit, & palam quidem in defendendo non dicit, sed ita dicit, ut uos id suspicari, & cogitare possitis. **H**OC & absolui Verrem hoc aestimationis crimine. **A**D COMMODVM senatorium & ut senatoribus idem liceat in prouincijs, quod Verri licuit. **E**ORVM, qui iudicent, & iudicabant adhuc senatores. nam legem de iudicijs inter tres ordines communicandis promulgauerat Cotta praetor, nondum pertulerat. de quo paullo post. **A**d utilitatem autem iudicum id pertinere uidebatur, quia, cum essent senatores, & euenire facile posset, ut in prouincias irent, non mediocre lucrum ex eadem aestimandi licentia sperare possent. **A**UT cum legatione & nam legatis quoque frumentum in cellam imperabatur. **I**NFR. **I**LLVM praetorem & L. Aurelium Cottam. **T**EMPLVM tenet, & templum Rostra uocabantur, in quibus legem magistratus ferebat. quotidie autē praetor Cotta erat in Rostris, ut legem de iudicijs ferre posset. in Varinium: iudicem in Rostris, in illo, inquam, augurato templo, ac loco collocaris. **Q**VI remp. sistere negat posse, & Stare, malim, quam Sistere, ex consuetudine Latini sermonis. **R**EFERANTVR? & non ut soli iudicent, sed ut cum senatoribus. id enim Aurelia lege sancitum est. **M**INORE periculo uestro, & absolvere enim sine summo periculo uestro non potestis eum reum, qui manifesto in periculo tenetur, qui, quod commisit, negare non potest. **M**INORE periculo prouinciarum & quia, si Verrem absolutis, cui suum delictū nulla ne falsa quidem ratione licet defendere: peccabunt ceteri multo impudentius maximo prouinciarū damno. Vocem, Periculo, ut otiosam, tollendam crederem. **V**O B I S, & iudices. **S**I PROSPICITIS, & si me absolutis. Haec enim dicuntur ex persona Verri, **E**OS homines & senatores. **Q**VI IPSI legibus teneantur, & quibus non aequae tenentur ciues reliqui. solus enim ordo senatorius lege de repetundis, qua reus erat Verres, tenebatur. **Q**UANTVM commodum fuit, & quantum libuit. quo modo saepe iam interpretati sumus. **T**OLLATIS & Verre punito. **A**NNONA & id, quod ex aratione percipitur. **M**ALE uendendum & paruo pretio. **S**I PROCESSIT: & si messis copiosa fuit. **M**ALE perceptos fructus, & parum frumenti perceptum esse. **S**I RECTE licet uendere. & Recte, pro care. contrarium contrario retulit, quia dixerat, Male uendendum. Et, Recte, ex persona aratoris, qui caritate potius in calamitate fructuum, quam uilitate gaudet in copia. **N**O U I S institutis, & non Hieronica lege, **P**ROPTER annonae rationem, & quia necessariae populo pecuniae sint, quia sic annona postulet, quia primae non sufficiant. **I**MPERENTVR: & pro quibus tamen pecunia soluitur, HS terni in modios singulos: ut supra demonstratum est. **E**MATVR praeterea frumentum & octingenta millia modium, HS quaternis in singulos. **L**E GAT I S & propterea dixit supra: Qui in prouincijs cum potestate, aut cum legatione esse futuros alii

quando arbitrentur. AVT in ipsis fructibus solutum? quod dari non oporteat aut in primis decumis, aut in secundis, aut in frumento ciuitatibus aequaliter imperato, aut in eo, quod aratores in cellam magistratibus, & legatis dare coguntur. DESERVIVNT: Siculi. ita seruiunt, ut nihil omittant. haec enim uis est in uerbo, Deseruire. NOVA? a Verre primum inducta: quae alij praecores, absoluto Verre, imitabuntur. AFRONII dominationem, quae numquam deerit, sceleribus impunitate proposita. NON pertulerunt, quae arationes enim deseruerunt, sedes patrias reliquerunt, haec ne perferrent, quae pati non poterant.

EXPLANATIO

[Faint, mostly illegible text, likely a commentary or explanation of the Latin text above.]

IN LIBRVM IV ACTIONIS II

CICERONIS IN VERREM

QVI. DE. SIGNIS. INSCRIBITVR

PAVLLI MANVTII

COMMENTARIVS

ORATIO IX

VENIO nunc ad istius, quem ad modum ipse appellat, Studium; ut amici eius, morbum, & insaniam; ut Siculi, laerociniū. ego, quo nomine appellem, nescio. rē uobis proponam: uos eam suo nominis pondere penditote. genus ipsum prius cognoscite, iudices:

deinde fortasse non magnopere quaerētis, quo nomine appellandum putetis. Nego in Sicilia tota, tam locuplete, tam uetere prouincia, tot opidis, tot familijs, tā copiosis, ullum argenteum uas, ullum Corinthium, aut Deliacum fuisse: nego ullam gemmam, aut margaritam fuisse, aut quidquam ex auro, aut ebore factum, signum ullum aeneum, marmoreum, eburneum: nego ullam picturam neque in tabulis, neque textilem fuisse, quin quaesierit, inspexerit; quod placitum sit, abstru-

leuit. magnum uideor dicere: attendite, etiam quem ad modum dicam. non enim uerbi, neque criminis causa, augendi complector omnia. cum dico nihil istum eiusmodi rerum in tota prouincia reliquisse; latine me scitote, non accusatorie, loqui. etiam plinius: nihil in aedibus cuiusquam, ne in opidis quidem, nihil in locis communibus, ne in fanis quidem, nihil apud Siculum, nihil apud ciuem R. denique nihil istum, quod oculos, animumque accenderit, neque privati, neque publici, neque profani, neque sacri tota in Sicilia reliquisse. unde igitur potius incipiam, quam ab ea ciuitate, quae tibi una in amore, atque in delicijs fuit? aut ex quo potius numero, quam ex ipsis laudatoribus tuis? facilius enim perspicietur, qualis apud eos fueris, qui te oderunt, qui accusant, qui persequuntur; cum apud tuos Mamevtinos inueniere improbissima ratione esse praedatus.

EXPLANATIO

TVDIVM; honestum uocabulum flagitiosae rei. **MORBVM,** & animi: quae uocant Graeci. lib. 1. Ille quoque, sodalis istius, erat in hoc morbo, & cupiditate. **INSANIAM;** non modo morbum, sed morbum etiam eiusmodi, qui similitudinem habeat insaniae. Qui enim alicuius rei maiore, quam deceat, cupiditate flagraret, insanire dicebatur: ut infra: Similis istius cupiditas, hoc etiam acrior, atque insanior. Et post: Nonne uobis id egisse uidetur, ut non unius libidinem, non suos oculos, sed omnium auarissimorum insanias, cum Romam reuertisset, expleret? Lib. 11. Quibus in rebus istius cupiditates, & insaniam quis ignorat? Ibidem infra: Haec iste ad insaniam concupierat. Ad Att. lib. XII. Othonem uincas uolo: nec tamen insaniturum illum puto. Eodem sensu Horatius: Insanit ueteres statuas Damafippus emendo.

Ego, quo nomine appellem, nescio. exaggerandi causa saepe fingit orator inopē se uerborū esse, quae rei uim ac naturam expriment: ut pro Quinctio: Si uadimonium omnino tibi cum P. Quinctio nullū fuit, quo te nomine appellemus? improbum? at, etiam si desertum uadimonium esset, tamen in ista postulatione & proscriptione bonorum improbissimus reperiebare. num malitiosum? negas. fraudulentum? iam id quidem arrogas tibi, & praeclarum putas. audacem? cupidum? perfidiosum? uulgaria, & obsoleta sunt, res autem noua, & inaudita. quid ergo est? uereor mehercule, ne aut grauioribus utar uerbis, quam natura fert, aut leuioribus, quam causa postulat. Lib. v. Facinus est, uinciri ciuem Romanum: scelus, uerberari: prope parricidium, necari: quid dicam, in crucem tollere? uerbo satis digno tam nefaria res appellari nullo modo potest. Et agr. 11. Verbum mihi deest, Quirites. cum ego hanc potestatem regiam appello: sed profecto maior est quaedam. Similiter ad Coelium: Putares ne unquam accidere posse, ut uerba mihi deessent, neque solum ista uestra oratoria, sed etiam haec leuia nostratia? desunt autem propter hanc causam, quia mirifice sum sollicitus, quidnam de prouincijs decernatur. **SVONOMINIS pondere penditote;** rem perpendite: deinde, quod ei nomen sua grauitate respondebit, id